

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

«Ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην επιβολή των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου»

**Οι μηχανισμοί εποπτείας, ελέγχου και επιβολής
κυρώσεων στο πλαίσιο του ΔΝΤ**

Εκπόνηση Εργασίας: Αγιοταφυτάκη Θεώνη
Α.Μ.: 1212 Μ 072

Επιβλέπων Καθηγητής: Γκόρτσος Χρήστος

**Αθήνα,
Σεπτέμβριος 2014**

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	5
Εισαγωγή.....	6
1. Σύντομη επισκόπηση των εξελίξεων στον τομέα των διεθνών νομισματικών σχέσεων. Ίδρυση Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, βασικά χαρακτηριστικά και λειτουργίες του ως όργανο του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Σκοποί και η εξέλιξή τους μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods.....	8
1.1 Ορισμός Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος.....	8
1.2 Επισκόπηση των εξελίξεων των διεθνών νομισματικών σχέσεων στο σύγχρονο κόσμο	8
1.3 Ίδρυση Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Βασικά Χαρακτηριστικά, Λειτουργίες και Σκοποί.....	10
2 Η νέα διεθνής αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος, η θεσμική της διάρθρωση και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα. Τα τέσσερα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου.....	15
2.1 Η τρέχουσα μορφή της διεθνούς αρχιτεκτονικής του χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος.....	15
2.2 Η θεσμική διακυβέρνηση της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	18
2.3 Τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα και η νομική τους φύση.....	20
2.4 Τα τέσσερα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου.....	22
3. Εποπτεία.....	25
3.1 Αντιμέτωπιση των διεθνών οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κρίσεων: η σημασία της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και ο τρόπος με τον οποίο το ΔΝΤ συνδράμει σε αυτήν. Η ανάπτυξη των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων και η ενίσχυση της εποπτείας σχετικά με την εφαρμογή τους ως ένα εκ των μέτρων για την αποτελεσματική πρόληψη κρίσεων.....	25
3.1.1 Χρηματοπιστωτική σταθερότητα.....	25
3.1.2 Πρόληψη των κρίσεων.....	26
3.1.3 Ειδικότερα, η ενίσχυση της εποπτείας σχετικά με την εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων ως μέτρο πρόληψης κρίσεων.....	28
3.2 Η αποτελεσματική εποπτεία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διμερές και πολυμερές επίπεδο ως βασική στρατηγική προτεραιότητα του ΔΝΤ.....	29
3.2.1 Γενικά.....	29
3.2.2 Νομικό πλαίσιο για την άσκηση εποπτείας.....	31
3.2.3 Διμερής εποπτεία.....	32

3.2.4 Πολυμερής εποπτεία.....	34
3.3 Το πρόγραμμα αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα (FSAP) αναλυτικότερα..	37
3.3.1 Η αξιολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα γενικά.....	37
3.3.2 Διαδικασία αξιολόγησης	38
3.3.3 Οι αρχικές αξιολογήσεις-εκθέσεις και η επικαιροποίησή τους.....	39
3.3.4 Συμμετοχή στο FSAP	40
3.3.5 Μεθοδολογία και εργαλεία για τη διενέργεια των FSAPs	42
3.3.6 Συμμόρφωση με τις συστάσεις των FSAPs - σημασία του FSAP στην εποπτεία του ΔΝΤ	43
3.4 Οι εκθέσεις για την τήρηση προτύπων και κωδίκων (ROSC) αναλυτικότερα.....	45
3.5 Πρόσφατες ενέργειες για την ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την εποπτεία (2011 TSR, ISD) και της εποπτείας εν γένει (PESR, FSS)	46
3.5.1 2011 Triennial Surveillance Review	47
3.5.2 Integrated Surveillance Decision.....	47
3.5.3 Pilot External Stability Report.....	48
3.5.4 Financial Surveillance Strategy	48
4. Conditionality	50
4.1 Χρηματοδοτική ενίσχυση των κρατών μελών.....	50
4.2 Όροι οικονομικής πολιτικής (conditionality)	53
4.2.1 Εξέλιξη και διαμόρφωση των όρων οικονομικής πολιτικής του Ταμείου και των σχετικών κατευθυντήριων γραμμών.....	53
4.2.2 Νομική βάση και σκοπός.....	55
4.2.3 Τρόπος αξιολόγησης της συμμόρφωσης με τους όρους του προγράμματος.....	56
4.2.4 Χρησιμότητα των όρων οικονομικής πολιτικής. Η αιρεσιμότητα ως κίνητρο συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα	57
5. Μηχανισμοί κυρώσεων του ΔΝΤ σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων των κρατών.....	60
5.1 Γενικά.....	60
5.2 Οι κυρώσεις ειδικότερα.....	60
5.2.1 Αναστολή του δικαιώματος προσφυγής στους γενικούς πόρους του ΔΝΤ.....	60
5.2.2 Αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου.....	61
5.2.3 Αποβολή	63
5.3 Λειτουργία του μηχανισμού κυρώσεων	63
6. Συμπεράσματα.....	65
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69

Πρόλογος

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ένας διεθνής οικονομικός οργανισμός ευρύτερα γνωστός για το δανειοδοτικό του μηχανισμό, στο πλαίσιο του οποίου παρέχεται χρηματοδοτική ενίσχυση προς τα κράτη μέλη για τη διάσωση και εξυγίανση της οικονομίας τους. Στο άκουσμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, πολλοί είναι αυτοί που δυσανασχετούν, καθώς το Ταμείο έχει συνδυαστεί αποκλειστικά σχεδόν με τα πακέτα στήριξης της οικονομίας των κρατών και τους δυσμενείς όρους που τα συνοδεύουν, προκειμένου να εγκριθεί η εκταμίευση της «πολυπόθητης επόμενης δόσης». Ποιος όμως είναι αλήθεια ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου; Ποια είναι η θέση του στο παγκόσμιο οικονομικό στερέωμα; Εξαντλείται αυτή άραγε μόνο στη χορήγηση δανείων σε κράτη που βρίσκονται στα πρόθυρα της πτώχευσης;

Στην παρούσα εργασία θα καταδειχθεί ότι η δανειοδότηση κρατών μελών με προβλήματα του ισοζυγίου πληρωμών τους, αποτελεί τη μία μόνο εκ των δύο κυριότερων λειτουργιών του Ταμείου. Αν και λιγότερο διαδεδομένη, η εποπτική λειτουργία του ΔΝΤ αποτελεί το έτερο σκέλος. Τα εποπτικά καθήκοντα του Ταμείου εκτείνονται και καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας του, το οποίο, εν τέλει, το φέρνει σε επαφή με το σύνολο των κρατών μελών και όχι μόνο με τα κράτη μέλη που δανείζονται από αυτό.

Τα ανωτέρω ζητήματα διερευνώνται στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω προς τον καθηγητή κ. Χρήστο Γκόρτσο, το έργο του οποίου μου κίνησε το ενδιαφέρον για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος και ο οποίος μου έδωσε την ευκαιρία να το αναπτύξω. Ευχαριστώ ιδιαίτερα τον κ. Κωνσταντίνο Ματθαίο, δικηγόρο, και τη Βάσω Φανία για την κατανόηση και για την εξασφάλιση ευέλικτης συνεργασίας όχι μόνο κατά την εκπόνηση της παρούσας, αλλά καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Τέλος, ευχαριστώ θερμά όσους με στήριξαν στη διαδρομή προς την ολοκλήρωση του παρόντος πονήματος.

Εισαγωγή

Η σχέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (εφεξής ΔΝΤ ή Ταμείο) με το διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο, ακόμα κι αν δεν είναι εμφανής εκ πρώτης όψεως, είναι άμεση. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της θέσης του ΔΝΤ στην αρχιτεκτονική του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος και κυρίως, η ανάλυση της σχέσης του με την επιβολή των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου. Το θέμα της εργασίας αναπτύσσεται σε έξι κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο απαραίτητη κρίθηκε μια σύντομη ιστορική επισκόπηση των εξελίξεων στον τομέα του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, προκειμένου να καταδειχθούν οι συνθήκες που οδήγησαν στη δημιουργία του Ταμείου και στη διαμόρφωση των αρμοδιοτήτων που του ανατέθηκαν. Έπειτα, εν συντομία, αναφέρονται τα βασικά χαρακτηριστικά, οι λειτουργίες και οι σκοποί του ΔΝΤ, προκειμένου να διαμορφωθεί μια πλήρης εικόνα αναφορικά με το πλαίσιο λειτουργίας του Ταμείου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη νέα διεθνή αρχιτεκτονική του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά την εκδήλωση κρίσεων. Αποτέλεσμα των τελευταίων ήταν η «γέννηση» των διεθνών *fora* και η ανάπτυξη των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων, ως οι πλέον αποτελεσματικοί τρόποι για την πρόληψη και αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών κρίσεων. Ανώτατος στόχος όλων των προσπαθειών είναι η διασφάλιση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, αναπτύχθηκε το διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο, κυρίως μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods. Κατά την εύστοχη συστηματοποίηση του κ. Γκόρτσου, η διαμόρφωση και εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου λαμβάνει χώρα σε τέσσερα επίπεδα, με το ΔΝΤ να κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο στο τελευταίο επίπεδο, εκείνο της έμμεσης επιβολής τους. Το ΔΝΤ προωθεί την επιβολή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων με τους εξής τρεις τρόπους: α) με την άσκηση εποπτείας επί των πολιτικών που ακολουθούν τα κράτη μέλη, β) με την παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε εκείνα τα κράτη μέλη που βρίσκονται σε πολύ δύσκολη οικονομική κατάσταση μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που αυτό επιβάλλει και γ) με την απειλή της επιβολής κυρώσεων.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στα εποπτικά καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στο ΔΝΤ, στο πλαίσιο της εντολής του περί διασφάλισης της ομαλής λειτουργίας και της σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού συστήματος, που πηγάζει από τα άρθρα I και IV των Άρθρων Συμφωνίας. Όπως θα δούμε σε αυτό το κεφάλαιο, η άσκηση εποπτείας από το ΔΝΤ δε λαμβάνει χώρα μόνο σε διεθνές επίπεδο, αλλά επεκτείνεται και στο εθνικό επίπεδο των κρατών μελών, καθώς η διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας και της ανάπτυξης των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων θεωρείται, κατά κοινή ομολογία, «*conditio sine qua non*» για την σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται αναφορά στα ποικίλα εποπτικά εργαλεία που καθιέρωσε και που συνεχίζει να αναπτύσσει το ΔΝΤ, έτσι ώστε να διευκολυνθεί στην επίτευξη του έργου του και στην επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών του.

Στη συνέχεια, η δυνατότητα που διαθέτει το ΔΝΤ να επηρεάζει τη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει στα κράτη μέλη που προσφεύγουν στο δανειοδοτικό του μηχανισμό, αποτελεί το θέμα του τέταρτου κεφαλαίου της παρούσας εργασίας. Οι όροι οικονομικής πολιτικής αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση του δικαιώματος χρήσης των πόρων του Ταμείου προς διευκόλυνση της οικονομικής ανάκαμψης των κρατών

μελών που αντιμετωπίζουν προβλήματα του ισοζυγίου πληρωμών. Σε αυτό το κεφάλαιο επίσης, αναλύεται η εξέλιξη των όρων αιρεσιμότητας με το πέρασμα των χρόνων και με την αλλαγή της «πελατείας», δηλαδή των κρατών μελών που διαχρονικά είχαν ανάγκη χορήγησης χρηματοδοτικής ενίσχυσης από το Ταμείο. Αυτό συνέβη όταν τα βιομηχανοποιημένα κράτη έπαιψαν να προσφεύγουν στο δανειοδοτικό μηχανισμό του ΔΝΤ από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, και έκτοτε ως επί το πλείστον τα αναπτυσσόμενα κράτη αποτελούν τους κατεξοχήν δανειολήπτες από το ΔΝΤ.

Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στη δυνατότητα του ΔΝΤ να επιβάλλει κυρώσεις σε εκείνα τα κράτη μέλη που παραβιάζουν τις υποχρεώσεις τους, οι οποίες απορρέουν από τα Άρθρα Συμφωνίας. Εδώ, γίνεται λόγος για τη συμπληρωματική λειτουργία αυτού του μηχανισμού επιβολής κυρώσεων, προς την κατεύθυνση άσκησης πίεσης προς τα κράτη μέλη, προκειμένου αυτά να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις τους και κατ' επέκταση να υιοθετήσουν τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο παρατίθενται συγκεντρωτικά κάποια επιμέρους συμπεράσματα, τα οποία προέκυψαν από την ανάπτυξη που προηγήθηκε στα ανωτέρω κεφάλαια.

1. Σύντομη επισκόπηση των εξελίξεων στον τομέα των διεθνών νομισματικών σχέσεων. Ίδρυση Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, βασικά χαρακτηριστικά και λειτουργίες του ως όργανο του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Σκοποί και η εξέλιξή τους μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods

1.1 Ορισμός Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος

Ως νομισματικό σύστημα ορίζεται το σύστημα μέσω του οποίου δημιουργείται το χρήμα, δηλαδή τα περιουσιακά εκείνα στοιχεία που χρησιμοποιούνται με γενικευμένο τρόπο σε μια οικονομία ως μέσο πληρωμών και συναλλαγών¹.

Σε διεθνές επίπεδο, τα εθνικά νομισματικά συστήματα των κρατών διασυνδέονται μεταξύ τους, καθώς το χρήμα ενός κράτος ανταλλάσσεται με το νόμισμα άλλων κρατών για την πραγματοποίηση συναλλαγών. Έτσι, ως διεθνές νομισματικό σύστημα ορίζεται το σύνολο των κανόνων και πρακτικών που διέπουν τις διεθνείς νομισματικές σχέσεις, προς το οποίο οι νομισματικές αρχές των κρατών προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους, επειδή το θεωρούν ως νομικά, ή και ηθικά, δεσμευτικό. Με την έννοια αυτή, το διεθνές νομισματικό σύστημα είναι έννοια ευρύτερη του διεθνούς νομισματικού δικαίου. Το τελευταίο ορίζεται, αφενός, ως το σύνολο των κανόνων του δημοσίου διεθνούς οικονομικού δικαίου που εφαρμόζονται στις νομισματικές/ συναλλαγματικές σχέσεις μεταξύ κρατών και άλλων διεθνών υποκειμένων και, αφετέρου, ως το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο που καθορίζει το εφαρμοστέο εθνικό νομισματικό δίκαιο στις ιδιωτικές συναλλαγές με διεθνή χαρακτήρα².

1.2 Επισκόπηση των εξελίξεων των διεθνών νομισματικών σχέσεων στο σύγχρονο κόσμο

Κατά το τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα, με το πέρασμα στο σύστημα του χρυσού (ή άλλως σύστημα του Χρυσού Κανόνα)³, οι διεθνείς συναλλαγές γνώρισαν μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη. Χαρακτηριστικά της περιόδου μεταξύ 1880 και 1914 ήταν η ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, κεφαλαίου και εμπορευμάτων σε διασυνοριακό επίπεδο, η ταχεία οικονομική ανάπτυξη και η σταθερότητα των τιμών και των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Με το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών αντικαταστάθηκε από ένα σύστημα κυμαινόμενων ισοτιμιών. Ύστερα από μια σειρά ανεπιτυχών μεταπολεμικών προσπαθειών επανόδου στο σύστημα χρυσού, σε μια προσπάθεια μείωσης του πληθωρισμού, έπειτα από πρωτοβουλία του Υπουργού Οικονομικών του Ηνωμένου Βασιλείου, Winston Churchill, το 1925, η πραγματική αποσύνθεση του διεθνούς νομισματικού συστήματος ήλθε με την παγκόσμια οικονομική κρίση, καθώς πολλές χώρες, ακολουθώντας το αγγλικό παράδειγμα της 21.9.1931, κατήργησαν την υποχρέωση ανταλλαγής των χαρτονομισμάτων με χρυσό και αποχώρησαν από το σύστημα σταθερών ισοτιμιών. Κατά την επόμενη περίοδο,

¹ Σε κάθε οικονομία που λειτουργεί υπό συνθήκες ελεύθερης αγοράς, το νομισματικό σύστημα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το χρηματοπιστωτικό σύστημα, ωστόσο διακρίνεται από αυτό, καθότι μέσω του τελευταίου διοχετεύονται χρηματικοί πόροι από τους θετικούς προς τους αρνητικούς αποταμιευτές της οικονομίας και καθότι αυτό συμβάλλει στην πραγματοποίηση πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών. Βλ. σχετικά, **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 7-10, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 183-185.

² Βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 219, **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 113-119.

³ Το σύστημα βασιζόταν σε μια σταθερή σχέση των εθνικών νομισμάτων προς το χρυσό και σε σταθερές ανταλλακτικές ισοτιμίες μεταξύ τους, που διασφάλιζαν η πλήρης μετατρεψιμότητα των χαρτονομισμάτων σε χρυσό και η ελεύθερη μετακίνηση χρυσού πέρα από τα εθνικά σύνορα. Η εποχή του συστήματος χρυσού τοποθετείται χρονολογικά από το 1880 έως το 1931.

υπήρξε επιστροφή στις ελεύθερα κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες και ακολούθησε ένας φοβερός ανταγωνισμός υποτιμήσεων, με οχύρωση των χωρών που δεν ήταν σε θέση να τον παρακολουθήσουν πίσω από προστατευτικά μέτρα συναλλαγματικών ελέγχων⁴.

Η καταστροφική αυτή για τις διεθνείς συναλλαγές περίοδος τερματίστηκε στο τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, τον Ιούλιο του 1944 (1/7-22/7), όταν συναντήθηκαν οι εκπρόσωποι 44 χωρών στο Bretton Woods του New Hampshire στη Νομισματική και Πιστωτική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών, με στόχο την εκ νέου καθιέρωση ενός βιώσιμου νομισματικού συστήματος. Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν στην συνθήκη του Bretton Woods και στην ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Διεθνούς Τράπεζας Ανασυγκροτήσεως και Αναπτύξεως (Παγκόσμια Τράπεζα). Το νέο σύστημα, το οποίο έγινε γνωστό ως το «σύστημα του Bretton Woods», προέβλεπε σύνδεση των νομισμάτων με το αμερικάνικο δολάριο και μέσω αυτού με το χρυσό, με σταθερές και προσαρμόσιμες συναλλαγματικές ισοτιμίες και λειτουργούσε στο πλαίσιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την επίβλεψη των συναλλαγματικών ισοτιμιών -οι οποίες έπρεπε να διατηρηθούν μέσα σε πολύ χαμηλό επίπεδο διακυμάνσεων, της τάξεως του $\pm 1\%$, δηλαδή σχεδόν σταθερές- και την παροχή ρευστότητας σε χώρες με έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών τους.

Το σύστημα του Bretton Woods, που επρόκειτο να είναι ένα αναθεωρημένο σύστημα χρυσού με παράλληλη διατήρηση της αυτονομίας των κρατών μελών στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής, λειτούργησε ικανοποιητικά μόνο από το 1960-1971. Κατόπιν, άρχισε να δέχεται πλήγματα από υποτιμήσεις των νομισμάτων των ισχυρών κρατών. Τα επίσημα αποθέματα των Η.Π.Α σε χρυσό δεν θα ήταν σε θέση να καλύπτουν πια τα επίσημα αποθεματικά σε δολάρια των ξένων χωρών. Η εμπιστοσύνη στο δολάριο κάμφθηκε. Στις 15 Αυγούστου 1971, ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Νίξον, αναγκάστηκε να καταργήσει μονομερώς τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό. Αυτό ήταν το καίριο πλήγμα για την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods⁵. Στις 18 Δεκεμβρίου 1971, υπεγράφη η Smithsonian Agreement μεταξύ των οικονομικά σημαντικότερων χωρών, η οποία ηύξανε τη δολαριακή τιμή του χρυσού και έθετε νέες ισοτιμίες για τα άλλα νομίσματα σε όρους δολαρίου και η οποία τελικά εγκαταλείφθηκε το 1973. Η κατάσταση που διαμορφώθηκε έπειτα από τις ανωτέρω εξελίξεις, σήμανε οριστικά το τέλος του συστήματος Bretton Woods⁶ και την μετάβαση του διεθνούς νομισματικού συστήματος σε ένα καθεστώς κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών για τα τρία μεγαλύτερα νομίσματα του κόσμου [δολάριο, ευρώ (από το 1999 και έπειτα) και γιεν], σε καθεστώς ελεύθερης ή κατευθυνόμενης διακύμανσης για τα περισσότερα από τα μισά νομίσματα, αλλά και σε καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, είτε αυτά επιτρέπουν αναπροσαρμογή, είτε είναι αμετάκλητα σταθερά⁷.

Έπειτα από το Bretton Woods, ακολούθησε η έκρηξη της δραστηριότητας στην αγορά συναλλάγματος, η οποία δημιουργήθηκε από την απομάκρυνση των κεφαλαιακών ελέγχων και προωθήθηκε με την ραγδαία τεχνολογική πρόοδο και την συνεχώς αυξανόμενη διεθνοποίηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης, χαρακτηριστικό της τρέχουσας μορφής του διεθνούς νομισματικού συστήματος είναι η αρκετά μεγάλη αστάθεια των αγορών συναλλάγματος, η οποία προκάλεσε αισθήματα

⁴ Βλ. Γέμτο (1978), σελ. 24-35, Clark, Levasseur, Rousseau (1993), σελ. 102-107, McAleese (2005), σελ. 782-787.

⁵ Βλ. Χολέβα (1994), σελ. 103-105.

⁶ Βασική αιτία της καταρρεύσεως του συστήματος Bretton Woods κατά τον Γέμτο (1978), σελ. 34, ήταν η αθεράπευτα ελαττωματική κατασκευή του, αφού επιχειρούσε να συνδυάσει ασυμβίβαστα και αντιφατικά στοιχεία: σταθερές ισοτιμίες και αυτόνομη οικονομική πολιτική των κρατών.

⁷ Βλ. McAleese (2005), σελ. 746-752, Γκόρτσο (2006α), σελ. 195-196.

δυσαρέσκειας και παρακίνησε την απαίτηση για μεταρρύθμιση του συστήματος, ειδικά έπειτα από τις νομισματικές κρίσεις της δεκαετίας του 1990. Δεν υπάρχει όμως κάποια συναίνεση σχετικά με το είδος των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων. Ορισμένοι υποστηρίζουν την επιβολή περιορισμών στις κεφαλαιακές ροές, ενώ άλλοι τάσσονται υπέρ της ελαχιστοποίησης των περιορισμών, σε συνδυασμό με καλύτερη εποπτεία των εγχώριων κυβερνητικών πολιτικών και ενισχυμένη βοήθεια από τους διεθνείς φορείς, όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Γενικά, το διεθνές νομισματικό σύστημα βρίσκεται συνεχώς σε ένα στάδιο μεταβολών και αναζητήσεων.

1.3 Ίδρυση Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Βασικά Χαρακτηριστικά, Λειτουργίες και Σκοποί

Όργανο του διεθνούς νομισματικού συστήματος και ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες αυτού είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Όπως ως άνω αναφέρθηκε, η απόφαση για την εισαγωγή ενός συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών στο μεταπολεμικό κόσμο συνδέθηκε με την ίδρυση του ΔΝΤ⁸. Η σύσταση του προβλέπεται από το καταστατικό του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και εντάσσεται στην ομάδα των εξειδικευμένων οργανισμών του. Η επίσημη ίδρυση αυτού και της Παγκόσμιας Τράπεζας έγινε την 27^η Δεκεμβρίου 1945, όταν ένας επαρκής αριθμός χωρών που εκπροσωπούσε σημαντικό μέρος (80%) των συνολικών μεριδίων ενέκρινε τα σχετικά άρθρα της ιδρυτικής συμφωνίας (εφεξής Άρθρα Συμφωνίας). Το ΔΝΤ άρχισε να λειτουργεί ουσιαστικά την 1^η Μαρτίου του 1947.

Το ΔΝΤ είναι ένας διεθνής οικονομικός και νομισματικός οργανισμός⁹. Η έδρα του είναι στη Washington, στο έδαφος του κράτους μέλους με το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής σε αυτό (Άρθρ. XIII Τμήμα 1 των Άρθρων Συμφωνίας), ενώ διαθέτει γραφεία στο Παρίσι και τις Βρυξέλλες. Τα όργανά του είναι το Συμβούλιο των Διοικητών (Board of Directors), που αποτελεί το ανώτατο όργανο του Ταμείου, το Εκτελεστικό Συμβούλιο (Executive Board), ο Διευθύνων Σύμβουλος (Executive Director) και το προσωπικό (staff), ενώ έχουν συσταθεί από το Συμβούλιο Διοικητών και το Εκτελεστικό Συμβούλιο δύο υπουργικές επιτροπές (Ministerial Committees), η Διεθνής Νομισματική και Χρηματοπιστωτική Επιτροπή (International Monetary and Financial Committee) και η Επιτροπή Ανάπτυξης (Development Committee).

Σήμερα, το ΔΝΤ απαριθμεί 188 κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει το καθεστώς παρατηρητή από το 1999, λόγω του καίριου ρόλου της στο πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Την ιδιότητα του κράτους μέλους δύναται να αποκτήσει κάθε κράτος που δεσμεύεται να αναλάβει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα Άρθρα Συμφωνίας και τις κανονιστικού περιεχομένου πράξεις που εκδίδουν τα όργανα του ΔΝΤ. Εκτός από τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει το κράτος με τη συμμετοχή του στο ΔΝΤ, απολαμβάνει και ορισμένα δικαιώματα, με κυριότερο τη δυνατότητα λήψης χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε περίπτωση ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών. Κάθε κράτος με την είσοδο του στο

⁸ Στη Διάσκεψη του Bretton Woods, συνεκρούσθησαν δύο φιλοσοφίες, γνωστές και ως Σχέδιο Keynes (Βρετανικό σχέδιο) και Σχέδιο White (Αμερικανικό σχέδιο), σχετικά με το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής συντονιστικής νομισματικής Αρχής. Τελικά, το σχέδιο White ήταν αυτό που επηρέασε αποφασιστικά την τελική διαμόρφωση του διεθνούς νομισματικού συστήματος, όπου μεταξύ των στόχων αυτού ήταν η ίδρυση διεθνούς νομισματικού οργανισμού (ταμείου – Fund) με “αστυνομικές” αρμοδιότητες, δηλ. την άσκηση αυστηρής εποπτείας επί της συμμορφώσεως των κρατών προς τους κανόνες του συστήματος, βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 222, υποσημ.22, και **Γέμτο (1978)**, σελ. 37-38.

⁹ Το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου θεωρούνται τα τελευταία πενήντα χρόνια κορυφαίοι οικονομικοί θεσμοί παγκοσμίως, διότι διαχειρίζονται τους τρεις βασικούς πυλώνες του διεθνούς οικονομικού συστήματος: το ΔΝΤ τον νομισματικό, η Παγκόσμια Τράπεζα τον χρηματοδοτικό και ο ΠΟΕ τον εμπορικό, βλ. **Γκλαβίνη (2009)**, σελ. 108-109.

ΔΝΤ, υποχρεούται να εισφέρει τη συνδρομή που του αντιστοιχεί βάσει των δεδομένων της εθνικής του οικονομίας, το οποίο μερίδιο συμμετοχής ονομάζεται *quota*. Ο ρόλος των *quotas* είναι καίριος για τη λειτουργία του ΔΝΤ, καθώς εκτός του ότι αποτελεί τη βασική πηγή εσόδων του, καθορίζει την οικονομική και οργανωτική σχέση του κάθε κράτους μέλους με αυτό. Συγκεκριμένα, το ποσοστό που αντιστοιχεί σε κάθε κράτος μέλος είναι καθοριστικό για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων ψήφου που αυτό διαθέτει για τη λήψη αποφάσεων του ΔΝΤ, για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματοδότησης που μπορεί να λάβει το κράτος μέλος από το ΔΝΤ και για τον υπολογισμό του ποσοστού που του αναλογεί κατά την κατανομή των ειδικών τραβηκτικών δικαιωμάτων¹⁰. Το τελευταίο σημαίνει ότι τα κράτη έχουν δικαίωμα να ζητήσουν κάποια βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση, ανάλογη με το ύψος της συνδρομής τους.

Επειδή η λήψη αποφάσεων στο ΔΝΤ έχει σχεδιασθεί έτσι, ώστε να αντανακλά τη θέση κάθε κράτους μέλους στην παγκόσμια οικονομία και δεδομένου του ότι για να είναι αποτελεσματικό, πρέπει να αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα όλων των 188 κρατών μελών του, το Ταμείο έχει τη δυνατότητα να προτείνει αναθεώρηση των ποσοστών συμμετοχής των κρατών μελών και να προβαίνει στις αναγκαίες προσαρμογές¹¹.

Οι σκοποί του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ορίζονται στο άρθρο I των Άρθρων Συμφωνίας, και είναι οι εξής: (i) η προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας, μέσω ενός μόνιμου φορέα που παρέχει ένα μηχανισμό διαβούλευσης και συνεργασίας σχετικά με διεθνή νομισματικά προβλήματα, (ii) η διευκόλυνση της επέκτασης και της ισόρροπης ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου, έτσι ώστε να συνεισφέρει στην προαγωγή και διατήρηση ενός υψηλού βαθμού απασχόλησης και πραγματικού εισοδήματος, καθώς και στην ανάπτυξη της παραγωγικής δυνατότητας όλων των μελών, (iii) η προώθηση της συναλλαγματικής σταθερότητας, η διατήρηση ομαλών συναλλαγματικών ρυθμίσεων μεταξύ των μελών και η αποφυγή ανταγωνιστικής συναλλαγματικής υποτίμησης, (iv) η συμβολή στην καθιέρωση ενός πολυμερούς συστήματος πληρωμών για τις τρέχουσες συναλλαγές μεταξύ των μελών και στην κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών που εμποδίζουν την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, (v) η προσωρινή διάθεση των γενικών πόρων του Ταμείου στα μέλη υπό επαρκείς εγγυήσεις, έτσι ώστε να διορθώσουν τις ανισορροπίες του ισοζυγίου πληρωμών τους, χωρίς να καταφεύγουν σε μέτρα που βλάπτουν την εθνική ή διεθνή ευημερία, και (vi) η μείωση της διάρκειας, καθώς και του βαθμού των

¹⁰ Το 1969, αποφασίστηκε το ΔΝΤ να δημιουργήσει ένα νέο αποθεματικό μέσο και μέσο διεθνών πληρωμών για την ενίσχυση του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, που δεν ήταν άλλο από τα ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα (*special drawing rights*) ή άλλως «χάρτινος χρυσός». Πρόκειται για διεθνές λογιστικό νόμισμα που εκδίδεται υπό τον έλεγχο του ΔΝΤ και αποτελεί εύχρηστο συμπλήρωμα των πραγματικών συναλλαγματικών αποθεμάτων. Είναι μέσο πληρωμών σε συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών του ΔΝΤ και μεταξύ των κρατών αυτών και του ΔΝΤ, χρησιμεύουν για αποθεματικό νόμισμα των κεντρικών τραπεζών αντί του δολαρίου ή του χρυσού και μπορούν να μετατραπούν σε οποιοδήποτε ισχυρό νόμισμα, λόγω της δέσμευσης των κρατών μελών να τα δέχονται ως μετατρέψιμα νομίσματα. Μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods και λόγω της διευκόλυνσης του δανεισμού από φερέγγυες κυβερνήσεις από την ανάπτυξη των διεθνών κεφαλαιαγορών, η σημασία τους ως αποθεματικό μέσο περιορίστηκε δραστικά. βλ. **Γέμτο (1978)**, σελ. 45-46, **Βαρουζάκη (1980)**, σελ. 169, **Clark, Levasseur, Rousseau (1993)**, σελ. 108-109, **Χολέβα (1994)**, σελ. 104, **Τσιμπούκη (1995)**, σελ. 522, **Σατλάνη (2005)**, σελ. 432, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 242.

¹¹ Τον Νοέμβριο του 2010, το ΔΝΤ συμφώνησε να μεταρρυθμίσει το πλαίσιο για τη λήψη αποφάσεων, ούτως ώστε να αντικατοπτρίζεται καλύτερα η αυξανόμενη σημασία των αναδυόμενων αγορών και των αναπτυσσόμενων χωρών, βλ. www.imf.org/external/pubs/ft/surveys/so/2010/NEW110510B.htm.

ανισορροπιών στα διεθνή ισοζυγία πληρωμών των μελών¹². Επισημαίνεται από το ίδιο το άρθρο I, ότι όλες οι πολιτικές που ακολουθεί το Ταμείο και όλες οι αποφάσεις που λαμβάνει, θα πρέπει να κατευθύνονται προς την εκπλήρωση των σκοπών που ορίζονται σε αυτό.

Από την ίδρυση του ΔΝΤ, ο κόσμος έχει αλλάξει δραματικά, ωστόσο ο κύριος σκοπός του, δηλαδή η εξασφάλιση του παγκόσμιου δημόσιου αγαθού της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, είναι ο ίδιος σήμερα, όπως και όταν ιδρύθηκε ο οργανισμός. Ωστόσο, λόγω των συνεχώς μεταβαλλόμενων συνθηκών της παγκόσμιας οικονομίας¹³, το ΔΝΤ αναγκαστικά προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις και αναπροσαρμόστηκε καθ' όλη τη διάρκεια της εξήντα επτάχρονης μέχρι σήμερα ιστορίας του, βάσει των εκάστοτε νέων δεδομένων. Λόγω των αναπροσαρμογών στις οποίες προέβη και αντλώντας διδάγματα από τις κρίσεις που απασχόλησαν το παγκόσμιο γίνεσθαι, το ΔΝΤ κατόρθωσε να διατηρήσει τον κεντρικό του ρόλο στη διεθνή αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος.

Στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων αυτών, και συγκεκριμένα με τη δεύτερη τροποποίηση των Άρθρων Συμφωνίας που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Απριλίου 1978, πέραν του ότι θεσπίστηκε το δικαίωμα των μελών να υιοθετήσουν ρυθμίσεις συναλλαγματικής ισοτιμίας της επιλογής τους, το ΔΝΤ κατέστη αρμόδιο για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών προς τις γενικές υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στο τροποποιηθέν άρθρο IV, τμήμα 1, με την άσκηση εποπτείας (surveillance) στη συναλλαγματική πολιτική που ακολουθούν, επίσης κατά το τροποποιηθέν άρθρο IV, τμήμα 3, παραγρ.α¹⁴. Σύμφωνα με την αρχική μορφή των Άρθρων Συμφωνίας, ουσιαστική επιδίωξη και αρμοδιότητα του ΔΝΤ ήταν -εκτός από τη χορήγηση αποτελεσματικής βοήθειας για την άρση ή τη χρονική σύντμηση των διαταραχών του ισοζυγίου πληρωμών των κρατών μελών, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί αρμοδιότητα του ΔΝΤ μέχρι σήμερα¹⁵- η άσκηση εποπτείας επί της λειτουργίας της νέας τότε διεθνούς νομισματικής τάξεως των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών¹⁶. Η μετάβαση από το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods στο ισχύον σύστημα των ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, σαφώς επέβαλλε την ανωτέρω τροποποίηση, ούτως ώστε το ΔΝΤ να συνεχίσει να διαδραματίζει καίριο ρόλο στο αναδιαμορφωθέν διεθνές νομισματικό σύστημα.

Σήμερα, με το ρόλο του θεματοφύλακα της παγκόσμιας οικονομικής τάξης, το ΔΝΤ διασφαλίζει τους κανόνες άσκησης της νομισματικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής και παρέχει μηχανισμούς για την σταθεροποίηση των νομισμάτων και την αποκατάσταση ή βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών. Το ΔΝΤ διαχειρίζεται, εγγυάται και ελέγχει τη διεθνή νομισματική τάξη και γενικά, αποτελεί τον κεντρικό ρυθμιστικό παράγοντα του σύγχρονου διεθνούς νομισματικού

¹² Άρθρο I των άρθρων Συμφωνίας (Articles of Agreement).

¹³ Το διεθνές νομισματικό σύστημα επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την κοσμοθεωρία των ΗΠΑ, τόσο κατά την περίοδο του ισχυρού δολαρίου και της απολύτου κυριαρχίας τους στην παγκόσμια οικονομία (1944-1971), όσο και αργότερα, όταν από πρωταρχικό πιστωτή της παγκόσμιας οικονομίας μετεβλήθησαν σε καθαρό οφειλέτη και επέβαλαν την ανατροπή και αναθεώρηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος, βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 221-222.

¹⁴ Σχετικά με την τροποποίηση του άρθρου IV των Άρθρων Συμφωνίας, βλ. **Crockett (1996)**, σελ. 70-73, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 244-248, **Γκόρτσο (2006β)**, σελ. 129, **Lowenfeld (2008)**, σελ. 629-637.

¹⁵ Βλ. **Γέμτο (1978)**, σελ. 38-39.

¹⁶ Αποτέλεσμα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών που είχαν καθοριστεί για τα εθνικά νομίσματα σε σχέση με το χρυσό και το μετατρέψιμο δολάριο, ήταν η προσφορά από το ΔΝΤ θετικών υπηρεσιών στις διεθνείς νομισματικές ρυθμίσεις και στις διεθνείς συναλλαγές, κατά τον **Τσιμπούκη (1995)**, σελ. 522.

συστήματος¹⁷. Ως τέτοιος, και με κύριο στόχο/εντολή (mandate) του τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, το ΔΝΤ συνδράμει καταλυτικά στην επίλυση κρίσεων και στη διαχείριση των προκλήσεων που θέτει η παγκοσμιοποίηση. Επίσης, συνεργάζεται με τα κράτη μέλη του για την αντιμετώπιση της φτώχειας και για την προώθηση της παγκόσμιας ανάπτυξης, ενθαρρύνοντας τα να υιοθετήσουν υγιείς οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές. Προς επίτευξη του βασικού σκοπού του, οι σημαντικότερες λειτουργίες που επιτελεί το ΔΝΤ είναι η άσκηση εποπτείας (surveillance), ο δανεισμός/παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης για την αποκατάσταση διαταραχών του ισοζυγίου πληρωμών (lending)¹⁸ και η παροχή τεχνικής βοήθειας και εκπαίδευσης (technical assistance and training)^{19,20}.

Κατά την άσκηση των κύριων αυτών δραστηριοτήτων του, το ΔΝΤ υποστηρίζεται από ένα ευρύτατο σύνολο οικονομικών και χρηματοπιστωτικών ερευνών, στατιστικών στοιχείων, προβλέψεων και αναλύσεων που το ίδιο διεξάγει βάσει της παρακολούθησης των παγκόσμιων, περιφερειακών, καθώς και επιμέρους οικονομιών και αγορών. Σχετικώς, το ΔΝΤ ανέπτυξε ένα πλαίσιο προτύπων για να καθοδηγήσει τα κράτη μέλη του στη διάδοση των οικονομικών, χρηματοοικονομικών και κοινωνικο-δημογραφικών δεδομένων τους στη διεθνή κοινότητα και το οποίο αποτελείται από το πρότυπο διάχυσης γενικών στοιχείων (General Data Dissemination Standard), η οικειοθελής συμμετοχή στο οποίο είναι ανοικτή σε όλα τα κράτη μέλη του ΔΝΤ, και από το πρότυπο διάχυσης ειδικών στοιχείων (Special Data Dissemination Standard), το οποίο απευθύνεται σε εκείνα τα κράτη μέλη που έχουν ήδη ή που προτίθενται να επιδιώξουν πρόσβαση στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου²¹.

¹⁷ Βλ. **Νάσκου-Περράκη, (2011)**, σελ. 257 και 260.

¹⁸ Σχετικά με την εποπτεία, βλ. κατωτέρω, κεφάλαιο 3. Σχετικά με το δανεισμό, βλ. κατωτέρω, κεφάλαιο 4, υποενότητα 4.1.

¹⁹ Μέσω της τεχνικής βοήθειας και εκπαίδευσης που παρέχει το ΔΝΤ σε αξιωματούχους των εθνικών κυβερνήσεων των κρατών μελών σε τέσσερις κυρίως τομείς (νομισματική και χρηματοπιστωτική πολιτική, δημοσιονομική πολιτική, συλλογή/διαχείριση/διάδοση/βελτίωση των στατιστικών δεδομένων, οικονομική και χρηματοπιστωτική νομοθεσία), ενισχύει την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων θεσμών, νομικών πλαισίων και πολιτικών των κρατών μελών, με στόχο την προώθηση της οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης σχετικά με την παροχή τεχνικής βοήθειας και εκπαίδευσης. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 48-49, 103-104, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 257, www.imf.org/external/np/exr/facts/tech.htm.

²⁰ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ίδρυση, τους σκοπούς, τις λειτουργίες και τις δραστηριότητες του ΔΝΤ γενικότερα, βλ. **Γέμπο (1978)**, σελ. 24-46, **Βαρουζάκη (1980)**, σελ. 166-169, **Κατράνη (1993)**, σελ. 217-249, **Clark, Lévassieur, Rousseau (1993)**, σελ. 3-4, 102-109, **Χολέβα (1994)**, σελ. 103-105, **Τσιμπούκη (1995)**, σελ. 520-523, **Pellet (2004)**, σελ. 225-233, **Σατλάνη (2005)**, σελ. 431-435, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 231-257, **Νάσκου-Περράκη (2011)**, σελ. 256-261, **Barnett-Finnemore (2008)**, σελ. 121-167.

²¹ Το έργο του Ταμείου σχετικά με τα πρότυπα διάδοσης των δεδομένων άρχισε τον Οκτώβριο του 1995, όταν η Interim Committee (πλέον IMFC) ενέκρινε τη θέσπιση των προτύπων. Το SDDS εγκρίθηκε από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ τον Μάρτιο του 1996 και το GDDS τον Δεκέμβριο του 1997. Σε αντίθεση με το GDDS [το οποίο καλύπτει και κοινωνικο-δημογραφικά δεδομένα (πληθυσμός, υγεία, εκπαίδευση και φτώχεια), εν αντιθέσει με το SDDS που καλύπτει αποκλειστικά οικονομικά και χρηματοπιστωτικά δεδομένα], όπου πρωταρχικός στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων εν γένει, στο SDDS, οι προσπάθειες εστιάζονται στη διάδοση δεδομένων σε κράτη που πληρούν γενικά τις ήδη υψηλές προδιαγραφές ποιότητας των δεδομένων. Απώτερος σκοπός τους είναι η επιδίωξη υγιών μακροοικονομικών πολιτικών, η οποία ενισχύεται από την εξασφάλιση διαθέσιμων από τα ίδια τα κράτη μέλη, έγκαιρων και πλήρων στατιστικών στοιχείων μέσω των δύο αυτών προτύπων. Η συμβολή τους στην πρόληψη των κρίσεων είναι καθοριστική. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 226, **Eichengreen (1999)** σελ. 27-28, dsbb.imf.org/Pages/SDDS/Overview.aspx, dsbb.imf.org/Pages/GDDS/Home.aspx.

Επιδιωκόμενος σκοπός είναι η ικανοποίηση του αιτήματος περί αυξημένης διαφάνειας και πληρέστερης δημοσίευσης, κρίσιμων κυρίως για τη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος, στοιχείων.

2 Η νέα διεθνής αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος, η θεσμική της διάρθρωση και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα. Τα τέσσερα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου

2.1 Η τρέχουσα μορφή της διεθνούς αρχιτεκτονικής του χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος

Το διεθνές χρηματοπιστωτικό και νομισματικό σύστημα δεν είχε πάντα τη μορφή που έχει σήμερα. Παρουσιάζει δυναμική, καθώς μεταβάλλεται συνεχώς, αναπροσαρμόζεται σε νέα δεδομένα και εξελίσσεται. Η σημερινή του μορφή είναι αποτέλεσμα πολυάριθμων αναδιαμορφώσεων, με καταλυτικό ρόλο στην όλη διαδικασία εξέλιξής του, τις οικονομικές κρίσεις, είτε αυτές είναι χρηματοπιστωτικές, είτε νομισματικές. Η αυξανόμενη συχνότητα και η σοβαρότητα των οικονομικών κρίσεων οδήγησαν στην εκ νέου εξέταση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος.

Οι οικονομικές κρίσεις δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η κρίση της Ολλανδικής τουλίπας που χρονολογείται το 1637-1638, η κατάρρευση της ινδικής αγοράς βαμβακιού το 1866, η Μεγάλη Ύφεση του 1929, ενώ οικονομικές κρίσεις καταγράφονται συχνότερα τις δεκαετίες 1980 και 1990 και φυσικά συνεχίζουν να μονοπωλούν την προσοχή της διεθνούς οικονομικής κοινότητας μέχρι σήμερα, με την πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009 και την τρέχουσα δημοσιονομική κρίση στην Ευρωζώνη να βρίσκονται στο προσκήνιο.

Από όλες τις οικονομικές κρίσεις, αυτή που υπήρξε καταλυτική για τη διαμόρφωση της μορφής που το διεθνές χρηματοπιστωτικό και νομισματικό σύστημα έχει σήμερα, ήταν η κρίση στην Ανατολική Ασία, το 1997-1998. Η εκπληκτική ταχύτητα με την οποία η κρίση που εμφανίσθηκε στις χώρες της Ανατολικής Ασίας κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1997, μεταδόθηκε στη Ρωσία, στις χώρες της Μέσης Ανατολής, στη Βραζιλία και στην υπόλοιπη Λατινική Αμερική, καθώς και η συνεχιζόμενη ύφεση στην Ιαπωνία το 1998, κατέδειξε, εκτός από την συνεχώς αυξανόμενη διασύνδεση της παγκόσμιας οικονομίας, το πόσο εύθραυστη είναι η νέα παγκόσμια χρηματοπιστωτική αγορά που δημιουργήθηκε μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods το 1971. Στον απόηχο λοιπόν, της ασιατικής κρίσης, οι συζητήσεις σχετικά με τις αναγκαίες αλλαγές στη διακυβέρνηση των χρηματοπιστωτικών αγορών, που στόχο έχουν τη βελτίωση της αποδοτικότητας των αγορών και τη μείωση του ευάλωτου χαρακτήρα τους, εντατικοποιήθηκαν και η ανάγκη για διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος έγινε πιο επιτακτική από ποτέ. Τότε μάλιστα ήταν, το 1998, όταν άρχισε να χρησιμοποιείται ο όρος «αρχιτεκτονική» αντί του «συστήματος» και έτσι, το πάγιο αίτημα για αναδιαμόρφωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος περιγράφεται πλέον ως «ανασχεδιασμός της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αρχιτεκτονικής»²².

²² Στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία συναντάται ως «call for a new international financial architecture / reform the new international financial architecture», βλ. σχετικά **Eichengreen (1999)**, **Giovanoli (2000)**, σελ.6-7, **Peuker (2006)**, σελ.237, **Bryant (2003)**, σελ.244. Ο **Giovanoli (2000)**, σελ.9, χρησιμοποιεί σχετικά τον ορισμό του Andrew Crockett, σύμφωνα με τον οποίο: “*this concept (international financial architecture) is generally understood as encompassing the rules, guidelines and other arrangements governing international financial relations as well as the various institutions, entities and bodies through which such rules, guidelines and other arrangements are developed, monitored and enforced*”.

Η ασιατική κρίση υπήρξε ορόσημο, όπως προαναφέρθηκε, για την σημερινή μορφή της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αρχιτεκτονικής, καθώς για την αντιμετώπισή της οι δυο λύσεις που επιστρατεύτηκαν από τη διεθνή κοινότητα, είχαν ουσιαστική επίδραση στον τρόπο οργάνωσής της μέχρι σήμερα. Κατά πρώτον, αφού προσδιορίστηκε ότι ένα από τα κύρια προβλήματα και αίτιο της κρίσης ήταν τα κακής ποιότητας δεδομένα που έδιναν στη δημοσιότητα οι αρμόδιες εποπτικές αρχές και γενικότερα, η έλλειψη διαφάνειας που χαρακτήριζε τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των πληγεισών χωρών, οι συντονισμένες προσπάθειες πλέον, κατευθύνθηκαν, εκτός των άλλων, προς την καθιέρωση προτύπων για τη διεθνή απελευθέρωση των δεδομένων, καθώς και προς τη βελτίωση, εμπάθυνση και επέκταση της εποπτείας σε διεθνές επίπεδο. Έτσι, κατόπιν συνάντησης των υπουργών Οικονομικών και των διοικητών των κεντρικών τραπεζών των συστημικά σημαντικών οικονομιών (G-7)²³ στην Ουάσινγκτον τον Απρίλιο του 1998, συγκροτήθηκαν τρεις ομάδες εργασίας, γνωστές και ως Willard Groups ή G-22, προκειμένου να προτείνουν μέτρα σχετικά με την χρηστή οικονομική διακυβέρνηση σε τρεις τομείς (νομισματική πολιτική, δημοσιονομική πολιτική, εταιρική διακυβέρνηση και διακυβέρνηση του χρηματοπιστωτικού τομέα) και οι οποίες εξέδωσαν σχετικά τρεις κώδικες βέλτιστων πρακτικών²⁴.

Η διατύπωση των νέων κανόνων συνοδεύτηκε από ορισμένες θεσμικές αλλαγές, οι οποίες επηρέασαν άμεσα τον τρόπο λήψης αποφάσεων σε διεθνές επίπεδο και οι οποίες κρίθηκαν απαραίτητες προκειμένου να αποφευχθούν περιττές αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ των διεθνών ρυθμιστικών οργάνων, περί των οποίων θα γίνει λόγος ευθύς κατωτέρω. Έτσι, δεύτερη απόρροια του έργου των G-7, σχετικά με την βελτίωση της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής κατά τη διάρκεια των ετών 1998-1999, ήταν η δημιουργία δύο νέων οργάνων, με σκοπό την ενίσχυση του διαλόγου και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των υπεύθυνων για τη μακροοικονομική πολιτική του παγκόσμιου συστήματος, δηλαδή μεταξύ των διαφόρων διεθνών ρυθμιστικών φορέων και αρχών των αναδυόμενων αγορών, καθώς αυτές ήταν που επλήγησαν σε μεγαλύτερο βαθμό²⁵.

Η πρώτη θεσμική καινοτομία ήταν η δημιουργία του Φόρουμ Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Forum, εφεξής FSF) το Φεβρουάριο του 2009, μετά από πρόταση του Hans Tietmeyer, με σκοπό, κατά πρώτον, το συντονισμό κατά αποτελεσματικό τρόπο του έργου των διεθνών ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών (του τραπεζικού τομέα, του τομέα ασφάλισης και του τομέα κεφαλαιαγοράς), των διεθνών οικονομικών οργανισμών, των εθνικών αρχών, καθώς και των εμπειρογνομόνων σε θέματα υποδομών και λειτουργιών της παγκόσμιας αγοράς, και κατά δεύτερον, τη βελτίωση των όρων της λειτουργίας των αγορών και τη μείωση της έκθεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε συστημικούς κινδύνους, με απώτατο στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής του

²³ Από το 1976, ένας από τους κυριότερους μηχανισμούς για τη διαμόρφωση της διεθνούς οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, υπήρξε το διακυβερνητικό forum της «ομάδας των 7» (Group of 7 και εφεξής G-7), με τακτικό κύκλο συναντήσεων σε επίπεδο υπουργών Οικονομικών και διοικητών των κεντρικών τραπεζών. Το G-7 έχει συμβάλλει καταλυτικά στο σχεδιασμό του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπως διαφαίνεται από την ανάλυση που ακολουθεί. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. **Baker (2003)**, σελ. 324, **Γκόρτσο (2011)**, σελ.144.

²⁴ Report of the Working Group on Transparency and Accountability, Report of the Working Group on Strengthening Financial Systems, Report of the Working Group on International Financial Crises.

²⁵ Ενώ οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν μειώσει τη συχνότητα και τη σοβαρότητα των οικονομικών κρίσεων κατά τα τελευταία εβδομήντα χρόνια, παρατηρείται αύξηση της συχνότητας των οικονομικών κρίσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες από τη δεκαετία του 1980, βλ. **Peuker (2006)**, σελ.237.

χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος²⁶. Η έμφαση δόθηκε στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό και νομισματικό σύστημα και αυτό διότι αποτελεί κοινό τόπο το ότι αν οι παράγοντες της αγοράς και οι διεθνείς οργανισμοί τροφοδοτούνται με πιο ακριβείς και έγκαιρες πληροφορίες, τότε οι χρηματοπιστωτικές αγορές θα λειτουργούν κατά πιο ομαλό τρόπο και με σαφώς μειωμένους κινδύνους που πηγή έχουν την εσφαλμένη και ελλιπή πληροφόρηση.

Δεύτερη θεσμική καινοτομία ήταν η δημιουργία του διακυβερνητικού φόρουμ της ομάδας των 20 (Group of 20, εφεξής G-20), ως μια προσπάθεια να διευρυνθεί ο άτυπος διάλογος μεταξύ των κρατών μελών του G-7 και των συστημικά σημαντικών αναπτυσσόμενων κρατών και να επιτευχθεί ευρύτερη συναίνεση στη ρύθμιση των διεθνών θεμάτων. Γενικότερα, η δημιουργία του G-20 και του FSF αντιπροσώπευε μια προσπάθεια για βελτίωση της παρακολούθησης και επιβολής της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων της διεθνούς αρχιτεκτονικής, καθώς και μια προσπάθεια για διεύρυνση της βάσης της πολιτικής διαδικασίας, με το “άνοιγμα” αυτής στις αναδυόμενες αγορές²⁷.

Όση πρόοδος και αν σημειώθηκε στην εξέλιξη του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο εξοπλίστηκε με νέους θεσμούς και νέα πρότυπα, πρακτικές και αρχές, οι κρίσεις δεν εξαλείφθηκαν τη νέα χιλιετία. Η παγκόσμια αγορά δέχθηκε ένα ακόμα καίριο πλήγμα με την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007, που ξεκίνησε από την Αμερική και έλαβε διεθνείς διαστάσεις και η οποία προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτώνταν άμεσα από τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων, από τα οποία παράγονταν. Η προσπάθεια διάσωσης των τραπεζών, οι οποίες δεν μπορούσαν πλέον να απορροφήσουν τις ζημιές προκάλεσε «ντόμινο» αλυσιδωτών αντιδράσεων στον αμερικανικό και ευρωπαϊκό τραπεζικό και κτηματομεσιτικό τομέα. Έτσι το αίτημα περί ανασχεδιασμού του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος επανήλθε στο προσκήνιο, ενώ αναγκαία κρίθηκε η αναπροσαρμογή του ισχύοντος δημοσίου χρηματοπιστωτικού δικαίου, με σκοπό τη δημιουργία ενός πιο ολοκληρωμένου και αποτελεσματικότερου πλαισίου εποπτείας σε διεθνές επίπεδο.

Μία εκ των δύο θεσμικών εξελίξεων που προήλθαν από την κρίση του 2007-2009 ήταν η μετεξέλιξη του G-20, το οποίο μετά τη Σύνοδο Κορυφής στην Ουάσινγκτον το Νοέμβριο του 2008, συνεδριάζει σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων και όχι σε επίπεδο υπουργών Οικονομικών, όπως ίσχυε μέχρι τότε. Η δεύτερη θεσμική εξέλιξη ήταν ο μετασχηματισμός του FSF σε ένα ισχυρότερο εποπτικό σώμα με διευρυμένη σύνθεση, το οποίο ονομάστηκε Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Board, εφεξής FSB), μετά από απόφαση της Συνόδου Κορυφής των G-20 στο Λονδίνο το 2009. Το έργο του FSB παρέμεινε ο συντονισμός του έργου των διεθνών fora και των διεθνών οικονομικών οργανισμών που παράγουν διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα²⁸. Πλέον, το FSB από κοινού με το ΔΝΤ επιφορτίστηκαν επίσημα με το έργο της ανάπτυξης ενός συστήματος για έγκαιρη

²⁶ Κεντρική ιδέα ήταν ότι η αύξηση των διαβουλεύσεων μεταξύ των διεθνών fora και οργανισμών θα συμβάλει στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των εθνικών αρχών, των πολυμερών οργανισμών, αλλά και των ιδιωτών επενδυτών. Κατ’ αυτό τον τρόπο, τα υπουργεία Οικονομικών και οι κεντρικές τράπεζες θα είναι σε θέση να εκτιμούν καλύτερα τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και θα έχουν τη δυνατότητα να τους κάνουν γνωστούς στο επενδυτικό κοινό, ούτως ώστε αυτό να είναι σε θέση να τους αξιολογεί καταλλήλως και να λαμβάνει ορθότερες αποφάσεις, βλ. **Baker (2003)**, σελ.331-340, **Giovanoli (2000)**, σελ.7-8, **Γκόρτσο (2011)**, σελ.157-159, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ.220-222.

²⁷ Βλ. **Baker (2003)**, σελ. 334-337.

²⁸ Βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 159-161.

προειδοποίηση της αγοράς σε περίπτωση εμφάνισης τρωτών σημείων και κινδύνων στον οικονομικό τομέα²⁹.

2.2 Η θεσμική διακυβέρνηση της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος

Οι ανωτέρω εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα να διαμορφώσουν την σημερινή μορφή του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος. Η διαχείριση της νέας διεθνούς χρηματοπιστωτικής και νομισματικής πολιτικής ανατέθηκε σε ένα σύνολο πολλών και ποικίλων φορέων και οργανισμών, οι οποίοι άμεσα ή έμμεσα είναι επιφορτισμένοι με το έργο της παραγωγής διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων. Ο καθένας εξ αυτών των φορέων και οργανισμών έχει το δικό του κύκλο αρμοδιοτήτων, ωστόσο παρουσιάζουν ομοιότητα ως προς το ότι ουδείς είναι αρμόδιος για να νομοθετεί κατά τρόπο δεσμευτικό για τα κράτη είτε σε εθνικό, είτε σε διεθνές επίπεδο. Οι εν λόγω φορείς διακρίνονται σε 4 κατηγορίες με κριτήριο τη νομική τους φύση³⁰.

Τα διεθνή διακυβερνητικά fora αποτελούν την πρώτη κατηγορία. Πρόκειται περί της ομάδας των 10 (G-10), της ομάδας των 7 (G-7) και της ομάδας των 20 (G-20), οι οποίες συστάθηκαν με πρωτοβουλία των κυβερνήσεων των κρατών που τα αποτελούν και συνεδριάζουν σε διάφορα επίπεδα για θέματα της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Διαδραματίζουν τον κυρίαρχο πολιτικό ρόλο στο πλαίσιο της διεθνούς οικονομικής διακυβέρνησης, αφού αποτελούν τον κατ' εξοχήν χώρο συζήτησης και διαπραγματεύσεων σε κάθε περίπτωση που τίθεται ζήτημα σημαντικών αλλαγών στη διεθνή αρχιτεκτονική³¹.

Τη δεύτερη κατηγορία αποτελούν οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί, οι οποίοι κατέχουν έναν από τους κυριότερους ρόλους στην ύπαρξη και τη λειτουργία του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς διασφαλίζουν τη συνεργασία σε θέματα οικονομικής πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο ιδιαίτερος ρόλος τους στο σύγχρονο διεθνές σύστημα έγκειται στο γεγονός ότι αποτελούν παράγοντες πειθαρχίας και τάξεως, οι οποίοι εξασφαλίζουν το κατάλληλο οργανωτικό και διαδικαστικό πλαίσιο, εντός του οποίου λαμβάνονται οι αποφάσεις για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας³². Σε αυτήν την κατηγορία, πέραν του κεντρικού ρόλου που κατέχει το ΔΝΤ³³, ο ρόλος του «δίδυμου» οργανισμού του, δηλαδή του ομίλου της

²⁹ Βλ. **Germain (2010)**, σελ. 90-91, 138-139, **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 137-140.

³⁰ Για αυτήν την κατηγοριοποίηση βλ. **Γκόρτσο (2006β)**, σελ. 127, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 211-223, **Giovanoli (2000)**, σελ. 11-12, 20-27.

³¹ Το G-10 συστάθηκε από τα 10 (τότε) πλουσιότερα βιομηχανοποιημένα κράτη το 1962, (το 1964 προστέθηκε και η Ελβετία χωρίς να μεταβληθεί το όνομα) με σκοπό τη δημιουργία ενός δανειοδοτικού μηχανισμού για άντληση δανειακών κεφαλαίων του ΔΝΤ σε περίπτωση ανεπάρκειας των δικών του πόρων (γνωστός ως Γενικοί Διακανονισμοί Δανεισμού, «General Agreements to Borrow»). Ως το 1999, που συστάθηκε το G-20, υπήρξε το κυρίαρχο διεθνές διακυβερνητικό forum για θέματα του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Για όλα τα Gs, βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 143-147, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 214-215, **Giovanoli (2000)**, σελ. 17-21, **Bryant (2003)**, σελ. 239, και στο παρόν τις υποσημειώσεις υπ' αριθμ. 23,27.

³² Ειδικότερα, οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί αποτελούν μηχανισμούς: (α) μελέτης και προβλέψεως των διεθνών οικονομικών εξελίξεων, (β) εποπτείας της συμπεριφοράς και της οικονομικής πολιτικής των κρατών και συντονισμού τους, (γ) παροχής τεχνικής συνδρομής και πόρων με στόχο την προσαρμογή και την ανάπτυξη των κρατών, (δ) συγκλίσεως και εξισορροπήσεως των επιμέρους κρατικών συμπερόντων στα πλαίσια της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης και αλληλεγγύης και (ε) διαμορφώσεως, εξελίξεως και υπερβάσεως των διεθνών οικονομικών καθεστώτων, βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 210-215, 301 και **Γέμτο (1978)**, σελ. 19-23.

³³ Το ΔΝΤ συστάθηκε ως ένας διεθνής οργανισμός για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας. Εκκινώντας από το 1648, με την υπογραφή της συνθήκης της Βεσφαλίας, όπου τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία των «κυρίαρχων κρατών» και με την συνεχή εξέλιξη της

Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank ή και International Bank for Reconstruction and Development) είναι κεντρικός στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, αφού τις βοηθά να αποκτήσουν πρόσβαση σε κεφάλαια για τη δημιουργία υποδομών που θα οδηγήσουν σε ευνοϊκές αναπτυξιακές συνθήκες για την οικονομία τους³⁴. Επίσης, η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης έχουν ενεργό ρόλο στη διακυβέρνηση της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής. Η μεν πρώτη ως το κατ'εξοχήν forum διεθνούς νομισματικής συνεργασίας, κυρίως μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, οι οποίες είναι και μέλη της, ο δε δεύτερος, ως έχων σκοπό τη συσπείρωση των κυβερνήσεων των δημοκρατικών χωρών γύρω από τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης, τη μείωση της ανεργίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου και σαφώς τη διατήρηση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος. Στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ μάλιστα, λειτουργεί η Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες (Financial Action Task Force on Money Laundering)³⁵. Περαιτέρω, σε αυτήν την κατηγορία εντάσσεται και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (World Trade Organisation), ο οποίος επιλαμβάνεται της θεματικής αναφορικά με την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών³⁶.

Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται τα διεθνή fora, στα οποία συμμετέχουν κυρίως εκπρόσωποι των εθνικών εποπτικών και ρυθμιστικών αρχών των επιμέρους τομέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος (κεντρικών τραπεζών ή/και ανεξάρτητων διοικητικών αρχών), τα οποία δεν έχουν την ιδιότητα του διεθνούς οργανισμού, αφού δε συστάθηκαν με διεθνή συνθήκη, δεν διαθέτουν καταστατικό³⁷, ούτε κανονισμό λειτουργίας. Πρωταρχικό έργο των διεθνών fora είναι η διαμόρφωση και έκδοση διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων (international financial standards)³⁸ -γι' αυτό το λόγο μάλιστα αποκαλούνται standard setting bodies, δηλαδή φορείς παραγωγής προτύπων- με βασικό στόχο την κατάλληλη ρύθμιση και τη βελτίωση της λειτουργίας του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, έτσι ώστε να εξυπηρετείται ο αιώτατος σκοπός της σταθερότητας αυτού.

Σε αυτό το πλαίσιο, εξαιρετικά σημαντικό κρίνεται το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basle Committee on Banking Supervision, εφεξής BCBS), καθότι είναι ο κεντρικός ρυθμιστής του διεθνούς τραπεζικού τομέα, με

βιομηχανικής ανάπτυξης σε κάθε κράτος, γεννήθηκε η ανάγκη για συνεργασία μεταξύ των κρατών και μάλιστα η τάση για ενίσχυση της συνεργασίας σε διεθνές και πολυμερές επίπεδο εντάθηκε με το πέρασμα των χρόνων. Η ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας οδήγησε στη διαμόρφωση των διεθνών κανόνων και αυτό με τη σειρά του, οδήγησε στην ανάπτυξη μέτρων εποπτείας και ελέγχου στο πλαίσιο λειτουργίας των διεθνών οργανισμών και κυρίως του ΔΝΤ, όπως αναπτύσσεται στην παρούσα, βλ. και **Blokker and Muller (1994)**, σελ. 274-280. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνή συνεργασία, βλ. **Crockett (1996)**, σελ. 60-81.

³⁴ Βλ. **Γκλαβίνη (2009)**, σελ. 109, **Giovanoli (2000)**, σελ. 15-16.

³⁵ Σκοπός της είναι η ανάπτυξη και προώθηση πολιτικών, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, για την καταπολέμηση του ζεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, βλ. www.fatf-gafi.org.

³⁶ Για την BIS, τον ΟΟΣΑ και τον ΠΟΕ, βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 152-157, **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 216, **Giovanoli (2000)**, σελ. 16-17, **Bryant (2003)**, σελ. 241 και τις αντίστοιχες ηλεκτρονικές διευθύνσεις των οργανισμών, όπως αυτές παρατίθενται στο παρόν, στις υποσημειώσεις υπ' αριθμ. 35, 39-42, 48-53, 55-57 και στο σχετικό μέρος της βιβλιογραφίας.

³⁷ Εξαιρέση σε αυτό αποτελεί το FSB, το οποίο το Σεπτέμβριο του 2009, κατέστη το πρώτο διεθνές forum, το οποίο διαθέτει καταστατικό, αν και δεν είναι διεθνής οργανισμός, βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 160.

³⁸ Για τα οποία βλ. κατωτέρω, υποενότητα 2.3.

κύριο στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος³⁹. Επί θεμάτων ρυθμιστικής παρέμβασης στις κεφαλαιαγορές, υπεύθυνη είναι η Διεθνής Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (International Organisation of Securities Commissions, εφεξής IOSCO), ενώ η Διεθνής Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτικών Αρχών (International Association of Insurance Supervisors, εφεξής IAIS) διασφαλίζει τη συνεργασία των εθνικών εποπτικών αρχών σχετικά με ζητήματα ρυθμιστικής παρέμβασης στον τομέα της ιδιωτικής ασφάλισης. Περαιτέρω, τη συνεργασία μεταξύ των νομισματικών αρχών για τα σχετικά με τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των εθνικών και διασυνοριακών συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού θέματα, έχει αναλάβει η Επιτροπή Συστημάτων Πληρωμών και Διακανονισμού (Committee on Payment and Settlement Systems, εφεξής CPSS). Επιπλέον, η Διεθνής Ένωση Συστημάτων Εγγύησης Καταθέσεων (International Association of Deposit Insurers, εφεξής IADI) είναι το forum στο οποίο μελετώνται οι πρακτικές που ακολουθούν οι φορείς διαχείρισης συστημάτων εγγύησης καταθέσεων, οι οποίοι αποτελούν τα μέλη της. Στην ίδια κατηγορία εντάσσεται η FATF, όπως επίσης και το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους Ετερογενών Δραστηριοτήτων (Joint Forum on Financial Conglomerates)⁴⁰, μέλη του οποίου είναι εκπρόσωποι των εθνικών εποπτικών αρχών από τον τραπεζικό τομέα, τον τομέα των κεφαλαιαγορών και της ιδιωτικής ασφάλισης, η BCBS, η IOSCO και η IAIS, και έργο του είναι η ρύθμιση θεμάτων αναφορικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων. Ακόμη, σε αυτήν την κατηγορία εντάσσεται η Επιτροπή για το Παγκόσμιο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Committee on the Global Financial System, εφεξής CGFS), στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι κεντρικών τραπεζών και η οποία σε αντίθεση με τα προαναφερόμενα fora, δεν έχει εκδώσει διεθνή πρότυπα μέχρι στιγμής, αλλά έχει σημαντικό ρόλο, καθώς ασχολείται με την εξέταση των ζητημάτων αναφορικά με την προώθηση της σταθερότητας της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής αγοράς και τη βελτίωση της λειτουργίας της⁴¹. Τέλος, εδώ εμπίπτει και το FSF/FSB, για το οποίο έχει γίνει λόγος ανωτέρω⁴².

Την τέταρτη και τελευταία κατηγορία αποτελούν δύο ιδιωτικές επαγγελματικές ενώσεις, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board, εφεξής IASB), και η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accountants, εφεξής IFAC).

2.3 Τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα και η νομική τους φύση

Οι κανόνες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου εντοπίζονται στις αναφορές (reports) που εκδίδουν κατά κύριο λόγο τα προαναφερόμενα διεθνή fora, υπό τη μορφή «προτύπων ή κατευθυντήριων γραμμών», γνωστών στη διεθνή βιβλιογραφία ως standards, άλλως recommendations (συστάσεις), core principles (βασικές αρχές), ή και best practices (βέλτιστες πρακτικές). Τα standards αποτελούν κατά κοινή παραδοχή ήπιο δίκαιο (soft law), δηλαδή κανόνες που δεν έχουν καμία νομικά δεσμευτική ισχύ ή των οποίων η δεσμευτική ισχύ είναι κάπως «ασθενέστερη» από τη δεσμευτική ισχύ της

³⁹ Για την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και το έργο της αναλυτικότερα, βλ. **Γκόρτσο (2006α)**, κεφάλαιο 13, σελ. 259-307 και www.bis.org/bcbs/index.htm.

⁴⁰ www.bis.org/bcbs/jointforum.htm.

⁴¹ www.bis.org/cgfs/index.htm.

⁴² Βλ. ανωτέρω την υποενότητα 2.1 του παρόντος κεφαλαίου. Μέλη του FSF/FSB είναι οι αρμόδιες για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος εθνικές αρχές είκοσι τεσσάρων κρατών, το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα, η BIS, ο ΟΟΣΑ, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η BCBS, η IAIS, η IOSCO, η IASB, η CGFS και η CPSS, βλ. www.financialstabilityboard.org/about/plenary.pdf.

παραδοσιακής νομοθεσίας (hard law), καθώς δεν παράγουν νομικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις⁴³.

Το FSB ορίζει τα standards ως «*a set of widely accepted good principles, practices, or guidelines in a given area*». Η τυποποίηση (standarization) των διεθνών χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο στη διαδικασία της ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών αγορών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Τα standards συνδράμουν στην εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και διασφαλίζουν ότι οι σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες εκτελούνται κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στα ευρέως αναγνωρισμένα επίπεδα επιδόσεων και ασφάλειας. Επίσης, ακόμα και αν στερούνται νομικά εξαναγκαστού χαρακτήρα, τα πρότυπα ασκούν σημαντική επιρροή στα κράτη με τον καθορισμό κριτηρίων για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς τους (behavioral benchmarks) και αποτελούν τον κοινό παρονομαστή σε σχέση με ένα συγκεκριμένο κανονιστικό τομέα, αφήνοντας, παράλληλα, περιθώρια για συγκεκριμενοποίηση και προσαρμογή των επιτρεπομένων συμπεριφορών στις συνθήκες που επικρατούν στην κάθε δικαιοδοσία⁴⁴. Σε αυτά τα πλαίσια και λόγω της εγγενούς αοριστίας τους, ο ακριβής προσδιορισμός του περιεχομένου των διεθνών προτύπων γίνεται ad hoc, κατά την ενσωμάτωση και την εφαρμογή τους⁴⁵ από τις εθνικές και περιφερειακές αρχές του κάθε κράτους μέλους, οι οποίες είναι πιο εξοικειωμένες με τα χαρακτηριστικά και τα προβλήματα των χρηματοπιστωτικών αγορών που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, παρά οποιοσδήποτε διεθνής οργανισμός. Έτσι, η σημασία των διαφορετικών προτύπων για έκαστη οικονομία εξαρτάται από την δομή της και από άλλες εσωτερικές συνθήκες. Η εφαρμογή τους, προκειμένου να είναι επιτυχής, πρέπει να ταιριάζει στη συνολική στρατηγική της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη το στάδιο της ανάπτυξης και άλλους εγχώριους παράγοντες.

Τα πρότυπα δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά ένα μέσο για την προώθηση χρηστών χρηματοπιστωτικών συστημάτων και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Θα πρέπει να επανεξετάζονται συνεχώς, ώστε να παραμένουν επίκαιρα ενόψει των μεταβαλλόμενων συνθηκών. Όπως επαναλαμβάνεται στη βιβλιογραφία, η ρύθμιση της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω των διεθνών προτύπων δεν είναι σε καμία περίπτωση αρκετή για την επίτευξη του στόχου της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Αυτό που έχει κυρίως σημασία είναι η υιοθέτηση και η εφαρμογή τους, χωρίς τις οποίες τα διεθνή πρότυπα θα παρέμεναν «κενό γράμμα». Επομένως, η παρακολούθηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών και των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών με τους κανόνες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου, δηλαδή με τα διεθνή πρότυπα, είναι καθοριστικής σημασίας για την επιδίωξη της σταθερότητας⁴⁶.

⁴³ Ως διεθνές ήπιο δίκαιο ορίζονται τα νομικώς μη δεσμευτικά πρότυπα, αρχές και κανόνες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη συμπεριφορά των κρατών, αλλά δεν εμπίπτουν στις παραδοσιακές πηγές του δημόσιου διεθνούς δικαίου (διεθνείς συνθήκες, διεθνές έθιμο, διεθνώς παραδεγμένοι κανόνες). Το soft law δεν είναι θετικό δίκαιο, αλλά προοιωνίζεται αναβάθμιση του σε hard law μελλοντικά, όταν και εφόσον συντρέξουν οι απαραίτητες για την νομική εδραίωσή του προϋποθέσεις. Οι διατάξεις soft law δεν υπάγονται στον κανόνα *acta sunt servanda* και επειδή δεσμεύουν πολιτικώς και όχι νομικώς τα συμμετέχοντα κράτη έχουν δύο αρνητικά στοιχεία. Η παραβίασή τους α) δεν επισύρει διεθνή ευθύνη και β) δεν νομιμοποιεί τη λήψη μέτρων για την εκτέλεσή τους, βλ. Ρούκουνα (2004), σελ. 153-155, Γκόρτσο (2013), σελ.41-43.

⁴⁴ Βλ. Weber (2012), σελ. 164-166, Underhill and Zhang (2003), σελ. 363.

⁴⁵ Βλ. Γκόρτσο (2011), σελ.150- 152.

⁴⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα διεθνή πρότυπα, βλ. ενδεικτικά Gold (1996), σελ. 309-339 (για το ζήτημα του soft law), Giovanoli (2000), σελ.33-44, 51-59.

2.4 Τα τέσσερα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου

Το διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο μαζί με το διεθνές νομισματικό δίκαιο, για το οποίο έγινε λόγος ανωτέρω, αποτελούν ένα από τους τρεις κλάδους του διεθνούς οικονομικού δικαίου⁴⁷. Η σταδιακή διαμόρφωση και η διαρκής αναπροσαρμογή του σε νέα δεδομένα είναι δύο βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν απόλυτα την εξέλιξη του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου. Ο καθηγ. Γκόρτσο συστηματοποίησε τη διαδικασία διαμόρφωσης και εξέλιξης του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου και τη διαχώρισε σε τέσσερα επίπεδα⁴⁸.

Αναλυτικότερα, το πρώτο επίπεδο αποτελεί το επίπεδο της λήψης πολιτικών αποφάσεων και της υιοθέτησης πολιτικών κατευθύνσεων. Σε αυτό το επίπεδο, όπως σαφώς διαγράφεται από την ανάλυση που προηγήθηκε, καίριο ρόλο διαδραματίζουν τα διεθνή διακυβερνητικά fora, τα οποία ανέκαθεν αποτελούσαν τον κινητήριο μοχλό για την έναρξη της διαδικασίας αναδιαμόρφωσης του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος σε κάθε περίπτωση που εμφανιζόταν η σχετική ανάγκη. Τα τρία διακυβερνητικά fora, G-10, G-7 και G-20 έχουν τον πρώτο λόγο στην όλη διαδικασία, αφού κατόπιν δικής τους πρωτοβουλίας επέρχονται οι όποιες μεταβολές κρίνονται απαραίτητες, είτε σε θεσμικό επίπεδο, με την δημιουργία διεθνών fora, άλλων διεθνών διακυβερνητικών fora ή διεθνών οργάνων γενικά, είτε σε επίπεδο παροχής κατευθύνσεων, ως προς τις οποίες πρέπει να κινηθεί η παραγωγή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων.

Σε δεύτερο επίπεδο, η ικανοποίηση των επιμέρους αιτημάτων ρυθμιστικής παρέμβασης, τα οποία επιδιώκουν την εξασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει, επιτυγχάνεται μέσω της έκδοσης των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου, από τα προαναφερθέντα διεθνή fora, αλλά και από ορισμένους από τους διεθνείς οργανισμούς που συμμετέχουν στη διακυβέρνηση της διεθνούς αρχιτεκτονικής.

Αναφορικά με την έκδοση των προτύπων από τα διεθνή fora/standard setting bodies, έκαστο εξ αυτών διαμορφώνει διεθνή πρότυπα ανάλογα με τον τομέα αρμοδιότητάς του. Έτσι, η BCBS, στο πλαίσιο του στόχου της για βελτίωση της ποιότητας της εποπτείας των τραπεζών διεθνώς, εκδίδει πρότυπα (supervisory standards) σχετικά με την εποπτεία στον τραπεζικό τομέα, με κύριο έργο της τις Βασικές Αρχές για αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία (Core Principles for Effective Banking Supervision), και καθορίζει λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των κρατών με αυτά. Η IOSCO αναπτύσσει και προωθεί πρότυπα σχετικά με τη ρύθμιση της λειτουργίας των διεθνών κεφαλαιαγορών, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητά τους⁴⁹. Η IAIS εκδίδει βασικές αρχές (core principles) και πρότυπα, αναπτύσσοντας ένα κοινό πλαίσιο για την

⁴⁷ Το δίκαιο του διεθνούς εμπορίου και το δίκαιο των ξένων επενδύσεων και των λοιπών περιουσιακών δικαιωμάτων αποτελούν τους άλλους δύο κλάδους του διεθνούς οικονομικού δικαίου, βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 113-119. Το διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο περιλαμβάνει επτά επιμέρους κλάδους (η διάκριση στηρίζεται στα επιμέρους αιτήματα πολιτικής που καλείται να ικανοποιήσει το δίκαιο αυτό μέσω των διατάξεών του): το διεθνές τραπεζικό δίκαιο, το διεθνές δίκαιο της κεφαλαιαγοράς, το διεθνές ασφαλιστικό δίκαιο, το διεθνές δίκαιο της συμπληρωματικής εποπτείας των ομίλων ετερογενών χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων, το διεθνές δίκαιο των συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού, το διεθνές δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και το διεθνές δίκαιο της καταπολέμησης της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων. Για αυτή τη διάκριση και αναλυτικότερα, βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 119-125.

⁴⁸ Για τα τέσσερα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου, βλ. το σχετικό κεφάλαιο στον **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 142-176.

⁴⁹ www.iosco.org

εποπτεία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, και αναπτύσσει μηχανισμούς που επιτρέπουν την αξιολόγηση της τήρησης των βασικών αρχών και προτύπων που εκδίδει⁵⁰. Η IADI σε συνεργασία με την BCBS εξέδωσε τις Βασικές Αρχές για Αποτελεσματικά Συστήματα Εγγύησης Καταθέσεων (Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems) και ανέπτυξε σχετική μεθοδολογία για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των μελών της με τις αυτές⁵¹. Το IASB είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη και έκδοση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (International Financial Reporting Standards), τα οποία τυγχάνουν παγκόσμιας αναγνώρισης και εφαρμογής⁵². Η IFAC έχει εκδώσει τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (International Standards on Auditing), τα οποία χρησιμοποιούνται από ένα σημαντικό αριθμό των μελών της ως βάση για την ανάπτυξη των δικών τους εθνικών προτύπων⁵³. Η CPSS παρακολουθώντας και αναλύοντας τις διεθνείς εξελίξεις στα συστήματα πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού, εκδίδει πρότυπα σχετικά με την εποπτεία αυτών⁵⁴. Η FATF είναι υπεύθυνη για την καθιέρωση διεθνών προτύπων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και παρακολουθεί την πρόοδο των μελών της αναφορικά με την εφαρμογή αυτών.

Όπως προαναφέρθηκε, εκτός από τα διεθνή fora, ορισμένοι διεθνείς οργανισμοί συμμετέχουν στην παραγωγή διεθνών προτύπων. Συγκεκριμένα, το ΔΝΤ αναπτύσσει και παρακολουθεί διεθνή πρότυπα σε τομείς που σχετίζονται με την εντολή του, περί επιτήρησης των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών των μελών του και του διεθνούς νομισματικού συστήματος εν γένει. Σε συνεργασία με άλλους φορείς παραγωγής προτύπων, έχει αναπτύξει διεθνή πρότυπα για τη διάχυση των δεδομένων και τις πρακτικές διαφάνειας στη δημοσιονομική, νομισματική και οικονομική πολιτική, και έχει συμβάλει στην ανάπτυξη των διεθνών προτύπων για την εποπτεία του τραπεζικού τομέα, του τομέα της ιδιωτικής ασφάλισης και των κεφαλαιαγορών⁵⁵. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει αναπτύξει διεθνή πρότυπα για την αφερεγγυότητα και για τα δικαιώματα των πιστωτών, για ζητήματα χρηματοπιστωτικών υποδομών και για τη διαχείριση του δημόσιου χρέους και έχει συμβάλει, επίσης, στην ανάπτυξη διεθνών λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων, προτύπων για τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού, για την εταιρική διακυβέρνηση, για το ξέπλυμα χρήματος, καθώς και για την αξιολόγηση της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα⁵⁶. Τέλος, ο ΟΟΣΑ παράγει διεθνή πρότυπα σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση, καθώς και κατευθυντήριες γραμμές για γενικότερα θέματα παγκοσμίου ενδιαφέροντος, όπως για

⁵⁰ www.iaisweb.org

⁵¹ www.iadi.org

⁵² Το IASB συστάθηκε το 2002, κατόπιν αλλαγής του τρόπου λειτουργίας της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Committee), η οποία ήταν υπεύθυνη από το 1973 που είχε συσταθεί, για την έκδοση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards). Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <http://www.ifrs.org>.

⁵³ Η εκτέλεση του έργου της IFAC αναφορικά με την έκδοση προτύπων, πραγματοποιείται μέσω των standard-setting boards, που λειτουργούν με την υποστήριξη της: International Auditing and Assurance Standards Board, International Ethics Standards Board for Accountants, International Public Sector Accounting Standards Board και International Accounting Education Standards Board, βλ. www.ifac.org/.

⁵⁴ www.bis.org/cpss/index.htm.

⁵⁵ Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies, Code of Good Practices on Fiscal Transparency, Special Data Dissemination Standard / General Data Dissemination System.

⁵⁶ General Principles for Credit Reporting, General Principles for International Remittances Services, Insolvency and Creditor Rights, Guidelines for Public Debt Management, βλ. www.worldbank.org.

παράδειγμα το πλαίσιο πολιτικής για αποτελεσματική και αποδοτική δημοσιονομική ρύθμιση (Policy Framework for Effective and Efficient Financial Regulation)⁵⁷.

Όπως ευκόλως παρατηρεί κανείς, στη διαδικασία παραγωγής προτύπων εμπλέκονται πολυάριθμοι φορείς, διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί, ακόμα και οι εθνικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα των σημαντικών διεθνών χρηματοπιστωτικών κέντρων, αλλά και εμπειρογνώμονες των εθνικών κεντρικών τραπεζών. Λόγω του πολυπληθούς των φορέων παραγωγής προτύπων και λόγω της αυξημένης πιθανότητας σύγχυσης και σύγκρουσης αρμοδιοτήτων, κρίθηκε απαραίτητος ο συντονισμός του έργου τους. Έτσι, στο τρίτο επίπεδο, το FSF και πλέον το FSB συντονίζει το έργο των συμμετεχόντων στο διεθνές νομισματικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα και προωθεί την εφαρμογή αποτελεσματικών ρυθμιστικών, εποπτικών και άλλων πολιτικών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Σε αυτό το πλαίσιο, το 1999 το FSF συγκέντρωσε τα οικονομικά και χρηματοπιστωτικά πρότυπα που είναι διεθνώς αναγνωρισμένα ως θεμελιώδη για την υγιή, σταθερή και εύρυθμη λειτουργία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος σε μια λίστα, το Compendium of Standards⁵⁸, η οποία αναθεωρείται και επικαιροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Στο τέταρτο και τελευταίο επίπεδο, και δεδομένου ότι τα πρότυπα που εκδίδονται κατά τα ως άνω δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα, το ΔΝΤ έχει την εξουσία έμμεσης επιβολής τους, στο πλαίσιο της εντολής του περί παρακολούθησης και διασφάλισης της σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού συστήματος και περί χρηματοδοτικής ενίσχυσης υπό όρους στα κράτη μέλη με προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών. Συγκεκριμένα, το ΔΝΤ, μέσω της εποπτικής αρμοδιότητας του, αξιολογεί τη συμμόρφωση των κρατών μελών του με τα βασικά διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, μέσω του Προγράμματος Αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα (Financial Sector Assessment Program), μέσω του μηχανισμού των Εκθέσεων για την Τήρηση Προτύπων και Κωδίκων (Reports on the Observance of Standards and Codes) και μέσω μιας σειράς αναφορών και εκθέσεων που δημοσιεύονται, για τα οποία θα ακολουθήσει ανάλυση (βλ. κατωτέρω, κεφάλαιο V). Περαιτέρω, το ΔΝΤ διαθέτει την ικανότητα να επηρεάζει την εφαρμογή των προτύπων μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει σε όσα κράτη μέλη κάνουν χρήση του δανειοδοτικού μηχανισμού που τους παρέχει (βλ. κατωτέρω, υπό VI). Τέλος, επιτυγχάνει έμμεσα το ίδιο αποτέλεσμα μέσω του μηχανισμού κυρώσεων που διαθέτει και για τον οποίο θα γίνει λόγος κατωτέρω (υπό VII).

⁵⁷ Πιο πρόσφατα έργα του είναι τα εξής: High-Level Principles of Long-Term Investment Financing by Institutional Investors (από κοινού με το G20), High-level Principles on National Strategies for Financial Education, Good Practices on Pension Funds' Use of Alternative Investments and Derivatives [από κοινού με την IOPS (International Organisation of Pension Supervisors)], High-Level Principles on Financial Consumer Protection. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. www.oecd.org.

⁵⁸ Βλ. www.financialstabilityboard.org/cos/index.htm.

3. Εποπτεία

3.1 Αντιμετώπιση των διεθνών οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κρίσεων: η σημασία της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και ο τρόπος με τον οποίο το ΔΝΤ συνδράμει σε αυτήν. Η ανάπτυξη των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων και η ενίσχυση της εποπτείας σχετικά με την εφαρμογή τους ως ένα εκ των μέτρων για την αποτελεσματική πρόληψη κρίσεων

3.1.1 Χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Ως χρηματοπιστωτική σταθερότητα ορίζεται η κατάσταση εκείνη κατά την οποία το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί αποτελεσματικά σε κλυδωνισμούς που απειλούν την ισορροπία του, χωρίς σοβαρή διαταραχή στην διοχέτευση χρηματικών πόρων από τους θετικούς προς τους αρνητικούς αποταμιευτές της οικονομίας⁵⁹. Επομένως, η προώθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας αφορά την προσπάθεια αποφυγής κρίσεων, μεγάλων διακυμάνσεων στην οικονομική δραστηριότητα, υψηλού πληθωρισμού και υπερβολικής μεταβλητότητας στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και στις χρηματοοικονομικές αγορές, και είναι σημαντική για την προώθηση του «σταθερού συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών», όπως ορίζει το άρθρο IV των Άρθρων Συμφωνίας του ΔΝΤ.

Αντιθέτως, η αστάθεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος εμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη, αποθαρρύνει τις επενδύσεις και βλάπτει το βιοτικό επίπεδο, αυξάνοντας την αβεβαιότητα και την έλλειψη εμπιστοσύνης ως προς αυτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αστάθειας αποτελούν φυσικά οι οικονομικές κρίσεις, οι οποίες διαταράσσουν την σταθερότητα και την ομαλή λειτουργία όχι μόνο της εγχώριας χρηματοπιστωτικής αγοράς, αλλά και των συνδεδεμένων με αυτήν αγορών, λαμβάνοντας διεθνείς διαστάσεις, με ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες ιδιαίτερα αν η αστάθεια επικρατεί σε χώρες με μεγάλες και διεθνώς διασυνδεδεμένες χρηματοπιστωτικές αγορές. Υπό το πρίσμα αυτό, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, δηλαδή η σωστή λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών, αποτελεί, κατά κοινή ομολογία, δημόσιο αγαθό (public good), δεδομένου ότι δημιουργεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την σταθερή ανάπτυξη των σύγχρονων οικονομιών⁶⁰.

Έτσι, μετά από κάθε κρίση και με δεδομένο ότι κρίσεις θα συνεχίσουν να υφίστανται και μάλιστα υπό διαφορετικές και νέες εκδοχές, η διεθνής κοινότητα μελετά τις απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου να μειωθεί η πιθανότητα μελλοντικών κρίσεων και να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους. Το πλαίσιο που αναπτύχθηκε, σχετικά, για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτροπή κρίσεων βασίζεται σε δύο συνιστώσες: (i) στην πρόληψη των

⁵⁹ Το χρηματοπιστωτικό σύστημα χαρακτηρίζεται ως σταθερό, εάν εμφανίζει τα ακόλουθα τρία βασικά χαρακτηριστικά: αν μεταφέρονται κατά τρόπο ομαλό και αποτελεσματικό οι χρηματικοί πόροι από τους αποταμιευτές στους επενδυτές, αν η αξιολόγηση των χρηματοπιστωτικών κινδύνων πραγματοποιείται με ακρίβεια και ακολουθείται από σχετικά καλή διαχείριση αυτών και αν το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι σε κατάσταση τέτοια, ώστε να δύναται να αντιμετωπίσει και να απορροφήσει πιθανούς κινδύνους και shocks. Στην περίπτωση που δεν συντρέχει κάποιο από αυτά, το χρηματοπιστωτικό σύστημα πιθανότητα οδηγείται σε αστάθεια, www.ecb.europa.eu/pub/fsr/html/index.en.html.

⁶⁰ Βλ. **Grote and Marauhn (2006)**, σελ. 324.

κρίσεων (crisis prevention) και (ii) στην αντιμετώπιση και επίλυση των κρίσεων (crisis management, crisis resolution)⁶¹.

3.1.2 Πρόληψη των κρίσεων

Για τις οικονομικές κρίσεις, όπως και για τη διατήρηση της υγείας των οικονομιών των χωρών, η πρόληψη είναι το καλύτερο μέρος της θεραπείας. Υπάρχει σχεδόν ομοφωνία σχετικά με τις ενέργειες που απαιτούνται για την ελαχιστοποίηση της επίπτωσης των κρίσεων.

Αρχικά, αυξημένη έμφαση δίδεται στην ενδυνάμωση των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, διότι, όπως γίνεται δεκτό, σε αυτά στηρίζεται η παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα, και ως εκ τούτου απαιτούνται αυξημένα μέτρα τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο⁶². Η ενίσχυση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της συμμόρφωσης των εθνικών αρχών των κρατών στα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, η ανάπτυξη και η υιοθέτηση των οποίων είναι καίριας σημασίας όχι μόνο για την προώθηση υγιών χρηματοπιστωτικών συστημάτων σε εθνικό επίπεδο -καθώς μέσω αυτών ενθαρρύνεται η ενίσχυση της ορθής ρύθμισης (regulation) και εποπτείας (supervision) αυτών, επιτυγχάνεται μεγαλύτερη διαφάνεια και λειτουργούν πιο αποτελεσματικά οι φορείς, οι αγορές και οι υποδομές του χρηματοπιστωτικού συστήματος-, αλλά και για την προώθηση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, μέσω της διαμόρφωσης καλύτερα ενημερωμένων αποφάσεων από πλευράς δανειστών, δανειζόμενων και επενδυτών, μέσω της βελτίωσης της ακεραιότητας (integrity) της αγοράς και της μείωσης των απειλητικών για τη διεθνή σταθερότητα κινδύνων⁶³. Δεδομένης ωστόσο της νομικά μη δεσμευτικής φύσης τους, το θέμα της υιοθέτησης και της εφαρμογής τους από τις εθνικές αρχές είναι ζωτικής σημασίας⁶⁴. Έτσι, εξέχουσα σημασία αποκτούν οι μηχανισμοί που έχουν αναπτυχθεί για την παρακολούθηση της εφαρμογής των προτύπων και για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης των κρατών με αυτά, κι ιδιαίτερα η επιτήρηση του ΔΝΤ στο πλαίσιο της εποπτικής του αρμοδιότητας, για την οποία γίνεται εκτενής αναφορά κατωτέρω.

Περαιτέρω, αναγκαία κρίνεται η ενίσχυση της διαφάνειας. Η βελτίωση της ποιότητας της πληροφόρησης αναφορικά με οικονομικά δεδομένα και δραστηριότητες των συμμετεχόντων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα φορέων ενισχύει την πειθαρχία της αγοράς, αφού οδηγεί σε καλύτερα ενημερωμένες αποφάσεις των επενδυτών και βοηθάει τους φορείς χάραξης πολιτικής στον προσδιορισμό των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων⁶⁵. Σε αυτήν την κατεύθυνση, το ΔΝΤ, μέσω του SDDS, ενθαρρύνει τα κράτη μέλη του να κινηθούν προς μεγαλύτερη διαφάνεια και πληρέστερη δημοσιοποίηση των δεδομένων. Παράλληλα, χρήσιμη θα ήταν και η βελτίωση της επεξεργασίας των δεδομένων, μέσω της λεπτομερέστερης διερεύνησης των δεικτών κρίσεων (crisis indicators) και μέσω της εποπτείας του διεθνούς συστήματος⁶⁶.

⁶¹ Τα ζητήματα σχετικά με το crisis management και crisis resolution εκφεύγουν της παρούσας έρευνας, εκτός από την ανάλυση σχετικά με την παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης από το ΔΝΤ σε περίπτωση κρίσεων, για την οποία γίνεται λόγος κατωτέρω στην υποενότητα 4.1, οπότε για περισσότερες πληροφορίες, βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 93-94, 155-156, **Eichengreen (1999)**, σελ. 9-18, **Bryant (2003)**, σελ. 263-268, 317-329.

⁶² Σχετικά με την ανάγκη ενίσχυσης των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων βλ. **Germain (2010)**, σελ. 136-137, **Peuker (2006)**, σελ. 240-242, **Griffith-Jones and Kimmis (1999)**, σελ. 76-78, **Fischer (2005)**, σελ. 92, **Eichengreen (1999)**, σελ. 10-11.

⁶³ www.financialstabilityboard.org/cos/wasi.htm

⁶⁴ Βλ. **Giovanoli (2000)** σελ. 44.

⁶⁵ Βλ. **Eichengreen (1999)** σελ. 10.

⁶⁶ Βλ. **Fischer (2005)** σελ. 91.

Επίσης, σκόπιμη κρίνεται η αναβάθμιση της εποπτείας και της ολοκλήρωσης της κανονιστικής ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών αγορών, και ιδιαίτερα των τραπεζών. Όπως η πρόσφατη κρίση κατέδειξε, η κακή διαχείριση των τραπεζών και οι ανοικτές διεθνείς αγορές κεφαλαίου είναι ένα εύφλεκτο μείγμα και πηγή κινδύνων αποσταθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ο προφανής τρόπος για τη μείωση πιθανών κινδύνων είναι η ενίσχυση των πρακτικών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών (πρώτη γραμμή άμυνας) και η ενίσχυση της εποπτείας και ρύθμισης των πρακτικών αυτών (δεύτερη γραμμή άμυνας).

Σε περίπτωση που τα ανωτέρω δεν επαρκούν, τότε ως τρίτη γραμμή άμυνας προτείνεται⁶⁷, ο περιορισμός ή ακόμα και η φορολόγηση του δανεισμού των τραπεζών από το εξωτερικό, με δεδομένο ότι η δωρεάν πρόσβαση στην χρηματοδότηση από το εξωτερικό είναι ασυμβίβαστη με τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Γενικότερα, υφίσταται ανάγκη για προσεκτικά βήματα προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης των λογαριασμών κεφαλαίου (capital accounts) των χωρών, η οποία πρέπει να λάβει χώρα με ιδιαίτερη σύνεση, ενδεχομένως με την διενέργεια ελέγχων για την ρύθμιση των ροών του λογαριασμού κεφαλαίου, δεδομένων των αποσταθεροποιητικών συνεπειών που μπορεί να έχουν οι μεγάλες εισροές ή εκροές κεφαλαίων⁶⁸, για την οικονομία ενός κράτους, ωστόσο δεν μπορεί να φτάσει ως το σημείο επιβολής απαγορευμένων περιορισμών.

Τα θέματα ρύθμισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ζητήματα ελεγκτικής και λογιστικής, εταιρικής διακυβέρνησης και πτωχευτικού δικαίου είναι καίρια για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και δεν πρέπει να αγνοηθούν, καθότι μια από τις κύριες εξηγήσεις για την κατάρρευση που ο κόσμος γνώρισε το 2008, ήταν η ύπαρξη ρυθμιστικών αποτυχιών σε αυτά, και όχι μόνο, τα επίπεδα. Η ανάπτυξη και η διάδοση των διεθνών προτύπων σχετικά με τα θέματα αυτά είναι ο μόνος πρακτικός τρόπος για την αντιμετώπιση προβλημάτων σε αυτούς τους τομείς. Οι εθνικές και διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές καλούνται να εφαρμόσουν τα σχετικά ελάχιστα αποδεκτά και εναρμονισμένα πρότυπα (minimally acceptable and harmonized standards)⁶⁹. Μάλιστα, προτείνεται ότι για να συμμετέχουν στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, οι χώρες πρέπει να πληρούν τα ελάχιστα αποδεκτά πρότυπα, μολονότι οι εθνικές ρυθμίσεις μπορεί να διαφέρουν⁷⁰.

Ένα ακόμη βασικό μάθημα από την πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση είναι η ανάγκη να διαφυλαχθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα μέσω της υιοθέτησης μακροπροληπτικών πολιτικών. Οι μακροπροληπτικές πολιτικές αποσκοπούν στον εντοπισμό, αξιολόγηση και ελαχιστοποίηση των όποιων κινδύνων για τη διεθνή σταθερότητα και στη μείωση του κόστους τους για την οικονομία, από την προκληθείσα αποσταθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που υποστηρίζουν τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών, όπως για παράδειγμα η παροχή πίστωσης, ασφαλιστικών υπηρεσιών, συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού. Γενικότερα, αυτές εστιάζουν στη συνολική φερεγγυότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε αντίθεση με τις μικροπροληπτικές πολιτικές, στις οποίες η προσοχή επικεντρώνεται στη φερεγγυότητα των φορέων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μεμονωμένα⁷¹. Σημαντικός, επομένως, είναι στο συγκεκριμένο τομέα ο ρόλος του ΔΝΤ, δεδομένου ότι το Ταμείο ιδρύθηκε, εκτός των άλλων, προκειμένου να παρέχει συμβουλές σχετικά με την ανάπτυξη υγιών μακροπροληπτικών πολιτικών⁷².

⁶⁷ Βλ. **Eichengreen (1999)**, σελ.10-13.

⁶⁸ Βλ. **Fischer (2005)**, σελ.90-93.

⁶⁹ Βλ. **Vojta, Uzan (2003)**, σελ.283.

⁷⁰ Βλ. **Eichengreen (1999)**, σελ.11, 35.

⁷¹ www.imf.org/external/np/seminars/eng/2012/macro/pdf/corvalan.pdf, www.imf.org/external/np/seminars/eng/2012/macro/pdf/BCU_paper.pdf.

⁷² Βλ. **Kong (2006)**, σελ.156.

3.1.3 Ειδικότερα, η ενίσχυση της εποπτείας σχετικά με την εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων ως μέτρο πρόληψης κρίσεων

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα δεν προκύπτει από τις ίδιες τις κανονιστικές ρυθμίσεις (εν προκειμένω από τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα), αλλά από τον τρόπο που αυτές εφαρμόζονται ή όχι⁷³. Η πρόσφατη κρίση, εκτός από την ύπαρξη ρυθμιστικών αποτυχιών σε διάφορα επίπεδα και προβλημάτων στο σχεδιασμό του «διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικτύου ασφαλείας», αποκάλυψε τον πρωτοφανή κίνδυνο στον οποίο το χρηματοπιστωτικό σύστημα στο σύνολό του μπορεί να εκτεθεί, όταν οι δραστηριότητες των συστημικά σημαντικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων δεν εποπτεύονται καταλλήλως⁷⁴. Επομένως, πέρα από το σχεδιασμό των κανονισμών και των διεθνών προτύπων για την άσκηση προληπτικής εποπτείας, η παρακολούθηση⁷⁵ και η εφαρμογή αυτών είναι εξίσου απαραίτητη. Άλλωστε, χωρίς επαρκή παρακολούθηση, ακόμα και τα καλύτερης ποιότητας διεθνή πρότυπα δεν διασφαλίζουν τη διεθνή χρηματοπιστωτική σταθερότητα, αφού πιθανότατα παραμένουν απλώς προτρεπτικά⁷⁶.

Στη διεθνή βιβλιογραφία γίνεται διάκριση μεταξύ εφαρμογής (implementation) και επιβολής (enforcement) των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων. Η επιβολή είναι μια νομική έννοια που σημαίνει ότι οι αρμόδιες κρατικές αρχές (νομοθέτες, διοικητικές αρχές ή δικαστήρια) λαμβάνουν τα απαραίτητα, νομοθετικά και εκτελεστικά μέτρα για την εφαρμογή νομικά δεσμευτικών κανόνων. Ο δεσμευτικός χαρακτήρας των κανόνων είναι αυτός που θέτει στη διάθεση των εθνικών αρχών το σύνολο των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης προς διασφάλιση της αποτελεσματικής επιβολής τους. Η εφαρμογή από την άλλη πλευρά, είναι μια ευρύτερη πραγματική έννοια, η οποία δεν περιορίζεται στους νομικά δεσμευτικούς κανόνες, αλλά περιλαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα, νομικά ή όχι, τα οποία αποσκοπούν στην επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος που προβλέπεται από το σχετικό κανόνα⁷⁷.

Δεδομένου ότι τα πρότυπα είναι απλά συστάσεις πολιτικής, δίχως νομική ισχύ σε διεθνές ή εθνικό επίπεδο, ο μοναδικός τρόπος για να καταστούν νομικά δεσμευτικά είναι η μετατροπή και ενσωμάτωσή τους στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών⁷⁸. Στο σημερινό διεθνές περιβάλλον, η πρωταρχική ευθύνη για την επιβολή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων ανήκει σχεδόν αποκλειστικά στις αρμόδιες εθνικές αρχές, ωστόσο για την επίβλεψη της εφαρμογής των εν λόγω προτύπων η σχετική ευθύνη βαρύνει τους διεθνείς οργανισμούς.

Στο επίπεδο της εφαρμογής των προτύπων, για τη διασφάλιση αυτής, απαιτείται τόσο διεθνής παρακολούθηση, όσο και παροχή των κατάλληλων κινήτρων. Η διεθνής παρακολούθηση πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο της επιτήρησης του ΔΝΤ μέσω των εργαλείων που έχει αναπτύξει σχετικά, για τα οποία θα ακολουθήσει εκτενής αναφορά, συνήθως με τη βοήθεια ομάδων εμπειρογνομόνων από τους εκάστοτε αρμόδιους εθνικούς και διεθνείς ρυθμιστικούς φορείς⁷⁹. Άλλωστε, το ΔΝΤ βοηθά τις χώρες να εφαρμόσουν υγιείς και κατάλληλες πολιτικές, εκτός από τη βασική

⁷³ Βλ. **Eichengreen (1999)**, σελ. 31.

⁷⁴ Βλ. **Germain (2010)**, σελ. 88.

⁷⁵ Οι **Blokker and Muller (1994)**, σελ. 280-311, διαχωρίζουν την εποπτεία σε εσωτερική και εξωτερική: εξωτερική καλείται η εποπτεία της συμπεριφοράς των κρατών από τους διεθνείς οργανισμούς, ενώ η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των ίδιων των διεθνών οργανισμών ονομάζεται εσωτερική επιτήρηση. Όσο περισσότερη δύναμη δόθηκε σε αυτούς, τόσο περισσότερο έγινε αισθητή η ανάγκη για την υποβολή των εργασιών τους σε έλεγχο.

⁷⁶ Βλ. **Bryant (2003)**, σελ. 77.

⁷⁷ Βλ. **Giovanoli (2000)**, σελ. 46, **Grote and Marauhn (2006)**, σελ. 329.

⁷⁸ Βλ. **Grote and Marauhn (2006)**, σελ. 317, **Giovanoli (2000)**, σελ. 35.

⁷⁹ Βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 150-152.

λειτουργία της επιτήρησης, μέσω της χρηματοδοτικής ενίσχυσης που παρέχει στα κράτη μέλη του, αλλά και μέσω της τεχνικής βοήθειας που επίσης παρέχει σε αυτά.

Η εποπτεία και η προσπάθεια ανίχνευσης των τρωτών σημείων του οικονομικού και του χρηματοπιστωτικού τομέα από το ΔΝΤ, κυρίως μέσω των FSAPs και των ROSCs, όπως και η υπό προϋποθέσεις διαφοροποιημένη πρόσβαση στην οικονομική βοήθεια του ΔΝΤ, ανήκουν στη μια εκ των δυο κατηγοριών κινήτρων προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές για συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του καθηγ. Giovanoli. Συγκεκριμένα, ανήκουν στα «επίσημα» κίνητρα (official incentives), τα οποία παρέχονται από επίσημους φορείς και διακρίνονται από τα κίνητρα που προσφέρει η ίδια η αγορά (market incentives). Τα τελευταία ορίζονται ως οι αποφάσεις που σχηματίζονται από τους συμμετέχοντες στην αγορά, λαμβανομένων υπ' όψιν των εκτιμώμενων κινδύνων και της τήρησης των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων από μια συγκεκριμένη οικονομία⁸⁰.

Έτσι, η συστηματική επίβλεψη της συμμόρφωσης των κρατών με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα από το ΔΝΤ αποτελεί ζήτημα εξέχουσας σημασίας.

3.2 Η αποτελεσματική εποπτεία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διμερές και πολυμερές επίπεδο ως βασική στρατηγική προτεραιότητα του ΔΝΤ

3.2.1 Γενικά

Το ΔΝΤ αποτελεί έναν από τους πιο αποτελεσματικούς μηχανισμούς μέσω των οποίων η διεθνής κοινότητα προωθεί κατάλληλες μακροοικονομικές πολιτικές και πολιτικές σχετικές με το χρηματοπιστωτικό τομέα, προκειμένου να επιτευχθεί η εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος⁸¹. Ένας εκ των κυρίων τρόπων που επιτυγχάνεται το ανωτέρω, είναι μέσω της εποπτείας (surveillance) που ασκεί το ΔΝΤ, η οποία αποτελεί μια από τις τρεις κύριες λειτουργίες του Ταμείου και η οποία διευκολύνει την αναγκαία διεθνή συνεργασία, ειδικά λόγω της παρατηρούμενης συνεχώς αυξανόμενης διασύνδεσης μεταξύ των κρατών.

Με την ένταξή τους στο Ταμείο τα κράτη μέλη δεσμεύονται από ορισμένους περιορισμούς⁸², με κυριότερο την αποδοχή της υποχρέωσης υποβολής των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών πολιτικών τους στον έλεγχο της διεθνούς κοινότητας μέσω του μηχανισμού εποπτείας του ΔΝΤ. Συγκεκριμένα, κάθε κράτος μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να συνεργάζεται με το Ταμείο και με τα άλλα μέλη της διεθνούς κοινότητας, με σκοπό την εξασφάλιση ομαλού συντονισμού αναφορικά με τις συναλλαγματικές πολιτικές και την προώθηση ενός «σταθερού συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών», σύμφωνα με το άρθρο IV, τμήμα 1. Επίσης, κάθε κράτος μέλος υπέχει την υποχρέωση να διαβουλευτεί με το ΔΝΤ, όποτε του ζητηθεί, «επί της ασκουμένης πολιτικής επί των τιμών συναλλάγματος» (άρθρο IV, τμήμα 3, παράγρ. β), όπως επίσης και να παρέχει προς διευκόλυνση της ασκήσεως της εποπτείας

⁸⁰ Βλ. **Giovanoli (2000)**, σελ. 34-36, 46-49. Η πειθαρχία μέσω των πιέσεων που ασκούνται από την ίδια την αγορά (market discipline) για την υιοθέτηση των διεθνών προτύπων αναγνωρίζεται από το σύνολο σχεδόν της βιβλιογραφίας ως ένας από τους κυριότερους μηχανισμούς επιβολής αυτών, βλ. **Simmons (2004)**, σελ. 819.

⁸¹ Βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 101, **Harris (1999)**, σελ. 206-209.

⁸² Οι υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη ορίζονται στα Άρθρα Συμφωνίας του ΔΝΤ, και κυρίως στο άρθρο VIII (General Obligations of Members). Μάλιστα, κατά τον **Gold (1996)**, σελ. 310, "...the prima facie obligations of members of the IMF on the exchanges under Article IV are indeed obligations and not soft law", ωστόσο κατά τον **Κατράνη (1993)**, σελ. 220, η μη συμμόρφωση των κρατών με τους κανόνες που επιβάλλουν σε αυτά υποχρεώσεις που ωστόσο δεν έχουν χαρακτήρα νομικών δεσμεύσεων, αλλά αποτελούν soft law, όπως οι υποχρεώσεις εκ του άρθρου IV, τμήμα 1 περιπτ. i-iv, δεν ισοδυναμεί με παραβίαση του διεθνούς δικαίου.

προς το ΔΝΤ, κατά το ίδιο άρθρο, και προς αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων του, λεπτομερείς και ακριβείς πληροφορίες περί των «εθνικών στοιχείων» (άρθρο VIII, τμήμα 5).

Σε αυτό το πλαίσιο και σύμφωνα με το άρθρο IV, τμήμα 3, παραγρ.α, το Ταμείο εποπτεύει το διεθνές νομισματικό σύστημα για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία του και επιβλέπει τη συμμόρφωση εκάστου μέλους προς τις, βάσει του τμήματος 1 του ίδιου Άρθρου, προαναφερόμενες υποχρεώσεις αυτού. Σύμφωνα με την παραγρ. β του ίδιου άρθρου, προς εκπλήρωση της ανωτέρω αρμοδιότητας, το ΔΝΤ ασκεί αυστηρή εποπτεία (firm surveillance)⁸³ επί της συναλλαγματικής πολιτικής των κρατών μελών και υιοθετεί συγκεκριμένες αρχές προς καθοδήγηση όλων των μελών σχετικώς προς την εν λόγω πολιτική. Σε εκτέλεση αυτού του καθήκοντός του και μάλιστα πριν την έναρξη ισχύος των για δεύτερη φορά τροποποιηθέντων Άρθρων Συμφωνίας το 1978, το Εκτελεστικό Συμβούλιο, με την υπ' αριθμ.5392-(77/63)/29.4.1977 απόφασή του, υιοθέτησε ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να διέπουν τη συναλλαγματική πολιτική των κρατών και οι οποίες αναθεωρούνται περιοδικά⁸⁴. Με αυτήν την απόφαση, το Εκτελεστικό Συμβούλιο ώθησε την εποπτική αρμοδιότητα του ΔΝΤ στην κατεύθυνση μιας πιο ολοκληρωμένης ανάλυσης της γενικής οικονομικής κατάστασης και της στρατηγικής για την οικονομική πολιτική των κρατών μελών και καθόρισε ότι ορισμένες «εξελίξεις» στην οικονομία ενός κράτους μπορεί να αποτελέσουν ενδείξεις της ανάγκης διεξαγωγής «συζητήσεων» μεταξύ αυτού και του Ταμείου⁸⁵. Πιο πρόσφατα, το ΔΝΤ αναγνωρίζοντας ότι το σύνολο των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών πολιτικών ενός μέλους, συμπεριλαμβανομένων των εγχώριων πολιτικών και των πολιτικών για τη συναλλαγματική ισοτιμία του, συμβάλλει στην εσωτερική σταθερότητα των μελών και κατ' επέκταση επηρεάζει τη σταθερότητα του διεθνούς νομισματικού συστήματος εν γένει, με την «Απόφαση για τη Διμερή και Πολυμερή Εποπτεία» (Decision on Bilateral and Multilateral Surveillance), άλλως «Απόφαση για Ολοκληρωμένη εποπτεία» (Integrated Surveillance Decision, εφεξής ISD)⁸⁶, παρείχε εκ νέου καθοδήγηση στα κράτη μέλη σε σχέση με την άσκηση των παραπάνω πολιτικών (Principles A-E).

Το ΔΝΤ ασκεί έλεγχο γενικό και μόνιμο επί των κρατών μελών. Η εποπτεία του Ταμείου συνίσταται συγκεκριμένα στη συνεχή καταγραφή και ανάλυση του συνόλου της εσωτερικής και εξωτερικής οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, με έμφαση στα μέτρα που αφορούν στην ανάπτυξη και τις τιμές, στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και στους περιορισμούς του εμπορίου και των πληρωμών. Τα θέματα του χρηματοπιστωτικού τομέα καλύπτονται ευρέως στις εκθέσεις που συντάσσονται στα πλαίσια άσκησης εποπτείας από το Ταμείο, επί τη βάσει του προγράμματος αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα (FSAP), το οποίο παρέχει τη δυνατότητα στο ΔΝΤ και στην Παγκόσμια Τράπεζα να αξιολογεί τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία των χρηματοπιστωτικών τομέων των κρατών μελών.

Επιπρόσθετα, στον απόηχο της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης και στο πλαίσιο της μετάβασης της οικονομίας ορισμένων κρατών σε συνθήκες ανάπτυξης, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται σε ζητήματα θεσμικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη,

⁸³ Σε ορισμένες περιπτώσεις το ΔΝΤ έχει τόσο αυξημένες ελεγκτικές αρμοδιότητες, ώστε γίνεται λόγος για μια πραγματική εξουσία «αστυνόμευσης», βλ. **Σπηλιόπουλο (2001)**, σελ. 87. Για τις «αστυνομικές» αρμοδιότητες του ΔΝΤ, με την άσκηση αυστηρής εποπτείας επί της συμμορφώσεως των κρατών μελών προς τους κανόνες του συστήματος, κάνει λόγο και ο **Κατράνης (1993)**, σελ. 222, υποσημ.17.

⁸⁴ Βλ. **Γκόρτσο (2006β)**, σελ. 129.

⁸⁵ Σχετικά με την απόφαση αυτή υπό τον τίτλο «Surveillance Over Exchange Rate Policies», βλ. **Lowenfeld (2008)**, σελ. 637-640, **Κατράνη (1993)**, σελ. 229-230.

⁸⁶ Για την Integrated Surveillance Decision, βλ. κατωτέρω στην υποενότητα 3.5.2 και www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/101012.pdf.

εφαρμογή και αξιολόγηση των διεθνώς αναγνωρισμένων χρηματοπιστωτικών προτύπων και κωδίκων σε τομείς ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική λειτουργία μιας σύγχρονης οικονομίας, όπως η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, η ρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα και η διαφάνεια των ακολουθούμενων πολιτικών⁸⁷.

Η τακτική παρακολούθηση που διεξάγει το ΔΝΤ επί των οικονομιών του διεθνούς συστήματος έχει ως στόχο να εντοπίσει τα τρωτά εκείνα σημεία που προκαλούν ή θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην οικονομική ή χρηματοπιστωτική αστάθεια. Έτσι, απώτερος στόχος της εποπτείας είναι να ευνοήσει το συντονισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών και να χρησιμεύσει ως μέσο προωθήσεως πολιτικών που συμβάλλουν στην επίτευξη της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης και στην αύξηση του συνολικού πλούτου και της ευημερίας⁸⁸, μέσω της διασφάλισης της σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η εποπτεία που ασκεί το ΔΝΤ διεξάγεται σε δύο κυρίως επίπεδα: σε διμερές (bilateral surveillance) και σε πολυμερές (multilateral surveillance)⁸⁹.

3.2.2 Νομικό πλαίσιο για την άσκηση εποπτείας

Κατόπιν των ανωτέρω, το άρθρο IV των άρθρων Συμφωνίας αποτελεί τη νομική βάση για τη διεξαγωγή της διμερούς και πολυμερούς εποπτείας από το Ταμείο. Περαιτέρω, η ISD, η οποία εγκρίθηκε από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Ταμείου στις 18 Ιουλίου 2012, συμπληρώνει το ισχύον νομικό πλαίσιο για την άσκηση της εποπτείας εν γένει, καθιερώνοντας ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την διεξαγωγή της διμερούς και πολυμερούς εποπτείας και παρέχοντας καθοδήγηση στο ίδιο το Ταμείο και στα κράτη μέλη του κατά τη διεξαγωγή της επιτήρησης της εφαρμογής των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων.

Συγκεκριμένα, για την άσκηση διμερούς εποπτείας, νομική βάση αποτελεί το άρθρο IV, τμήμα 3 παραγρ. α και β, κατά το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, το Ταμείο επιβλέπει τη συμμόρφωση των κρατών μελών με τις υποχρεώσεις που τα βαρύνουν κατά το άρθρο IV, τμήμα 1 και ασκεί αυστηρή και σταθερή εποπτεία επί των σχετικών με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες πολιτικών τους.

Το άρθρο IV, τμήμα 3 παραγρ. α, σύμφωνα με το οποίο το Ταμείο επιβλέπει το διεθνές νομισματικό σύστημα για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία του, αποτελεί τη νομική βάση για την άσκηση της πολυμερούς εποπτείας. Σε αντίθεση όμως με τη διμερή εποπτεία, τα άρθρα της συμφωνίας δεν επιβάλλουν ουσιαστικές υποχρεώσεις περί συγκεκριμένων πολιτικών των μελών. Ωστόσο, σύμφωνα με την ISD, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν συναλλαγματικές ισοτιμίες και εγχώριες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές πολιτικές που αφεαυτές ή σε συνδυασμό με τις πολιτικές των άλλων κρατών, είναι ευνοϊκές για την αποτελεσματική λειτουργία του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Αξιοσημείωτο είναι ότι τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να μεταβάλλουν τις εγχώριες πολιτικές τους, ακόμα και αν επιδρούν κατά τρόπο που ενδέχεται να έχει σημαντική επίπτωση στην παγκόσμια σταθερότητα, υπό την προϋπόθεση ότι με αυτές προωθούν την εγχώρια σταθερότητα ή τη σταθερότητα του ισοζυγίου πληρωμών. Τα μέλη ωστόσο, εξακολουθούν να έχουν την υποχρέωση να διαβουλεύονται με το Ταμείο και να παρέχουν τα σχετικά δεδομένα, ώστε το Ταμείο να μπορεί να ασκήσει τις αρμοδιότητες πολυμερούς εποπτείας του.

⁸⁷ www.imf.org/external/about/econsurv.htm

⁸⁸ Βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 228-229.

⁸⁹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την άσκηση εποπτείας από το ΔΝΤ, εκτός από τις υπόλοιπες παραπομπές της παρούσης, βλ. **Ghérari (2004)**, σελ. 853-865.

3.2.3 Διμερής εποπτεία

Η διμερής εποπτεία που ασκεί το ΔΝΤ είναι μια διαδικασία συνεχούς παρακολούθησης μεμονωμένων οικονομιών, κατά την οποία το Ταμείο προβαίνει σε τακτικές (συνήθως ετήσιες) εκτεταμένες διαβουλεύσεις με μεμονωμένα κράτη μέλη, γνωστές ως «διαβουλεύσεις του άρθρου IV», γιατί προβλέπονται από το Άρθρο IV των Άρθρων Συμφωνίας του ΔΝΤ. Κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων του Άρθρου IV, ένα κλιμάκιο οικονομολόγων του ΔΝΤ επισκέπτεται το κράτος μέλος για να συλλέξει πληροφορίες, να αξιολογήσει τις οικονομικές και τις χρηματοπιστωτικές εξελίξεις και για να ανταλλάξει απόψεις με την κυβέρνηση και την κεντρική τράπεζα για τις ακολουθούμενες δημοσιονομικές και χρηματοπιστωτικές πολιτικές της χώρας. Η ομάδα συναντάται επίσης με βουλευτές και με εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου, με συνδικαλιστικές οργανώσεις, και με κοινωνικούς φορείς. Πριν από τη μετάβαση της ομάδας στο κράτος μέλος, είναι ήδη έτοιμο ένα ενημερωτικό έγγραφο που περιέχει ερωτήματα που εστιάζουν στις ρυθμίσεις για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στην ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών και στις ανάγκες προσαρμογής της οικονομίας του κράτους μέλους⁹⁰.

Έπειτα από την επίσκεψη, η αποστολή αναφέρει τα ευρήματά της, υποβάλλοντας τη σχετική έκθεση (Article IV Staff Report) στη Διοίκηση του ΔΝΤ και ακολούθως, την προωθεί για συζήτηση στο Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ. Οι απόψεις του Εκτελεστικού Συμβουλίου συνοψίζονται στη συνέχεια και διαβιβάζονται στις αρχές της ενδιαφερόμενης χώρας, η οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει τα σχετικά αποτελέσματα για την επικαιροποίηση των αποφάσεων της σχετικά με την πολιτική που εφαρμόζει^{91,92}. Οι περιλήψεις των οικονομικών αναλύσεων και των περισσότερων συζητήσεων δημοσιεύονται υπό τη μορφή Δελτίων Τύπου (Press Releases) και αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ΔΝΤ. Σε αυτά συνοψίζονται οι απόψεις του Εκτελεστικού Συμβουλίου, αλλά και της ομάδας των εμπειρογνομόνων που πραγματοποίησε την αξιολόγηση της οικονομίας του κράτους μέλους. Μάλιστα, όπως αναφέρει το ίδιο το ΔΝΤ⁹³, εννέα από τα δέκα κράτη μέλη συμφωνούν με τη δημοσίευση των Δελτίων Τύπου και τέσσερα από τα πέντε κράτη μέλη συμφωνούν με τη δημοσίευση της ίδιας της έκθεσης της ομάδας των εμπειρογνομόνων.

Η δημοσίευση των απόψεων του Εκτελεστικού Συμβουλίου και των εκθέσεων περί των διαβουλεύσεων του άρθρου IV λαμβάνει χώρα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Πριν το 1999, οι εκθέσεις αυτές δεν δημοσιεύονταν. Η τακτική αυτή άλλαξε, καθώς κατέστη επιτακτικότερη η ανάγκη για περισσότερη διαφάνεια και για βελτίωση των παρεχόμενων πληροφοριών σχετικά με τα νομισματικά και χρηματοπιστωτικά δεδομένα των κρατών. Η ασιατική κρίση υπήρξε καθοριστική για αυτήν την εξέλιξη⁹⁴. Στις 5 Απριλίου 1999, το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ συμφώνησε σε ένα πιλοτικό πρόγραμμα για την δημοσίευση των εκθέσεων του άρθρου IV εθελοντικά εκ μέρους των κρατών. Οι απόψεις της Εκτελεστικής Επιτροπής συνοψίζονταν σε μια ανακοίνωση Τύπου και Πληροφοριών (Public Information Notices, εφεξής PIN), η οποία επισυναπτόταν στην έκθεση του άρθρου IV⁹⁵. Η δημοσίευση αυτών των

⁹⁰ Βλ. **Lowenfeld (2008)**, σελ. 641.

⁹¹ www.imf.org/external/lang/greek/np/exr/facts/pdf/europeg.pdf.

⁹² Δεν υπάρχει καμία υποχρέωση των χωρών να συμμορφωθούν με το περιεχόμενο αυτών των συστάσεων. Υπάρχει μόνο η δύναμη της πειθούς (the power of persuasion), βλ. **Blokker and Muller (1994)**, σελ. 287.

⁹³ Βλ. <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=51>, όπου παρατίθενται οι σχετικές εκθέσεις για κάθε κράτος μέλος (IMF Article IV Staff Reports) του τρέχοντος έτους, αλλά και παλαιότερων ετών.

⁹⁴ Βλ. υποενότητα 2.1.

⁹⁵ Το ΔΝΤ ενθάρρυνε τη δημοσίευση των εκθέσεων του, διότι όταν αυτή λαμβάνει χώρα σε συστηματική και έγκαιρη βάση, συμβάλλει καταλυτικά στην αύξηση της αποτελεσματικότητας

στοιχείων κρίθηκε ότι συμβάλλει θετικά στην εγχώρια πολιτική συζήτηση, αυξάνοντας την επιρροή των εν λόγω εκθέσεων τόσο στις αναπτυσσόμενες, όσο και στις βιομηχανικές χώρες, και θεωρήθηκε καθοριστική για την παροχή πληροφοριών στους υπάρχοντες, αλλά και σε δυνητικούς επενδυτές. Άλλωστε, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η δημοσίευση των εκθέσεων επηρεάζει σημαντικά την ειλικρίνεια των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτές⁹⁶. Η αυξανόμενη διαφάνεια στα πλαίσια λειτουργίας του ΔΝΤ δεν ήταν μόνο επιθυμητή από μόνη της, αλλά αποτελεί μέχρι σήμερα ένα βασικό μέσο για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του Ταμείου⁹⁷.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι PINs αποτέλεσαν μέρος των προσπαθειών του ΔΝΤ για την ενίσχυση της διαφάνειας σχετικά με τις απόψεις του και της ανάλυσης των οικονομικών εξελίξεων και των πολιτικών, έως τον Ιούλιο του 2013, όπου και ενοποιήθηκαν με τα (σημερινά) Δελτία Τύπου. Οι ανακοινώσεις αυτές, εφόσον υπήρχε η σύμφωνη γνώμη των ενδιαφερομένων κρατών, εκδίδονταν κατόπιν των συζητήσεων του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Θέματα των συζητήσεων αυτών ήταν οι διαβουλεύσεις του άρθρου IV με τα κράτη μέλη του Ταμείου, η παρακολούθηση των εξελίξεων σε περιφερειακό επίπεδο, η παρακολούθηση της πορείας των κρατών μελών μετά το πρόγραμμα δανεισμού τους από το Ταμείο (Post-Program Monitoring) και ειδικότερα, οι αξιολογήσεις των κρατών μελών που έχουν αναλάβει μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις, απορρέουσες από το πρόγραμμα δανεισμού τους. Επίσης, PINs εκδίδονταν κατόπιν των συζητήσεων που λάμβαναν χώρα στα πλαίσια του Εκτελεστικού Συμβουλίου σχετικά με θέματα γενικής πολιτικής⁹⁸, εκτός αν αυτό αποφάσιζε άλλως.

Κατά τη διεξαγωγή των διαβουλεύσεων, η εποπτεία εκ μέρους του ΔΝΤ πρέπει να εστιάζει στα βασικά θέματα της συναλλαγματικής πολιτικής και τις σχετικές εθνικές μακροοικονομικές πολιτικές του συγκεκριμένου κράτους μέλους, ωστόσο χρήσιμη κρίνεται και η συνεκτίμηση ζητημάτων παγκόσμιας και περιφερειακής διάστασης, όπως επίσης και θεμάτων κοινωνικής φύσεως και φτώχειας⁹⁹. Οι διαβουλεύσεις αυτές περαιτέρω, επικεντρώνονται στην οικονομική και νομισματική πολιτική του κράτους μέλους και στον αντίκτυπο αυτής επί του ισοζυγίου πληρωμών, στο ισοζύγιο πληρωμών καθεαυτό, στις αλλαγές στο εξωτερικό χρέος του κράτους, καθώς και στον προσδιορισμό των πιθανών αδυναμιών του συστήματος του κράτους μέλους. Επομένως, οι διαβουλεύσεις δεν περιορίζονται απλώς σε μέτρα μακροοικονομικής πολιτικής, αλλά ασχολούνται με όλες τις πτυχές που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις μακροοικονομικές επιδόσεις μιας χώρας, για παράδειγμα στην απασχόληση ή ακόμα και στο περιβάλλον¹⁰⁰. Συνοπτικά, μέσω των διαβουλεύσεων, κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα κατάλληλα μηνύματα περί της εξέλιξης των μακροοικονομικών μεγεθών σε παγκόσμια κλίμακα και επί των πρωτοβουλιών και αντιδράσεων των υπόλοιπων κρατών μελών στα δεδομένα της παγκόσμιας οικονομίας και έχει τη δυνατότητα να προσαρμόσει αναλόγως την πολιτική του¹⁰¹.

Η έκθεση που περιέχει τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν οι διαβουλεύσεις του άρθρου IV, αποτελεί μια εξαιρετικά πλήρη και τεκμηριωμένη μακροοικονομική ανάλυση της συγκεκριμένης οικονομίας. Η σημασία της, ωστόσο, διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στις μικρότερες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, η ανάλυση του Ταμείου πιθανότατα συνιστά όχι μόνο την καλύτερη, αλλά και την μόνη διεξοδική ανάλυση των

της εποπτείας που ασκεί το Ταμείο, βλ. σχετικά www.imf.org/external/np/sec/pn/2002/pn02111.htm, www.imf.org/external/pubs/pilot.htm.

⁹⁶ Βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 43.

⁹⁷ Βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 101, www.imf.org/external/np/sec/pn/2002/pn02111.htm.

⁹⁸ www.imf.org/external/news/default.aspx?pn.

⁹⁹ Σχετικά με τον τρόπο που λαμβάνει χώρα η εποπτεία στην πράξη, βλ. **Lowenfeld (2008)**, σελ. 640-643.

¹⁰⁰ www.fma.gv.at/en/special-topics/international-monetary-fund-fsap-and-article-ivconsultation.html.

¹⁰¹ Βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 227.

μακροοικονομικών τους δεδομένων. Εν αντιθέσει, στις διαβουλεύσεις του άρθρου IV δίδεται λιγότερη προσοχή από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες, παρόλο που η ανάλυση του Ταμείου θα μπορούσε να συμβάλει θετικά στη βελτίωση των εγχώριων πολιτικών τους¹⁰². Οι εκθέσεις αυτές είναι επίσης πολύτιμες για τα άλλα κράτη μέλη του Ταμείου, αφού παρέχουν βασικές πληροφορίες σχετικά με τις εξελίξεις στα επιμέρους κράτη¹⁰³.

Εξαιρετικής σπουδαιότητας εργαλείο για την άσκηση της διμερούς εποπτείας εκ μέρους του ΔΝΤ, αποτελεί το Πρόγραμμα Αξιολόγησης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα (Financial Sector Assessment Program, εφεξής FSAP), το οποίο καθιερώθηκε το 1999, στον απόηχο της ασιατικής κρίσης και πρόκειται περί μιας ολοκληρωμένης και σε βάθος αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα του κάθε κράτους μέλους, που παρέχει πολύτιμα στοιχεία για την πραγματοποίηση των διαβουλεύσεων του άρθρου IV και για το οποίο ακολουθεί εκτενής ανάλυση στην αμέσως κατωτέρω υποενότητα. Στις αναπτυσσόμενες και στις αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς, τα FSAPs διενεργούνται από κοινού με την Παγκόσμια Τράπεζα, ενώ στις προηγμένες οικονομίες διενεργούνται αποκλειστικά από το Ταμείο.¹⁰⁴

Μάλιστα, με την από 21^η Σεπτεμβρίου 2010 απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου του ΔΝΤ, οι αξιολογήσεις της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στο πλαίσιο του FSAP αποτελούν υποχρεωτικό μέρος των διαβουλεύσεων του άρθρου IV, για τα κράτη που το Ταμείο κρίνει ότι το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα είναι συστημικά σημαντικό, και λαμβάνουν χώρα κάθε πέντε χρόνια. Για όλα τα άλλα κράτη, η συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι προαιρετική¹⁰⁵. Πρόκειται για ένα σημαντικό βήμα προς την ενίσχυση της εποπτείας που ασκεί το Ταμείο, το οποίο προχώρησε σε αυτή την καθοριστική αλλαγή, λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και αναγνωρίζοντας τον κεντρικό ρόλο των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, όχι μόνο στην εθνική οικονομία ενός εκάστου των κρατών μελών, αλλά και στην διασφάλιση της σταθερότητας της παγκόσμιας οικονομίας στο σύνολό της¹⁰⁶.

Ένα από τα συστατικά στοιχεία του FSAP, το οποίο έχει ιδιαίτερη χρησιμότητα είναι οι αξιολογήσεις της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, οι οποίες περιέχονται στις Εκθέσεις για την Τήρηση των Προτύπων και Κωδίκων (Reports on Observance of Standards and Codes, εφεξής ROSCs), και για τις οποίες γίνεται λόγος κατωτέρω. Η σύνταξη των εκθέσεων αυτών είναι προαιρετική, ακόμη και για τα κράτη με συστημικά σημαντικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, για τα οποία η εκτίμηση της σταθερότητας βάσει του FSAP συνιστά υποχρεωτικό μέρος της εποπτείας, όπως ως άνω αναφέρεται.

3.2.4 Πολυμερής εποπτεία

3.2.4.1 Περιφερειακή εποπτεία

Η εποπτεία σε περιφερειακό επίπεδο περιλαμβάνει την εξέταση από το ΔΝΤ των πολιτικών που ακολουθούνται στο πλαίσιο νομισματικών ενώσεων. Συγκεκριμένα, το ΔΝΤ διεξάγει ετήσιες διαβουλεύσεις με τη ζώνη του Ευρώ στο σύνολό της, εκτός από τις συζητήσεις πολιτικής με τα δεκαοκτώ μέλη της ζώνης του Ευρώ μεμονωμένα. Παρόμοιες συζητήσεις γίνονται με άλλες νομισματικές ενώσεις, όπως με την Οικονομική και Νομισματική Κοινότητα της Κεντρικής Αφρικής, τη Νομισματική Ένωση της Ανατολικής Καραϊβικής και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Δυτικής Αφρικής. Όμως, αυτές οι συζητήσεις έχουν επισημοποιηθεί μόνο στην

¹⁰² Βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 43.

¹⁰³ Βλ. **Fischer (2005)**, σελ. 101.

¹⁰⁴ www.imf.org/external/np/fsap/fssa.aspx.

¹⁰⁵ Βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 170.

¹⁰⁶ www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10357.htm.

Ευρώπη ως αναπόσπαστο μέρος της αξιολόγησης των επί μέρους μελών της νομισματικής ένωσης από το ΔΝΤ.

Σαν μέρος των διαβουλεύσεων της ζώνης του Ευρώ, το προσωπικό του ΔΝΤ ανταλλάσσει απόψεις με τους ομόλογους του από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που είναι αρμόδιοι για τις νομισματικές πολιτικές και τις πολιτικές συναλλαγματικής ισοτιμίας, καθώς και για κοινές πολιτικές άλλων τομέων, όπως οι ρυθμίσεις και η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα, οι πολιτικές του εμπορίου και του ανταγωνισμού, καθώς και άλλες διαρθρωτικές πολιτικές. Η τελική έκθεση του προσωπικού περιλαμβάνει επίσης, μια αξιολόγηση της δημοσιονομικής κατάστασης της ζώνης του Ευρώ στο σύνολό της, σαν μέρος της αξιολόγησης των μακροοικονομικών πολιτικών. Μέσα στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων, το προσωπικό παρουσιάζει τις απόψεις του ΔΝΤ σχετικά με τις οικονομικές προοπτικές και τις πολιτικές της ζώνης του Ευρώ στο Eurogroup, που αποτελείται από τους 18 Υπουργούς Οικονομικών της ζώνης του Ευρώ¹⁰⁷.

Σχετικά με την εποπτεία σε περιφερειακό επίπεδο γενικότερα, συντάσσονται εκθέσεις (regional economic outlook reports), οι οποίες αποτελούν τη βάση, επί της οποίας πραγματοποιούνται οι συζητήσεις σχετικά με τις οικονομικές εξελίξεις και τα βασικά θέματα πολιτικής στην Ασία και τον Ειρηνικό, στην Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία, στα νοτίως της Σαχάρας κράτη της Αφρικής και στο δυτικό ημισφαίριο. Οι εκθέσεις αυτές αφορούν τις πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις και τις προοπτικές για τα καταναμεημένα σε διάφορες περιφέρειες κράτη μέλη, ενώ μελετώνται και οι εξελίξεις οικονομικής πολιτικής που έχουν επηρεάσει τις οικονομικές επιδόσεις των χωρών αυτών στις συγκεκριμένες περιφέρειες. Περαιτέρω, στις εκθέσεις περιφερειακού ενδιαφέροντος προσδιορίζονται οι βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι φορείς χάραξης πολιτικής και δημοσιεύονται αναλύσεις για θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για μια συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και για συγκεκριμένες χώρες που εντάσσονται σε αυτήν.

3.2.4.2 Παγκόσμια εποπτεία

Το ΔΝΤ παρέχει οικονομικές αναλύσεις στο πλαίσιο μιας διαδικασίας συνεχούς παρακολούθησης των εξελίξεων του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει. Οι αναλύσεις στο πλαίσιο των παγκόσμιων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών προβλέψεων περιέχονται στις εξής κύριες εκδόσεις του ΔΝΤ: Παγκόσμια Οικονομική Προοπτική (World Economic Outlook), Έκθεση Παγκόσμιας Οικονομικής Σταθερότητας (Global Financial Stability Report) και Δημοσιονομική Παρακολούθηση (Fiscal Monitor). Οι εκδόσεις αυτές εκδίδονται δύο φορές το χρόνο και αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της παρακολούθησης εκ μέρους του ΔΝΤ των οικονομικών εξελίξεων και των πολιτικών, καθώς και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στα κράτη μέλη¹⁰⁸. Σε διάφορα τμήματα αυτών των εκδόσεων εξετάζονται τακτικά οι οικονομικές εξελίξεις, καθώς και σημαντικά θέματα πολιτικής σε προηγμένες χώρες και σε Ευρωπαϊκές χώρες με αναδυόμενες οικονομίες. Επίσης, σε αυτές περιλαμβάνεται η καταγραφή των μακροοικονομικών εξελίξεων σε παγκόσμια κλίμακα, ανάλυση των οικονομικών πολιτικών των ισχυρότερων κρατών και των επιπτώσεων τους επί της παγκόσμια οικονομίας, καθώς και επεξεργασία εναλλακτικών σεναρίων προς βελτίωση της απόδοσης της παγκόσμιας οικονομίας και επίλυση προβλημάτων που την απασχολούν. Προς εκτίμηση της παγκόσμιας οικονομικής κατάστασης, το ΔΝΤ χρησιμοποιεί δείκτες, όπως η ανεργία, ο ρυθμός πληθωρισμού, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και το εμπορικό ισοζύγιο, τα επιτόκια, ο ρυθμός αύξησης της κυκλοφορίας του χρήματος, καθώς και οι τιμές των πρώτων υλών¹⁰⁹.

¹⁰⁷ www.imf.org/external/lang/greek/np/exr/facts/pdf/europeg.pdf.

¹⁰⁸ www.imf.org/external/about/econsurv.htm.

¹⁰⁹ Βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 232.

Η Παγκόσμια Οικονομική Προοπτική (εφεξής WEO) συνήθως εκδίδεται δύο φορές το χρόνο και σε αυτήν παρουσιάζονται οι αναλύσεις των οικονομολόγων του ΔΝΤ σχετικά με τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μεσοπρόθεσμα, καθώς επίσης περιλαμβάνονται και προβλέψεις των οικονομικών εξελίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο για μεγάλες ομάδες χωρών (που ταξινομούνται αναλόγως από την περιοχή, το στάδιο της ανάπτυξης κλπ), και για πολλές μεμονωμένες χώρες. Επικεντρώνεται σε μείζονα θέματα της οικονομικής πολιτικής και είναι ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για τις συνεδριάσεις της Διεθνούς Νομισματικής και Χρηματοπιστωτικής Επιτροπής. Τα κεφάλαια, που αποτελούν το κύριο περιεχόμενο αυτής της μελέτης, δίνουν μια γενική εικόνα, αλλά περιέχουν και πιο λεπτομερή ανάλυση της παγκόσμιας οικονομίας, περιλαμβάνουν την εξέταση θεμάτων που αφορούν τις βιομηχανικές χώρες, τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις οικονομίες υπό μετάβαση και γενικά, πραγματεύονται θέματα τρέχοντος ενδιαφέροντος. Πέραν των κεφαλαίων, η μελέτη συμπληρώνεται από παραρτήματα, πίνακες, διαγράμματα, και ένα εκτεταμένο στατιστικό παράρτημα, που συνολικά αποδίδουν πληρέστερα την τρέχουσα εικόνα της παγκόσμιας οικονομίας. Η WEO αναμφισβήτητα αποτελεί το κύριο μέσο των δραστηριοτήτων επιτήρησης του ΔΝΤ σε παγκόσμιο επίπεδο¹¹⁰.

Η Παγκόσμια Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα (εφεξής GFSR) περιέχει εξαμηνιαίες εκτιμήσεις για τις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές και για τις αναδυόμενες αγορές χρηματοδότησης σε παγκόσμιο επίπεδο και ουσιαστικά αξιολογεί τους βασικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα με σκοπό τον εντοπισμό εκείνων που αποτελούν πηγή δυνητικής αποσταθεροποίησής του. Η GFSR επιδιώκει να συμβάλλει στην πρόληψη των κρίσεων, υπογραμμίζοντας τις πολιτικές με τις οποίες μπορούν να μετριαστούν οι συστημικοί κίνδυνοι, διαδραματίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο, σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη των κρατών μελών του ΔΝΤ. Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα βρίσκεται σήμερα σε μια σειρά δύσκολων μεταβάσεων στην πορεία για μεγαλύτερη σταθερότητα. Όσο για τις προηγμένες, τόσο και για τις αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς, για μια επιτυχημένη μετάβαση σε ρυθμούς ανάπτυξης και σε συνθήκες σταθερότητας, απαιτείται μια σειρά από αλλαγές. Η συγκεκριμένη μελέτη πραγματεύεται όλα τα σχετικά ζητήματα αναφορικά με τη διεθνή χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η έκδοση της κάθε έκθεσης στηρίζεται, κατά ένα μέρος, σε μια σειρά από συζητήσεις με τράπεζες, κεντρικές και μη, με χρηματοπιστωτικές εταιρείες, εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, με hedge funds, με ελεγκτές, με φορείς παραγωγής προτύπων, με οικονομικούς συμβούλους, συνταξιοδοτικά ταμεία, με εθνικά δημόσια ταμεία και ακαδημαϊκούς ερευνητές, καθώς και με ρυθμιστικές και άλλες δημόσιες αρχές, κυρίως από χώρες που θεωρούνται μεγάλα οικονομικά κέντρα. Επίσης, οι εκθέσεις αυτές διανθίζονται από τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις από το προσωπικό διαφορετικών, από το τμήμα έκδοσης τους, τμημάτων του ΔΝΤ, καθώς και από το Εκτελεστικό Συμβούλιο κατόπιν συζητήσεων με αυτό¹¹¹ και αντλούν πληροφορίες από τις WEO σχετικά με τις επιπτώσεις των οικονομικών ανισοροπιών, όπως οι τελευταίες έχουν προσδιοριστεί σε αυτές.

Γενικά, η GFSR αποτελεί ένα ακόμα πολύτιμο εργαλείο για την άσκηση αποτελεσματικής πολυμερούς εποπτείας από το ΔΝΤ, καθώς επικεντρώνεται στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, τονίζοντας ζητήματα συστημικού ενδιαφέροντος που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη χρηματοοικονομική σταθερότητα, αλλά και τη διαρκή πρόσβαση στην αγορά από τους κατ' εξοχήν δανειολήπτες, δηλαδή τις αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς.

¹¹⁰ Βλ. **Crockett (1996)**, σελ.72, www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29.

¹¹¹ www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/about.htm, www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/.

Τέλος, το ΔΝΤ ξεκίνησε την έκδοση της Δημοσιονομικής Παρακολούθησης το 2009, στον απόηχο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, καθώς η πολυμερής εποπτεία σχετικά με τα δημοσιονομικά ζητήματα απέκτησε μεγαλύτερη σημασία με την αύξηση των δημοσιονομικών προκλήσεων. Έτσι, προσαρμοζόμενο στις νέες ανάγκες, το Ταμείο με τη Fiscal Monitor, διερευνά και αναλύει τις τελευταίες εξελίξεις στα δημόσια οικονομικά, ενημερώνει περί των επιπτώσεων της κρίσης στο δημοσιονομικό τομέα, προβαίνει σε μεσοπρόθεσμες δημοσιονομικές προβλέψεις και προσδιορίζει ποιες είναι οι κατάλληλες πολιτικές προκειμένου η ρύθμιση των δημοσιονομικών ζητημάτων να στηρίζεται σε βιώσιμη βάση. Οι δημοσιονομικές προβλέψεις για τα επόμενα κράτη μέλη έχουν συνταχθεί από τους οικονομολόγους του ΔΝΤ και για την πραγματοποίηση των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών προβλέψεων χρησιμοποιείται η ίδια βάση δεδομένων που χρησιμοποιείται για την WEO και τη GFSR. Η συγκεκριμένη μελέτη καταρτίζεται δύο φορές το χρόνο από το Τμήμα Δημοσιονομικών Υποθέσεων του ΔΝΤ και από το 2009, αποτελεί σημαντικό τμήμα της πολυμερούς εποπτείας που ασκεί το ΔΝΤ στο πλαίσιο της εντολής του περί παρακολούθησης των εξελίξεων του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος¹¹².

3.3 Το πρόγραμμα αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα (FSAP) αναλυτικότερα

3.3.1 Η αξιολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα γενικά

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η πρόσφατη διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε τη σημασία της αποτελεσματικής παρακολούθησης και διαχείρισης των συστημικών κινδύνων και την αναγκαιότητα ενίσχυσης της εποπτείας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ανταποκρινόμενο το ΔΝΤ, ενέτεινε τις προσπάθειές του, προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη του να υλοποιήσουν ισχυρές και κατάλληλες πολιτικές, μέσω της ενίσχυσης του συνόλου των βασικών λειτουργιών που επιτελεί. Σε αυτή τη βάση, και συγκεκριμένα στα πλαίσια της διμερούς εποπτείας, το Ταμείο εισήγαγε, το 1999, σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα, το πρόγραμμα αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα, με σκοπό να παράσχει στα κράτη μέλη μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των χρηματοπιστωτικών τους συστημάτων.

Κατά τη διενέργεια του FSAP, προσδιορίζονται τα δυνατά σημεία, οι δυνητικές πηγές συστημικού κινδύνου και οι αδυναμίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος των υπό αξιολόγηση κρατών μελών και διαμορφώνονται οι κατάλληλες πολιτικές, έτσι ώστε να μειωθεί η συχνότητα και η ένταση των προβλημάτων του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και κατ' επέκταση έτσι ώστε να καθίσταται εφικτή η πρόληψη των κρίσεων. Στόχος του προγράμματος είναι η αξιολόγηση της υιοθέτησης από τα κράτη μέλη των διεθνών προτύπων και κωδίκων (Standards and Codes), έτσι όπως αυτά συγκεντρώνονται στο Compendium of Standards του FSB, με απώτερο σκοπό την τήρηση ορθών οικονομικών πολιτικών και μέσω αυτής, τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος¹¹³. Σε αυτή τη βάση, εξαιρετικής σημασίας συστατικό του FSAP, είναι ο μηχανισμός των Εκθέσεων για την τήρηση Προτύπων και Κωδίκων (ROSCs), στο πλαίσιο του οποίου πραγματοποιούνται αναλυτικές εκτιμήσεις αναφορικά με την τήρηση και τη συμμόρφωση των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων¹¹⁴. Ο ρόλος που τα προγράμματα αυτά επιτελούν είναι καίριος για την επίτευξη του καθήκοντος εποπτείας του ΔΝΤ, καθώς παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για την πραγματοποίηση των διαβουλεύσεων του άρθρου IV. Μέχρι σήμερα, περισσότερα από τα τρία τέταρτα των κρατών μελών έχουν υποβληθεί

¹¹² <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=262>.

¹¹³ Βλ. **Peuker (2006)**, σελ. 240-242.

¹¹⁴ Βλ. κατωτέρω, υποενότητα 3.4.

σε αξιολόγηση και μάλιστα, όλα τα κράτη με συστημικά σημαντικό χρηματοπιστωτικό τομέα έχουν συμμετάσχει στο πρόγραμμα και ορισμένα παραπάνω από μία φορές.

3.3.2 Διαδικασία αξιολόγησης

Τα FSAPs διενεργούνται σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα στις αναπτυσσόμενες οικονομίες της αγοράς, ενώ διενεργούνται αποκλειστικά από το Ταμείο στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Το FSAP αποτελείται από δύο κύριες συνιστώσες: από την αξιολόγηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (financial stability assessment), η οποία είναι υπό την ευθύνη του Ταμείου και από την αξιολόγηση της χρηματοπιστωτικής ανάπτυξης (financial development assessment) για τα αναπτυσσόμενα κράτη μέλη, που αποτελεί αρμοδιότητα της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Αυτά τα στοιχεία, δηλαδή η εκτίμηση των οικονομικών πτυχών της σταθερότητας και οι τρόποι ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού τομέα, μπορούν να αξιολογηθούν είτε ταυτόχρονα κατά τη διάρκεια κοινής αποστολής του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, είτε σε διαφορετικούς χρόνους και σε ξεχωριστές ενότητες (stability module και development module) από το Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα, αντίστοιχα.

Η εκτίμηση της σταθερότητας στο πλαίσιο του FSAP είναι κύρια ευθύνη του ΔΝΤ και αυτό ισχύει και για τα κράτη μέλη όπου τα FSAPs διεξάγονται από κοινού με την Παγκόσμια Τράπεζα, όπως προαναφέρθηκε. Έτσι, για την αξιολόγηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα, είτε το FSAP διεξάγεται από κοινού με την Παγκόσμια Τράπεζα, είτε σε ανεξάρτητη βάση (stand-alone) ως stability module, οι αρμόδιες ομάδες του ΔΝΤ εξετάζουν την ευρωστία των τραπεζικών και των άλλων τομέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος, διεξάγουν stress tests, αξιολογούν την ποιότητα της εποπτείας του τραπεζικού και του ασφαλιστικού τομέα και του τομέα της κεφαλαιαγοράς σε σχέση με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα και αξιολογούν την ικανότητα των εποπτικών αρχών και των φορέων χάραξης πολιτικής σχετικά με την αποτελεσματική ανταπόκρισή τους στην περίπτωση συστημικού κινδύνου. Σε αυτό το πλαίσιο, τα FSAPs προσδιορίζουν τα κύρια τρωτά σημεία που θα μπορούσαν να προκαλέσουν μια γενικευμένη κρίση του χρηματοπιστωτικού τομέα του κράτους μέλους που εξετάζεται¹¹⁵, παρά το ότι δεν αξιολογούν το κατά πόσο «υγιής» είναι η οικονομική κατάσταση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων του συγκεκριμένου κράτους μέλους μεμονωμένα. Τα βασικά συμπεράσματα της αξιολόγησης της σταθερότητας συνοψίζονται σε μία έκθεση, υπό τον τίτλο Αξιολόγηση της Σταθερότητας του Χρηματοοικονομικού Συστήματος (FSSA), η οποία επικεντρώνεται σε θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την άσκηση εποπτείας εκ μέρους του ΔΝΤ εν γένει. Η FSSA συζητείται με την έκθεση του άρθρου IV του συγκεκριμένου κράτους μέλους στο Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ, ενώ η δημοσίευση της δεν είναι υποχρεωτική. Η συγκεκριμένη έκθεση αποτελεί βασικό εργαλείο για την πραγματοποίηση της συνολικής επιτήρησης του ΔΝΤ, όπως αναφέρεται κατωτέρω.

Για την αξιολόγηση δε, της ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού τομέα, η οποία αποτελεί κύρια ευθύνη της Παγκόσμιας Τράπεζας, είτε το FSAP διεξάγεται στο πλαίσιο συνεργασίας του ΔΝΤ με την Παγκόσμια Τράπεζα, είτε σε ανεξάρτητη βάση ως development module, οι αρμόδιες ομάδες αυτής επικεντρώνονται στις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάγκες για την εμβάθυνση και την ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και στην αντιμετώπιση των σημαντικών αδυναμιών που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα, την αξιοπιστία και τη συμβολή αυτού στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του υπό αξιολόγηση κράτους μέλους. Συγκεκριμένα, οι αρχές εξετάζουν την ποιότητα του νομικού πλαισίου, τις αναπτυξιακές ανάγκες των

¹¹⁵ Το ότι επιχειρείται στα πλαίσια αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα ο προσδιορισμός εκείνων των τρωτών σημείων που αποτελούν πιθανή πηγή κινδύνου, δε συνεπάγεται απαραίτητα ότι ο συγκεκριμένος μηχανισμός του FSAP φτάνει ως το σημείο της ακριβούς πρόβλεψης ή και αποτροπής των οικονομικών κρίσεων.

υποδομών του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπως για παράδειγμα τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού και τις δημόσιες πολιτικές που επηρεάζουν τις σχετικές δραστηριότητες. Περαιτέρω, εντοπίζουν πιθανά εμπόδια στην ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα και εξετάζουν την συμβολή αυτού στην οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία του κράτους μέλους. Παράλληλα, μελετούν την επίδραση ενός υποανάπτυκτου χρηματοπιστωτικού τομέα στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα και εντοπίζουν τις απαραίτητες μακροπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις. Στα κράτη μέλη χαμηλού εισοδήματος, ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα ζητήματα που σχετίζονται με την πρόσβαση στις τραπεζικές υπηρεσίες και με την ανάπτυξη της εγχώριας κεφαλαιαγοράς¹¹⁶.

Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά τη διενέργεια των ανωτέρω αξιολογήσεων, το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα στηρίζονται σχεδόν εξ ολοκλήρου στα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα και στους σχετικούς κώδικες, προκειμένου να διαπιστώσουν το βαθμό της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τις διεθνώς αναγνωρισμένες καλές πρακτικές. Οι εκτιμήσεις αυτές αποτελούν σημαντική συνεισφορά στη συνολική αξιολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς βάσει αυτών εντοπίζονται ευκρινέστερα πιθανά τρωτά σημεία, όχι μόνο στον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται η εποπτεία, αλλά επιπλέον προσδιορίζονται με περισσότερη ευκολία οι όποιες αδυναμίες στις υποδομές του χρηματοπιστωτικού συστήματος του κράτους μέλους που υπόκειται σε αξιολόγηση.

3.3.3 Οι αρχικές αξιολογήσεις-εκθέσεις και η επικαιροποίησή τους

Ο διάλογος μεταξύ των εμπειρογνομόνων που διενεργούν τα FSAPs και των υπό αξιολόγηση κρατών μελών πραγματοποιείται μέσω εκθέσεων που ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες.

Την πρώτη κατηγορία αποτελούν οι εκθέσεις που προορίζονται για τις αρμόδιες αρχές του κράτους και περιλαμβάνουν κατά πρώτον, ένα υπόμνημα, το οποίο αποτελεί τη βάση για την κύρια έκθεση του FSAP (Main FSAP Report), και στο οποίο γίνεται συνολική αποτίμηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος του κράτους μέλους. Ειδικότερα, σε αυτήν την έκθεση προσδιορίζονται τα τρωτά και τα δυνατά σημεία του συγκεκριμένου χρηματοπιστωτικού συστήματος, καταγράφονται εκτιμήσεις για τους ενδεχόμενους βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους κινδύνους και παρουσιάζεται περιληπτικά η πρόοδος σχετικά με την εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων. Πέραν της κύριας έκθεσης, σε αυτήν την κατηγορία εντάσσεται και η έκθεση που περιέχει διάφορα παραρτήματα, τα οποία περιλαμβάνουν επιλεγμένα θέματα του χρηματοπιστωτικού τομέα (Selected Financial Sector Issues), καθώς και η έκθεση που περιέχει λεπτομερείς εκτιμήσεις σχετικά με την πρόοδο των κρατών μελών αναφορικά με την ενσωμάτωση και εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων και κωδίκων (Assessment of Observance of International Standards and Codes) και η οποία αποτελεί τη βάση για την προετοιμασία των ROSCs, στις οποίες συνοψίζονται αυτές οι λεπτομερείς εκτιμήσεις¹¹⁷.

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις εκθέσεις που συντάσσουν οι ομάδες των εμπειρογνομόνων των δύο διεθνών οργανισμών ξεχωριστά και απευθύνονται στα Εκτελεστικά Συμβούλια του Ταμείου και της Τράπεζας αντίστοιχα. Οι εκθέσεις αυτές, που συντάσσονται με βάση την κεντρική έκθεση του FSAP, είναι η προαναφερόμενη Αξιολόγηση της Σταθερότητας του Χρηματοοικονομικού Συστήματος (FSSA), η οποία συντάσσεται από εμπειρογνώμονες του Ταμείου και η Αξιολόγηση του Χρηματοπιστωτικού Τομέα (Financial Sector Assessment, FSA), η οποία συντάσσεται από το προσωπικό της Τράπεζας.

¹¹⁶ www.imf.org/external/np/exr/facts/fsap.htm.

¹¹⁷ Βλ. Γκόρτσο (2011), σελ.170-171.

Η κύρια έκθεση του FSAP και η έκθεση με τα επιλεγμένα θέματα του χρηματοπιστωτικού τομέα συντάσσονται ως εμπιστευτικά έγγραφα, αφού πολλές πληροφορίες που απαιτούνται για την αποτελεσματική αξιολόγηση βάσει του FSAP είναι εμπιστευτικής φύσεως και ως εκ τούτου, συνήθως δεν δημοσιεύονται¹¹⁸. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να δημοσιεύσουν τη FSSA, τη FSA και τις ROSCs στις ιστοσελίδες του Ταμείου και της Τράπεζας, κατόπιν της έγκρισης των τελευταίων.

Οι ανωτέρω αξιολογήσεις επικαιροποιούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και οι σχετικές ενημερώσεις (updates) είναι ιδιαίτερα χρήσιμες, καθώς όχι μόνο εξετάζουν την προσαρμογή της πολιτικής του κράτους μέλους μετά την αρχική αξιολόγησή του, αλλά συνδράμουν και στον εντοπισμό νέων προκλήσεων που ενδεχομένως αντιμετωπίζει το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι επικαιροποιήσεις αυτές επικεντρώνονται στα σημαντικότερα θέματα που προσδιορίζονται στην αρχική αξιολόγηση και περιλαμβάνουν εκτιμήσεις περί των εξελίξεων του χρηματοπιστωτικού τομέα και της προόδου που επετεύχθη σχετικά με την εφαρμογή των συστάσεων που περιέχονται στο FSAP. Περαιτέρω, περιέχουν ανάλυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενημέρωση για την εφαρμογή των προτύπων και κωδίκων που περιλαμβάνονται στην αρχική αξιολόγηση και επανεκτιμήσεις των βασικών αναπτυξιακών και διαρθρωτικών ζητημάτων αυτής. Μετά τη διενέργειά τους, η ομάδα που τις πραγματοποιεί, συντάσσει ένα εμπιστευτικό υπόμνημα που απευθύνεται στις αρχές του κράτους μέλους, οι οποίες προηγουμένως μπορούν να προτείνουν πρόσθετα θέματα προς διερεύνηση¹¹⁹.

3.3.4 Συμμετοχή στο FSAP

Η συμμετοχή του κάθε κράτους μέλους στο πρόγραμμα κατά την αρχική εφαρμογή του ήταν εθελοντική, ανεξαρτήτως από το αν το κράτος μέλος δανείζεται από το ΔΝΤ ή την Τράπεζα ή όχι. Ωστόσο, το Σεπτέμβριο του 2010¹²⁰, το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ αποφάσισε ότι οι εικοσιπέντε χώρες με συστημικά σημαντικούς χρηματοπιστωτικούς τομείς¹²¹, που επηρεάζουν άμεσα την παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα, θα πρέπει να υπόκεινται σε αξιολόγηση κάθε πέντε χρόνια ως υποχρεωτικό μέρος των ασκουμένων βάσει του άρθρου IV των Άρθρων Συμφωνίας διαβουλεύσεων¹²². Για τα υπόλοιπα κράτη μέλη, η αξιολόγηση εξακολούθησε να παραμένει προαιρετική¹²³. Η απόφαση αυτή, που εκδόθηκε στις 21

¹¹⁸ Σε αυτό το σημείο έχουν διατυπωθεί ενστάσεις αναφορικά με το ότι αν δημοσιεύονταν όλα τα σχετικά έγγραφα και δεν τηρούταν έως ένα βαθμό η μυστικότητα των παρεχομένων από τα κράτη μέλη στοιχείων, τα κράτη μέλη θα ήταν λιγότερο ειλικρινή ως προς τις πληροφορίες που θα έδιδαν στο ΔΝΤ και ιδιαίτερος επιφυλακτικά, και ενδεχομένως αρνούνταν να συνεργαστούν με το Ταμείο, καθότι δε θα επιθυμούσαν τη δημοσίευση εμπιστευτικής φύσεως πληροφοριών στο ευρύ κοινό.

¹¹⁹ Για τις ανωτέρω πληροφορίες, βλ. **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 170-172, αλλά και <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTFINANCIALSECTOR/0,,contentMDK:22142161~menuPK:6459396~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:282885,00.html>.

¹²⁰ Βλ. <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10357.htm>, και σχετικά με την απόφαση περί ενσωμάτωσης των αξιολογήσεων σταθερότητας βάσει του FSAP στις διαβουλεύσεις του άρθρου IV (Integrating Stability Assessments Under the Financial Sector Assessment Program into Article IV Surveillance), βλ. <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/082710.pdf>

¹²¹ Τα κριτήρια για τον καθορισμό της συστημικής σημασίας των χρηματοπιστωτικών τομέων των κρατών μελών συνδυάζουν δύο βασικά χαρακτηριστικά: το μέγεθος του χρηματοπιστωτικού τομέα και το βαθμό της διασύνδεσής του με τους χρηματοπιστωτικούς τομείς άλλων κρατών.

¹²² Τα 25 κράτη μέλη (και πλέον 29, όπως αναφέρεται ευθύς κατωτέρω, βλ. υποσημ. υπ' αριθμ. 124) έχουν τη δυνατότητα να υποβληθούν σε αξιολόγηση ακόμα και πιο συχνά, σε εθελοντική βάση και αναλόγως την περίπτωση.

¹²³ Το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ έχει θεσπίσει κριτήρια προκειμένου να κριθεί η προτεραιότητα, με την οποία εξετάζονται τα αιτήματα των κρατών μελών για την υποβολή τους

Σεπτεμβρίου 2010, ουσιαστικά αντανακλά την αναγνώριση του κεντρικού ρόλου των χρηματοπιστωτικών συστημάτων, όχι μόνο για την εθνική οικονομία των κρατών μελών του Ταμείου, αλλά και για τη σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας. Δεν προκαλεί απορία το ότι το Ταμείο οδηγήθηκε σε αυτήν την απόφαση από τις δυσμενείς συνέπειες της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία αιτία είχε την ανισορροπία που χαρακτήριζε τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των μεγάλων και διασυνδεδεμένων κρατών. Σχετικώς μάλιστα, ο πρώτος αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος του ΔΝΤ, John Lipsky, είχε δηλώσει τα εξής:

“The FSAP program has been a key tool for analyzing the strengths and weaknesses of the financial systems of IMF member countries. This is why more than three-quarters of the Fund’s members have volunteered for these assessments, some more than once. However, the recent crisis has made clear the need for mandatory and regular assessments of financial stability for countries with large and interconnected financial systems. The Board’s decision represents an important part of the international community’s response to the recent crisis and will buttress our ability to exercise surveillance over a key aspect of the global economic machinery – the financial system”.

Επιπλέον, αυτή η απόφαση να αποτελέσουν υποχρεωτικό μέρος της διμερούς εποπτείας οι αξιολογήσεις σταθερότητας που διεξάγονται στα πλαίσια του FSAP, οδήγησε στην υιοθέτηση μιας προσέγγισης που βασίζεται περισσότερο στον κίνδυνο (more risk-based approach), όπου η προσοχή, κατά τη διεξαγωγή της εποπτείας, επικεντρώνεται στα κράτη μέλη με συστημικά σημαντικούς χρηματοπιστωτικούς τομείς.

Τον Δεκέμβριο του 2013¹²⁴, το Εκτελεστικό Συμβούλιο αποφάσισε να επεκτείνει τον αριθμό των κρατών μελών με συστημικά σημαντικούς χρηματοπιστωτικούς τομείς από είκοσι πέντε σε είκοσι εννέα. Για αυτήν την αναθεώρηση, το Εκτελεστικό Συμβούλιο βασίστηκε στα πορίσματα του πρώτου κύκλου των υποχρεωτικών αξιολογήσεων, αλλά και στα διδάγματα από την πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική και την τρέχουσα δημοσιονομική κρίση σε μερικά από τα κράτη μέλη του Ταμείου. Επίσης, αυτή η αναθεώρηση εντάσσεται στο γενικό πλαίσιο των προσπαθειών του Ταμείου προκειμένου να αντανακλάται ευχερέστερα η ISD και να πραγματοποιείται μια πιο ολοκληρωμένη ανάλυση των δευτερογενών επιδράσεων των πολιτικών του χρηματοπιστωτικού τομέα που ακολουθούν τα κράτη μέλη στο διεθνές σύστημα. Συγκεκριμένα, το Εκτελεστικό Συμβούλιο επανεξέτασε την αρχική προσέγγιση για τον προσδιορισμό των συστημικά σημαντικών χρηματοπιστωτικών τομέων και υιοθέτησε μια νέα μεθοδολογία.

Βάσει της νέας μεθοδολογίας, δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην αυξημένη διασυνδεσιμότητα μεταξύ των κρατών μελών και λαμβάνεται περισσότερο υπ’ όψιν το ενδεχόμενο μετάδοσης των κρίσεων μεταξύ των χρηματοπιστωτικών τομέων διαφόρων κρατών. Επίσης, τα πιο πρόσφατα δεδομένα αξιοποιούνται καλύτερα και παράλληλα διασφαλίζεται η τήρηση των αρχών της αναλογικότητας, της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης. Επειδή, μάλιστα, η συστημική σημασία είναι μια δυναμική έννοια, επικαιροποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, τόσο ο κατάλογος των κρατών μελών με συστημικά σημαντικούς χρηματοπιστωτικούς τομείς, όσο και η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της συστημικής σημασίας, προκειμένου να αποδίδουν πληρέστερα την διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα.

σε αξιολόγηση. Τα κριτήρια αυτά λαμβάνουν υπόψη τα εξής: τη συστημική σημασία του κράτους μέλους, τα τρωτά σημεία του χρηματοπιστωτικού τομέα, πιθανά μεταρρυθμιστικά προγράμματα που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την ολοκληρωμένη αξιολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα, τη συναλλαγματική ισοτιμία και το καθεστώς νομισματικής πολιτικής που καθιστούν το χρηματοπιστωτικό σύστημα πιο ευάλωτο.

¹²⁴ www.imf.org/external/np/sec/pr/2014/pr1408.htm.

3.3.5 Μεθοδολογία και εργαλεία για τη διενέργεια των FSAPs

Το ΔΝΤ έχει αναπτύξει ποικίλες μεθοδολογίες και εργαλεία για τη βελτίωση της ποιότητας των πραγματοποιούμενων βάσει του FSAP αξιολογήσεων, με σημαντικότερα την μακροπροληπτική ανάλυση με τη χρήση μακροπροληπτικών δεικτών, τη διεξαγωγή τεστ αντοχής (stress tests), την ανάλυση σεναρίων και τις αξιολογήσεις των προτύπων.

Ειδικότερα, η μακροπροληπτική ανάλυση (macroprudential analysis) στοχεύει στην ανάδειξη της στενής σχέσης μεταξύ των μακροοικονομικών επιδόσεων και της αξιοπιστίας του χρηματοπιστωτικού τομέα. Σε αυτό το πλαίσιο, χρησιμοποιούνται μακροπροληπτικοί δείκτες, οι οποίοι περιλαμβάνουν τόσο μικροπροληπτικούς δείκτες περί της ευρωστίας των μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως η κεφαλαιακή επάρκεια και η φερεγγυότητα τους, όσο και μακροοικονομικούς δείκτες που σχετίζονται με την οικονομική ευρωστία του συνόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Όπως η εμπειρία κατέδειξε, οι οικονομικές κρίσεις λαμβάνουν χώρα συνήθως όταν έχουν εντοπιστεί τρωτά σημεία με βάση και τους δύο τύπους δεικτών, δηλαδή, κυρίως όταν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι αδύναμα και παρουσιάζουν μακροοικονομικές ανισορροπίες.

Χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τον καθορισμό της επίπτωσης των μακροοικονομικών κρίσεων, των διαρθρωτικών αλλαγών και των καινοτομιών του χρηματοπιστωτικού τομέα στην ευρωστία και στη φερεγγυότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μπορούν να εξαχθούν βάσει τόσο των αποτελεσμάτων της ανάλυσης σεναρίων (scenario analysis), όσο και βάσει των αποτελεσμάτων των διεξαχθέντων stress tests. Τα δύο αυτά εργαλεία παρέχουν ένα χρήσιμο και ευέλικτο πλαίσιο για τον προσδιορισμό και την ανάλυση των τρωτών σημείων του χρηματοπιστωτικού τομέα. Κατά τη διεξαγωγή ενός FSAP, τα είδη των stress tests και των μοντέλων που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση σεναρίων, ποικίλουν και διαμορφώνονται ανάλογα με τη δομή και τα χαρακτηριστικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος του κράτους μέλους που εξετάζεται. Επίσης, καθώς τα stress tests και η ανάλυση σεναρίων διεξάγονται συχνά σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές του υπό εξέταση κράτους μέλους, έχει αποδειχθεί ότι η συνεισφορά τους στην βελτίωση της ικανότητας διαχείρισης κινδύνων είναι ιδιαίτερα πολύτιμη.

Καίριας σημασίας εργαλείο για την άσκηση εποπτείας από το ΔΝΤ είναι οι αξιολογήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια του FSAP για τη διαπίστωση της τήρησης και της εφαρμογής των διεθνών προτύπων και κωδικών. Αυτές είναι ιδιαίτερα χρήσιμες ειδικά για τον εντοπισμό τυχόν κενών στη ρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα και στη διαφάνεια των πρακτικών που ακολουθούνται στο υπό εξέταση κράτος μέλος. Ως εκ τούτου, και αφού έχουν καθοριστεί τα παραπάνω, προσδιορίζονται με περισσότερη ευκολία οι ανάγκες μεταρρύθμισης και ανάπτυξης. Επιπλέον, οι εν λόγω αξιολογήσεις παρέχουν πολύτιμα στοιχεία για την εκτίμηση της συνολικής σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και για την αξιολόγηση του εθνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος κάθε κράτους μέλους, βάσει των κοινών διεθνών σημείων αναφοράς.

Οι αξιολογήσεις αυτές που πραγματοποιούνται υπό το FSAP δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά τα αποτελέσματά τους πρέπει να ενσωματώνονται στο ευρύτερο έργο του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, προκειμένου να αποφέρουν χρήσιμα και αποδοτικότερα αποτελέσματα. Στην περίπτωση του Ταμείου, βάσει των ευρημάτων του FSAP, όπως προαναφέρθηκε, συντάσσεται η FSSA, η οποία εστιάζει στις δυνατότητες, τους κινδύνους και τα τρωτά σημεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε ένα ευρύ μακροοικονομικό πλαίσιο, με αποτέλεσμα να παρέχει μια συνολική εκτίμηση περί της σταθερότητας του διεθνούς συστήματος. Με δεδομένο ότι αυτή αποτελεί μέρος των διαβουλεύσεων του άρθρου IV, συνιστά το συνδυαστικό κρίκο μεταξύ του FSAP και της

πολιτικής επιτήρησης του ΔΝΤ, σύμφωνα με τις διαβουλεύσεις του άρθρου IV¹²⁵. Στην περίπτωση της Παγκόσμιας Τράπεζας, το FSAP ουσιαστικά αποτελεί μέρος ενός συνεχούς πολιτικού διαλόγου μεταξύ των τραπεζών και των αρμόδιων εθνικών αρχών. Τα κύρια σημεία που προσδιορίζονται στο FSAP αποτελούν τη βάση για την σύνταξη των FSAs από την Τράπεζα, τις οποίες χρησιμοποιεί για να αναπτύξει τις στρατηγικές της για την παροχή τεχνικής βοήθειας και στήριξης εκάστου κράτους μέλους¹²⁶.

3.3.6 Συμμόρφωση με τις συστάσεις των FSAPs - σημασία του FSAP στην εποπτεία του ΔΝΤ

Εξετάζοντας την προβληματική της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τις συστάσεις των FSAPs, παρατηρείται ότι είναι ζήτημα αποκλειστικά των αρμόδιων εθνικών αρχών τους, το εάν τα κράτη μέλη τελικά επιλέγουν να τις ακολουθήσουν ή όχι. Όπως όλες οι συστάσεις πολιτικής που διατυπώνονται στο πλαίσιο της άσκησης εποπτείας από το ΔΝΤ, έτσι και οι συστάσεις στα πλαίσια του FSAP είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα. Οι ομάδες επιτήρησης του άρθρου IV, καθώς και τα μελλοντικά FSAPs που θα διενεργηθούν, οφείλουν να αξιολογήσουν το κατά πόσο οι συστάσεις έχουν τεθεί σε εφαρμογή από το κράτος μέλος και σύμφωνα με τα πορίσματα, υποβάλλουν έκθεση στο Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ. Βέβαια, υπάρχει η δυνατότητα άλλων διεθνών οργανισμών ή fora να διαχειρίζονται διαδικασίες παρακολούθησης της εφαρμογής των συστάσεων των FSAPs ή των δράσεων που αναλήφθηκαν από το κράτος μέλος για την αντιμετώπιση των ελλείψεων που εντοπίστηκαν στα πλαίσια αξιολόγησης της συμμόρφωσης τους με τα διεθνή πρότυπα κατά τη διάρκεια ενός FSAP, ωστόσο, αυτές οι διαδικασίες, δεν αποτελούν μέρος της δομής ή του πλαισίου πολιτικής του ΔΝΤ.

Το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου γεννήθηκε και καθιερώθηκε το FSAP φανερώνει την εξέχουσα σημασία που αυτό διαδραματίζει για την άσκηση της εποπτικής αρμοδιότητας του ΔΝΤ συνολικά. Στον απόηχο των οικονομικών κρίσεων της δεκαετίας του 1990, το FSAP καθιερώθηκε ως ένα σημαντικό εργαλείο για την ολοκληρωμένη αξιολόγηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και της ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η ασιατική κρίση αποκάλυψε σοβαρά ελαττώματα στη δομή των χρηματοπιστωτικών αγορών και στον τρόπο ρύθμισής τους, όπως επίσης και στην κυκλοφορία των πληροφοριών σχετικά με τις οικονομικές και χρηματοπιστωτικές σχέσεις των εθνικών κυβερνήσεων, των τραπεζών και άλλων φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Λόγω της σοβαρότητας και της εντυπωσιακά γρήγορης μετάδοσης της κρίσης, έπρεπε επείγοντως να ληφθούν διορθωτικά μέτρα.

Έτσι, προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του, απαραίτητη κρίθηκε η ενίσχυση των εθνικών συστημάτων μεμονωμένα. Η μόνη εφικτή προσέγγιση για τη θωράκιση των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων είναι η υιοθέτηση των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων, τα οποία αποσκοπούν στην εξασφάλιση της σταθερότητας της αγοράς¹²⁷ και για την καταλυτική σημασία των οποίων έγινε λόγος ανωτέρω. Όμως, ακριβώς λόγω του νομικά μη δεσμευτικού χαρακτήρα τους, η εφαρμογή των διεθνών προτύπων δεν είναι υποχρεωτική, αλλά ανήκει στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών και η διεθνής κοινότητα, το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να παρέχει κίνητρα που να ενθαρρύνουν την υιοθέτησή τους. Έτσι, ένα από τα επίσημα και πλέον ισχυρότερα κίνητρα για εφαρμογή των διεθνών προτύπων, όπως προαναφέρθηκε, είναι η άσκηση της εποπτείας από το ΔΝΤ, μέσω της οποίας επιδιώκεται η προσπάθεια ανάγνωσης ενδεχομένων πηγών κινδύνου και τρωτών σημείων του οικονομικού και του χρηματοπιστωτικού τομέα και η προώθηση της

¹²⁵ Βλ. Γκόρτσο (2011), σελ.172.

¹²⁶ Βλ. Hilbers (2001).

¹²⁷ Βλ. Vojta, Uzan (2003), σελ.298.

εφαρμογής των διεθνών προτύπων, ως η μόνη διέξοδος για την αντιμετώπιση τους. Το ισχυρότερο εργαλείο που ανέπτυξε το ΔΝΤ για την επίτευξη αυτής της αποστολής του είναι σαφώς το FSAP, το οποίο επιτρέπει την αξιολόγηση των χρηματοπιστωτικών τομέων των κρατών μελών και οδηγεί σε μια καλύτερη κατανόηση της αλληλένδετης σχέσης μεταξύ των τρωτών σημείων του χρηματοπιστωτικού τομέα και της μακροοικονομικής σταθερότητας. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και οι ROSCs, οι οποίες παρέχουν το πλαίσιο για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνή πρότυπα, όπως επίσης και η διαδικασία των διαβουλεύσεων του άρθρου IV των Άρθρων Συμφωνίας, που αποτελεί το καταλληλότερο φόρουμ για τη συζήτηση της προόδου που σημείωσαν τα κράτη μέλη στην εφαρμογή των προτύπων¹²⁸.

Τα ανωτέρω αφορούν την υιοθέτηση των διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων με σκοπό την ενίσχυση των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων. Ωστόσο, η διάδοση και η εφαρμογή των διεθνών προτύπων διασφαλίζει την αντιμετώπιση ενός ακόμη ζητήματος, του σχετικού με την ελλιπή πληροφόρηση, ήτοι την έλλειψη δεδομένων και την συνεπαγόμενη αδυναμία της πειθαρχίας της αγοράς. Αρχικά, η πειθαρχία της αγοράς δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς πληροφορίες. Πολύ περισσότερο, ένα βελτιωμένο πλαίσιο για παροχή καλύτερης ποιότητας πληροφοριών και δεδομένων αναμφίβολα οδηγεί στην ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς. Έτσι, ένας μηχανισμός που αντιμετωπίζει τις πληροφοριακές ασυμμετρίες και εφοδιάζει με αξιόπιστα δεδομένα τους εμπλεκόμενους στην αγορά «παίχτες», σαφέστατα οδηγεί στην καλύτερη αξιολόγηση των κινδύνων και ως εκ τούτου, στη λήψη ορθότερων αποφάσεων. Αυτός είναι ο λόγος που παρατηρείται μια συνεχώς διευρυνόμενη δημοσιότητα των εκθέσεων που συντάσσονται στα πλαίσια διεξαγωγής της εποπτείας του ΔΝΤ, το οποίο πάντοτε θεωρούσε την πληροφόρηση και μετάδοση οικονομικών ιδεών, ως μείζον μέρος της αποστολής του¹²⁹.

Ειδικότερα, για να είναι αποτελεσματικές οι αξιολογήσεις του Ταμείου σχετικά με το βαθμό συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, αλλά και το σύνολο των εκθέσεων που συντάσσουν οι ομάδες των εμπειρογνομόνων του ΔΝΤ, πρέπει να τίθενται στη διάθεση των ενδιαφερομένων μερών. Συγκεκριμένα, πρέπει να λαμβάνουν γνώση των ανωτέρω στοιχείων τόσο η διεθνής κοινότητα προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει ως βάση για την λειτουργία των επισήμων κινήτρων, όσο και οι ίδιοι οι συμμετέχοντες στις αγορές, προκειμένου να έχουν σαφή εικόνα περί της προόδου των κρατών σχετικά με την υιοθέτηση των προτύπων, προτού προχωρήσουν στην δανειοδοτική και επενδυτική δραστηριότητα τους. Η εμπειρία μάλιστα κατέδειξε ότι η έλλειψη συμμόρφωσης με τα διεθνή πρότυπα και η έλλειψη διαφάνειας στη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, υποδηλώνει συνήθως ότι ο ιδιωτικός τομέας είναι εκτεθειμένος σε κρυμμένους κινδύνους¹³⁰.

Εκτός λοιπόν από την εξασφάλιση ποιοτικότερων αξιολογήσεων των κινδύνων, η δημοσίευση πληροφοριών είναι απαραίτητη για την διασφάλιση της δυνατότητας της αγοράς να επιβάλλει κυρώσεις σε εκείνα τα κράτη μέλη που δεν συμμορφώνονται με τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα¹³¹ και αποτελούν για αυτόν ακριβώς το λόγο, δυνητική πηγή κινδύνου.

¹²⁸ Βλ. **Giovanoli (2000)**, σελ.47.

¹²⁹ Βλ. **Barnett-Finnemore (2008)**, σελ.147.

¹³⁰ Πολύ περισσότερο, η δημοσιοποίηση της πρόθεσης ενός κράτους μέλους σχετικά με τη συμμόρφωση ή μη με τα διεθνή πρότυπα, παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για την αξιολόγηση του κινδύνου σχετικά με την αξιοπιστία των χωρών από τους συμμετέχοντες στην αγορά. Συγκεκριμένα, διατυπώνονται σοβαρές επιφυλάξεις για εκείνες τις χώρες που δηλώνουν δημοσίως την πρόθεσή τους να μην συμμορφώνονται με τα πρότυπα, ως προς το κατά πόσο αυτές αποτελούν υπεύθυνα μέλη της παγκόσμιας οικονομίας, βλ. **Vojta and Uzan (2003)**, σελ. 296-297.

¹³¹ Βλ. **Eichengreen (1999)**, σελ.35.

Χωρίς αμφιβολία, η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων πληροφοριών θα ενισχύσει την πειθαρχία της αγοράς και η διάδοση των διεθνών προτύπων είναι ο προφανής τρόπος για την επίτευξη αυτού του στόχου¹³². Η καλύτερη πληροφόρηση σε συνδυασμό με την τήρηση των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων και με ενισχυμένη προληπτική εποπτεία, μπορούν να συνδράμουν καταλυτικά στην πρόληψη των κρίσεων.

3.4 Οι εκθέσεις για την τήρηση προτύπων και κωδίκων (ROSC) αναλυτικότερα

Η διεθνής κοινότητα έχει επανειλημμένως τονίσει πως η ανάπτυξη και η εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των αδιάλειπτων προσπαθειών για την ενίσχυση της αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Δεδομένου ότι τα διεθνή πρότυπα και οι κώδικες αποτελούν σημείο αναφοράς των διεθνώς αναγνωρισμένων ορθών πρακτικών, και ειδικά στον απόηχο της ασιατικής κρίσης στα τέλη της δεκαετίας του 1990, απαραίτητες κρίθηκαν οι εκθέσεις διαφάνειας (transparency reports) σχετικά με την αξιολόγηση του βαθμού τήρησης των προτύπων από το κάθε κράτος. Σε αυτό το πλαίσιο, επίσης σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα, αναπτύχθηκε ο μηχανισμός των εκθέσεων για την Τήρηση των Προτύπων και Κωδίκων (Reports on Observance of Standards and Codes, ROSCs), με στόχο το σχεδιασμό και την υλοποίηση οικονομικών και χρηματοπιστωτικών πολιτικών. Στις εκθέσεις αυτές συνοψίζονται οι λεπτομερείς εκτιμήσεις αναφορικά με το βαθμό συμμόρφωσης των κρατών με μια σειρά διεθνών προτύπων και κωδίκων ορθής πρακτικής του χρηματοπιστωτικού τομέα¹³³.

Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα έχουν καθορίσει ορισμένα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα και κώδικες, ως σημαντικά για την επιτέλεση του έργου τους και ειδικότερα σε 12 τομείς¹³⁴ (εποπτεία των τραπεζών, εποπτεία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, ρύθμιση της κεφαλαιαγοράς, διάδοση των δεδομένων, λογιστική, ελεγκτική, καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (AML/CFT), εταιρική διακυβέρνηση, δημοσιονομική διαφάνεια, αφερεγγυότητα και δικαιώματα των πιστωτών, διαφάνεια της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, συστήματα πληρωμών). Όπως προαναφέρθηκε, τα διεθνή πρότυπα στον τομέα της διάχυσης των δεδομένων, της δημοσιονομικής διαφάνειας και της διαφάνειας της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής έχουν αναπτυχθεί από το Ταμείο, ενώ τα υπόλοιπα αναπτύχθηκαν από τους φορείς παραγωγής προτύπων, συμπεριλαμβανομένης της Παγκόσμιας Τράπεζας, της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και της FATF.

Οι ROSCs καταρτίζονται για κάθε έναν από τους δώδεκα τομείς και δημοσιεύονται από το ΔΝΤ ή και την Παγκόσμια Τράπεζα, κατόπιν αιτήματος της χώρας. Οι ROSCs που κρίνουν επί των προτύπων του χρηματοπιστωτικού τομέα, αποτελούν, όπως προαναφέρθηκε, αναπόσπαστο στοιχείο των FSAPs και περιλαμβάνονται στις FSSAs. Τα συμπεράσματα των ROSCs αποτελούν συμπληρωματικό στοιχείο κατά τη διεξαγωγή των διαβουλεύσεων του άρθρου IV. Η σύνταξή τους είναι προαιρετική, ακόμα και για τα κράτη μέλη για τα οποία τα FSAPs είναι υποχρεωτικό τμήμα των διαβουλεύσεων του άρθρου IV. Τα πρότυπα που αξιολογούνται συχνότερα στο πλαίσιο των FSAPs είναι εκείνα σχετικά με την εποπτεία των τραπεζών, της κεφαλαιαγοράς και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Είναι δε δυνατή η διεξαγωγή ROSC ανεξάρτητα

¹³² Βλ. **Eichengreen (1999)**, σελ.80.

¹³³ Βλ. <http://www.imf.org/external/NP/rosc/rosc.aspx>, **Γκόρτσο (2011)**, σελ. 169, 171, **Peuker (2006)**, σελ. 243-244.

¹³⁴ Για τη λίστα των προτύπων, κωδίκων και αρχών που είναι χρήσιμα για την Τράπεζα και το Ταμείο και για τα οποία διενεργούνται ROSCs, βλ. www.imf.org/external/standards/scnew.htm.

από τη διενέργεια των FSAPs (stand-alone basis). Ολοκληρωμένες ROSCs έχουν διεξαχθεί για τα περισσότερα από τα κράτη μέλη του ΔΝΤ, μία ή και περισσότερες φορές. Αξιοσημείωτο είναι δε ότι περί τα τέλη Φεβρουαρίου 2014, διενεργήθηκαν 1.299 ROSCs, εκ των οποίων περίπου το 63 τοις εκατό δημοσιεύθηκαν¹³⁵.

Τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα χρησιμεύουν ως σημεία αναφοράς, τα οποία χρησιμοποιεί το ΔΝΤ προκειμένου να αξιολογήσει στο πλαίσιο των ROSCs, την πρόοδο των κρατών μελών του σχετικά με την εφαρμογή των προτύπων, και κατ' επέκταση να αξιολογήσει την ευρωστία και τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών τους συστημάτων. Μέσω των εκτιμήσεων αναφορικά με το κατά πόσο και σε ποιο βαθμό συμμορφώνονται τα κράτη μέλη με τα υπό εξέταση διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα, οι ROSCs διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στον εντοπισμό των αδυναμιών του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος του κράτους μέλους που μπορούν να οδηγήσουν στην οικονομική και χρηματοπιστωτική ευπάθεια. Επίσης, είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για την οικοδόμηση σταθερών και υγιών εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, καθότι παρέχουν έναν οδηγό προς τις εθνικές αρχές των κρατών μελών σχετικά με την ανάπτυξη στρατηγικών, τον καθορισμό προτεραιοτήτων για την αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων κινδύνων και των τρωτών σημείων, καθώς και την εφαρμογή μακροπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων¹³⁶. Επιπλέον, οι ROSCs παρέχουν περαιτέρω ώθηση για τη βελτίωση της διαφάνειας και της δημοσίευσης στοιχείων και δεδομένων και συμβάλλουν στη δημιουργία κινήτρων για την ενίσχυση της συμμόρφωσης με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα. Περαιτέρω, οι ROSCs χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη του διαλόγου μεταξύ των θεσμικών οργάνων, δηλαδή ΔΝΤ και Παγκόσμιας Τράπεζας, και εθνικών αρχών σχετικά με τις απαιτούμενες μεταρρυθμιστικές και αναπτυξιακές προτεραιότητες που πρέπει οι τελευταίες να θέσουν και να υλοποιήσουν, και είναι εξίσου χρήσιμες για την αξιολόγηση κινδύνων από τον ιδιωτικό τομέα. Τέλος, οι ROSCs, όπως άλλωστε και τα FSAPs, είναι ισχυρά εργαλεία που έχει στη διάθεση του το Ταμείο, αφού η καθιέρωσή τους θέτει κατ' αποτέλεσμα σε σταθερότερη βάση την αξιολόγηση των εθνικών μακροοικονομικών πολιτικών από ομοτίμους (peer reviews) και από την ίδια την αγορά¹³⁷.

Ενώ η χρησιμότητα των ROSCs είναι αδιαμφισβήτητη στον τομέα παροχής καίριας σημασίας αξιολογήσεων σχετικά με τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία της εποπτικής και ρυθμιστικής υποδομής ενός κράτους, οι αξιολογήσεις αυτές διαδραματίζουν έναν πιο περιορισμένο ρόλο ως προς τον προσδιορισμό των άμεσων πηγών κινδύνων των χρηματοπιστωτικών συστημάτων, καθώς αυτές επηρεάζονται κυρίως από μια σειρά μακροοικονομικών και διαρθρωτικών παραγόντων. Για αυτό το λόγο, οι εκτιμήσεις αυτές πρέπει να συνδυάζονται και να εντάσσονται σε ένα ευρύτερο φάσμα πληροφοριών και αναλύσεων, προκειμένου να υπάρχει μια πλήρης εικόνα των σχετικών κινδύνων και των τρωτών σημείων, που απαιτούνται για τη συνολική εκτίμηση της σταθερότητας, όπως γίνεται για παράδειγμα στα πλαίσια των FSAPs.

3.5 Πρόσφατες ενέργειες για την ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την εποπτεία (2011 TSR, ISD) και της εποπτείας εν γένει (PESR, FSS)

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η κύρια νομική βάση για τη διεξαγωγή της διμερούς και πολυμερούς εποπτείας από το ΔΝΤ είναι το άρθρο IV των άρθρων Συμφωνίας, βάσει του οποίου τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεργάζονται με το ΔΝΤ και μεταξύ τους με σκοπό την προώθηση της σταθερότητας. Επίσης βάσει αυτών, το ΔΝΤ καθίσταται υπεύθυνο για την εποπτεία και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας του διεθνούς νομισματικού συστήματος, αλλά και για την παρακολούθηση

¹³⁵ <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sc.htm>.

¹³⁶ Βλ. **Peuker (2006)**, σελ. 242-244.

¹³⁷ Βλ. **Baker (2003)**, σελ. 332-333.

της συμμόρφωσης κάθε κράτους μέλους με τις υποχρεώσεις του. Ωστόσο, η αύξηση όχι μόνο του αριθμού των κρίσεων, αλλά και της σοβαρότητάς τους, οδήγησε το ΔΝΤ στην ανάληψη περισσότερων πρωτοβουλιών σχετικά με την ενίσχυση της εποπτείας, από τους σκοπούς της οποίας είναι ακριβώς η πρόληψη των κρίσεων. Σε αυτή τη βάση, το νομικό πλαίσιο για την άσκηση εποπτείας από το Ταμείο συμπληρώθηκε με την ISD.

3.5.1 2011 Triennial Surveillance Review

Το ΔΝΤ εξετάζει ανά τριετία την αποτελεσματικότητα των οικονομικών αναλύσεων και των συμβουλών πολιτικής που παρέχει στα κράτη μέλη του στα πλαίσια της εποπτικής του αρμοδιότητας, προκειμένου να προβεί σε συστάσεις για τη βελτίωση της και συντάσσει μια έκθεση, γνωστή ως Triennial Surveillance Review (TSR)¹³⁸. Εν αναμονή της TSR 2014, η τελευταία επανεξέταση της αποτελεσματικότητας της εποπτείας που ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2011 από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Ταμείου, ήταν καθοριστική για την παραπάνω εξέλιξη σχετικά με την υιοθέτηση της ISD. Συγκεκριμένα, η TSR 2011¹³⁹, πέραν του ότι υπογράμμισε την πρόοδο που είχε σημειωθεί σχετικά με την αντιμετώπιση των αδυναμιών στον τομέα της επιτήρησης πριν από την κρίση, διαπίστωσε ότι υπήρχαν σημαντικά κενά στο νομικό πλαίσιο για την εποπτεία, τα οποία περιλάμβαναν κυρίως την έλλειψη συνοχής μεταξύ της διμερούς και πολυμερούς επιτήρησης, την ελλιπή κάλυψη των δυνητικών επιπτώσεων των πολιτικών των κρατών μελών στην παγκόσμια οικονομία και την έλλειψη ενός σαφούς πλαισίου για την πολυμερή εποπτεία¹⁴⁰. Για την κάλυψη των κενών αυτών, ο Διευθύνων Σύμβουλος πρότεινε ένα σχέδιο δράσης για την εποπτεία¹⁴¹ για να την καταστήσει πιο αποτελεσματική ούτως ώστε να ανταποκρίνεται στα πραγματικά τρέχοντα δεδομένα. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ, κάνοντας δεκτές τις προτάσεις της TSR 2011 και του σχετικού σχεδίου δράσης του Διευθύνοντος Συμβούλου, προχώρησε στην υιοθέτηση της ISD τον Ιούλιο του 2012.

3.5.2 Integrated Surveillance Decision

Ως μέρος των ευρύτερων προσπαθειών για την ενίσχυση της εποπτείας του Ταμείου, τον Απρίλιο του 2012 και στα πλαίσια που ως άνω ετέθησαν, το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ πραγματοποίησε συζητήσεις για τον εκσυγχρονισμό του σχετικού νομικού πλαισίου για την εποπτεία¹⁴² και κατέληξε στο ότι η υιοθέτηση μιας νέας απόφασης που θα καλύπτει τόσο τη διμερή, όσο και την πολυμερή εποπτεία, θα συνέβαλλε στην αντιμετώπιση των σχετικών αδυναμιών του τότε ισχύοντος νομικού πλαισίου, το οποίο δεν ανταποκρινόταν πια στην οικονομική πραγματικότητα.

¹³⁸ Βλ. www.imf.org/external/np/spr/triennial/index.htm.

¹³⁹ Βλ. 2011 TRIENNIAL SURVEILLANCE REVIEW—OVERVIEW PAPER, www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/082911.pdf, 2011 Triennial Surveillance Review—Review of the 2007 Surveillance Decision and the Broader Legal Framework for Surveillance www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/082611.pdf.

¹⁴⁰ Βλ. (PIN) No. 11/130: IMF Executive Board Reviews Surveillance: Making IMF Surveillance as Interconnected as the Global Economy, www.imf.org/external/np/sec/pn/2011/pn11130.htm.

¹⁴¹ Βλ. www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/102711.pdf.

¹⁴² Βλ. Modernizing the Legal Framework for Surveillance—Building Blocks Toward an Integrated Surveillance Decision, το οποίο αναφέρεται στις βασικές αδυναμίες του (τότε) ισχύοντος νομικού πλαισίου για την εποπτεία και περιέχει προτάσεις για την αντιμετώπισή τους, www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/031612A.pdf, Modernizing the Legal Framework for Surveillance—An Integrated Surveillance Decision, Revised Proposed Decisions, www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/071712.pdf, Modernizing the Legal Framework for Surveillance - An Integrated Surveillance Decision, www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/062612.pdf.

Έτσι, στις 18 Ιουλίου 2012, το Εκτελεστικό Συμβούλιο υιοθέτησε την ISD, η οποία συμπληρώνει το άρθρο IV των Άρθρων Συμφωνίας και προσφέρει στο ΔΝΤ ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την καλύτερη διενέργεια τόσο της διμερούς, όσο και της πολυμερούς εποπτείας. Ειδικότερα, συμβάλλει στην αντιμετώπιση των πιθανών δευτερογενών επιπτώσεων από την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών στην παγκόσμια οικονομία, στην παρακολούθηση της σταθερότητας των εξωτερικών τομέων των κρατών μελών με πιο ολοκληρωμένο τρόπο και στην ένταξη των κρατών μελών σε έναν πιο εποικοδομητικό διάλογο για την αντιμετώπιση των θεμάτων παγκόσμιας σημασίας.

Το καινοτόμο στοιχείο που προσέθεσε η ISD είναι ότι μετέτρεψε τις διαβουλεύσεις του άρθρου IV σε όχημα όχι μόνο άσκησης διμερούς εποπτείας, όπως ίσχυε μέχρι τότε, αλλά και άσκησης της πολυμερούς εποπτείας. Κατά συνέπεια, εκτός από την εκτίμηση της συμβολής των πολιτικών των κρατών μελών στην εγχώρια σταθερότητα και τη σταθερότητα του ισοζυγίου πληρωμών τους, οι διαβουλεύσεις του άρθρου IV πρέπει να καλύπτουν τη διερεύνηση των εξωτερικών δευτερογενών επιδράσεων των εγχώριων πολιτικών των κρατών μελών στην αποτελεσματική λειτουργία του διεθνούς νομισματικού συστήματος και των ενδεχόμενων συνεπειών τους στην παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Αυτή η απόφαση αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της εποπτείας στην πράξη, καθώς το Ταμείο καθίσταται ικανότερο ως προς το να εντοπίσει τα τρωτά σημεία και τους κινδύνους για τις οικονομίες των κρατών μελών, να αξιολογήσει τις επιπτώσεις τους στην παγκόσμια σταθερότητα σε πρώιμο στάδιο, να συμμετάσχει σε διάλογο με τα κράτη μέλη σχετικά με την αντιμετώπιση των κινδύνων και να προβαίνει σε έγκαιρη παροχή συμβουλών πολιτικής. Τα κράτη μέλη από την πλευρά τους, έχουν την δυνατότητα να λαμβάνουν μέτρα προτού τα τρωτά σημεία και οι κίνδυνοι εξελιχθούν σε κρίσεις¹⁴³. Κατά αυτόν τον τρόπο, το βελτιωμένο αυτό πλαίσιο για την άσκηση εποπτείας κρίθηκε ότι θα συμβάλλει καθοριστικά στη συνολική σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

3.5.3 Pilot External Stability Report

Τον Ιούλιο του 2012, εκτός από την υιοθέτηση της ISD, το Εκτελεστικό Συμβούλιο συζήτησε την πρώτη πιλοτική έκθεση του εξωτερικού τομέα (Pilot External Sector Report)¹⁴⁴. Η PESR παρέχει λεπτομερή ανάλυση των εξωτερικών θέσεων των μεγαλύτερων οικονομιών στον κόσμο. Μετά την TSR 2011 και το προτεινόμενο σχέδιο δράσης του Διευθύνοντος Σύμβουλου του ΔΝΤ για την ενίσχυση της εποπτείας, η ανάλυση διευρύνθηκε πέραν των συναλλαγματικών ισοτιμιών και πλέον δίδεται έμφαση στη λεπτομερή εξέταση των τρεχουσών συναλλαγών, των επίσημων αποθεματικών των κρατών μελών, των ροών κεφαλαίων και των εξωτερικών ισολογισμών τους. Η βελτιωμένη αξιολόγηση των διεθνών εξωτερικών ανισοροπιών συνδράμει στη βελτίωση της ικανότητας του Ταμείου να εκπληρώσει την εντολή του περί προώθησης της σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού συστήματος και περί άσκησης εποπτείας για τις πολιτικές σχετικά με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

3.5.4 Financial Surveillance Strategy

Τον Σεπτέμβριο του 2012, το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Ταμείου έθεσε τη νέα στρατηγική για τη χρηματοπιστωτική εποπτεία (Financial Surveillance Strategy)¹⁴⁵ για τα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα με αυτήν, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις καινοτομίες που εμφανίστηκαν, αλλά και τα κενά που διαπιστώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία άσκησης εποπτείας από το Ταμείο, προτείνονται συγκεκριμένα και ιεραρχημένα

¹⁴³ Βλ. www.imf.org/external/np/spr/2012/surv/101012.pdf.

¹⁴⁴ Για την Pilot External Sector Report, βλ. www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/070212.pdf.

¹⁴⁵ Για την new Financial Surveillance Strategy 2012, βλ. www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/082812.pdf

βήματα για την περαιτέρω ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής εποπτείας, ώστε το Ταμείο να μπορεί να εκπληρώσει την αποστολή του. Επίσης, η νέα στρατηγική τονίζει την ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη αξιολόγηση των κινδύνων του χρηματοπιστωτικού τομέα. Γενικά, η δράση αυτή, όπως και οι προαναφερθείσες, σκοπό έχουν να διασφαλιστεί ότι το ΔΝΤ θα είναι σε καλύτερη θέση να αντιμετωπίσει τις πιθανές επιπτώσεις των πολιτικών των κρατών μελών στην παγκόσμια σταθερότητα, καθώς και να παρακολουθήσει τη σταθερότητα των εξωτερικών τομέων των κρατών μελών με πιο ολοκληρωμένο τρόπο, έτσι ώστε να προωθηθεί αποτελεσματικότερα η παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Βλ. www.imf.org/external/np/exr/facts/surv.htm.

4. Conditionality

Το ΔΝΤ έχει τη δυνατότητα έμμεσης επιβολής της εφαρμογής των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου στα κράτη μέλη του. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει σε όσα από αυτά κάνουν χρήση του δανειοδοτικού μηχανισμού που τους παρέχει, βάσει της αρχής της αιρεσιμότητας, (conditionality), προς την ίδια δε κατεύθυνση, έμμεση επιρροή ασκείται μέσω των εποπτικών μηχανισμών, και κυρίως μέσω του FSAP¹⁴⁷. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η υπό όρους διαφοροποιημένη πρόσβαση στην οικονομική βοήθεια του ΔΝΤ αποτελεί «επίσημο» κίνητρο προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών μελών για συμμόρφωση με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα. Πριν την ανάλυση που θα ακολουθήσει σχετικά με τον τρόπο που το ΔΝΤ επιβάλλει εμμέσως την υιοθέτηση¹⁴⁸ και εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου στα κράτη μέλη, απαραίτητη κρίνεται η αναφορά στην παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε αυτά από το ΔΝΤ, η οποία αποτελεί τη μια εκ των δύο βασικών αποστολών του.

4.1 Χρηματοδοτική ενίσχυση των κρατών μελών

Όπως προελέχθη, ο πρωταρχικός σκοπός του ΔΝΤ είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού συστήματος, καθώς και η διαχείριση θεμάτων σχετικών με μακροοικονομικές πολιτικές και ζητημάτων του χρηματοπιστωτικού τομέα που επηρεάζουν την παγκόσμια σταθερότητα.

Κάθε κράτος που αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα, δηλαδή που αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις διεθνείς υποχρεώσεις του, όπως για παράδειγμα στις διεθνείς πληρωμές του, πιθανότατα δημιουργεί προβλήματα και αποτελεί υπαρκτό κίνδυνο για την σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος¹⁴⁹. Έτσι, βασική αρμοδιότητα του ΔΝΤ είναι να παρέχει δάνεια σε κάθε κράτος μέλος¹⁵⁰ (που μπορεί να εντάσσεται είτε στα βιομηχανικά, είτε στα οικονομικά αναπτυσσόμενα μεσαίου εισοδήματος, είτε στα οικονομικά αναπτυσσόμενα χαμηλού εισοδήματος), που εμφανίζει ανισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών, αν δεν μπορεί να εξασφαλίσει επαρκή χρηματοδότηση με προσιτούς όρους στις κεφαλαιαγορές¹⁵¹. Αυτή η οικονομική βοήθεια που δίδεται στα πλαίσια της χρηματοδοτικής ενίσχυσης από το ΔΝΤ, επιτρέπει στα κράτη μέλη την αποκατάσταση των διεθνών αποθεματικών τους, τη σταθεροποίηση του νομίσματος και της οικονομίας τους και την αποκατάσταση των συνθηκών, έτσι ώστε να επιτευχθεί ισχυρή και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη¹⁵².

Κατά αυτόν τον τρόπο, ο μηχανισμός δανειοδότησης του ΔΝΤ διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην επίλυση κρίσεων (crisis resolution). Επιπρόσθετα όμως, ο ρόλος αυτός ενισχύθηκε και συμπληρώθηκε με αποτελεσματικότερα εργαλεία για την πρόληψη των κρίσεων (crisis prevention), μετά τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις των ήδη

¹⁴⁷ Βλ. Γκόρτσο (2011), σελ.169.

¹⁴⁸ Αντίθετος σε αυτό το σημείο είναι ο Κατράνης (1993), σελ. 263, κατά τον οποίο το ΔΝΤ επηρεάζει άμεσα τη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών του μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει ως προϋπόθεση του δικαιώματος χρήσης των πόρων του και έμμεσα μέσω της πολυμερούς εποπτείας που ασκεί.

¹⁴⁹ Βλ. Fischer (2005) σελ. 45-48, 77-90, 104-111, Bryant (2003), σελ. 251-259, 295-302, www.imf.org/external/about/lending.htm.

¹⁵⁰ Για το ζήτημα σχετικά με το κατά πόσο το ΔΝΤ αποτελεί τον international lender of last resort και για τα σχετικά ζητήματα με το moral hazard λόγω της ύπαρξης ενός διεθνούς φορέα με αυτή την ιδιότητα, βλ. Fischer (2005), σελ. 7-32, Nunnenkamp (2006), σελ. 272-275, Germain (2010), σελ. 142-145, Bryant (2003), σελ.78-80, 323-324, 328-329.

¹⁵¹ Το ΔΝΤ δεν είναι αναπτυξιακή τράπεζα, σε αντίθεση με την Παγκόσμια Τράπεζα και άλλους φορείς ανάπτυξης, αφού δεν χρηματοδοτεί την πραγματοποίηση έργων, www.imf.org/external/np/exr/facts/glance.htm.

¹⁵² www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm.

υπαρχόντων δανειοδοτικών εργαλείων, τα οποία με την νέα βελτιωμένη και ευέλικτη μορφή τους, συνδράμουν στην πρόληψη κρίσεων στα κράτη μέλη με υγιή οικονομικά δεδομένα, πολιτικές και θεσμικές δομές. Ως απάντηση, λοιπόν, στην πρόσφατη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, το ΔΝΤ ενίσχυσε τη δανειοδοτική ικανότητά του, αναθεωρώντας σημαντικά τους μηχανισμούς παροχής οικονομικής στήριξης τον Απρίλιο του 2009, με περαιτέρω μεταρρυθμίσεις που εγκρίθηκαν τον Αύγουστο του 2010 και τον Δεκέμβριο του 2011. Μάλιστα, το ΔΝΤ αύξησε τις δανειοδοτήσεις προς τις φτωχότερες χώρες του κόσμου, χορηγώντας άτοκα δάνεια μέχρι τα τέλη του 2014.

Περίπου τέσσερα στα πέντε κράτη μέλη έχουν χρησιμοποιήσει την πίστωση του ΔΝΤ, τουλάχιστον μία φορά. Όμως, ο όγκος των χορηγούμενων από το ΔΝΤ δανείων παρουσίασε σημαντικές διακυμάνσεις με την πάροδο του χρόνου¹⁵³. Το ίδιο ισχύει και αναφορικά με το σκοπό για τον οποίο το ΔΝΤ δανείζει τα κράτη μέλη, ο οποίος άλλαξε σημαντικά από τότε που δημιουργήθηκε ο διεθνής οργανισμός. Με την πάροδο των ετών, η οικονομική βοήθεια του ΔΝΤ, που αρχικά ξεκίνησε με στόχο την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη που αντιμετώπιζαν βραχυπρόθεσμες ανισορροπίες του ισοζυγίου πληρωμών, εξελίχθηκε και πλέον χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση ευρέος φάσματος προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών (π.χ. αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, μεταπολεμικών καταστάσεων, ευρεία οικονομική μετάβαση σε συνθήκες ανάπτυξης, μείωση της φτώχειας, οικονομική ανάπτυξη, αναδιάρθρωση δημόσιου χρέους), παρόλο που η υποστήριξη της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών μελών υπάγεται στην αρμοδιότητα άλλων διεθνών οργανισμών, και δη της Παγκόσμιας Τράπεζας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Bryant *“evolution of the IMF since the early 1970s has significantly muddied the waters of original mandate”*¹⁵⁴.

Η πρόσβαση στους πόρους του ΔΝΤ επιτρέπεται σε κράτη μέλη υπό οικονομική δυσκολία. Το κράτος μέλος υποβάλλει αίτημα οικονομικής συνδρομής, το οποίο εξετάζεται από το Ταμείο. Το επιτρεπόμενο πιστωτικό άνοιγμα των κρατών μελών αποτελεί συνάρτηση του μεριδίου τους¹⁵⁵.

¹⁵³ Στις δύο πρώτες δεκαετίες της ύπαρξής του ΔΝΤ, περισσότερο από το ήμισυ του δανεισμού της χορηγήθηκε στις βιομηχανικές χώρες. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, οι χώρες αυτές καλύπτουν τις ανάγκες χρηματοδότησης τους από τις κεφαλαιαγορές. Η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του 1970 και η κρίση χρέους της δεκαετίας του 1980 οδήγησε πολλές χώρες μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος να δανειστούν από το ΔΝΤ. Στη δεκαετία του 1990, η διαδικασία μετάβασης σε συνθήκες ανάπτυξης στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και οι κρίσεις στις αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς οδήγησε σε περαιτέρω αύξηση της ζήτησης της δανειοδότησης από το ΔΝΤ. Οι κρίσεις στη Λατινική Αμερική και την Τουρκία κράτησε τη ζήτηση για χρηματοδότηση από το ΔΝΤ σε υψηλό επίπεδο στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Η δανειοδότηση από το ΔΝΤ αυξήθηκε και πάλι στα τέλη του 2008 στον απόηχο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, www.imf.org/external/about/lending.htm.

¹⁵⁴ Για την εξέλιξη του αρχικού στόχου της χρηματοδοτικής πολιτικής του ΔΝΤ που επεδίωκε την βραχυπρόθεσμη στήριξη του ισοζυγίου πληρωμών, βλ. **Bryant (2003)**, σελ. 273, 434-439.

¹⁵⁵ Η παροχή της χρηματοδοτικής ενίσχυσης λαμβάνει χώρα κλιμακωτά, σε τέσσερις «πιστωτικές θυρίδες», η καθεμία από τις οποίες αντιστοιχεί στο 25% του μεριδίου του κάθε κράτους μέλους. Κάθε κράτος μέλος δικαιούται να αντλήσει πόρους από την πρώτη πιστωτική θυρίδα (αποθεματική, παλαιότερα gold tranche και πλέον first credit tranche), το ποσοστό της οποίας τροποποιείται, χωρίς όρους, και όταν το κράτος χρειάζεται περαιτέρω χρηματοδότηση και προσφεύγει στις ανώτερες πιστωτικές θυρίδες, ενεργοποιείται ο μηχανισμός της «υπό όρους χρηματοδότησης», ο οποίος συνδυάζεται με τις τακτικές ή ειδικές διευκολύνσεις, βλ. παραγρ.3 της υπ' αριθμ. 12865-(02/102) απόφασης, όπως τροποποιήθηκε από την υπ' αριθμ. 14283-(09/29) απόφαση σύμφωνα με την οποία: *«Phasing and performance clauses will be omitted in stand-by arrangements within the first credit tranche. They will be included in all other stand-by arrangements but will apply only to purchases outside the first credit tranche. For an arrangement within the first credit tranche, a member may be required to describe the general policies it plans to pursue, including its intention to avoid introducing or intensifying exchange and trade restrictions»*.

Κατόπιν, καθώς η χρηματοδοτική ενίσχυση του ΔΝΤ χορηγείται υπό όρους, οι πόροι του ΔΝΤ διατίθενται μετά την επίτευξη συμφωνίας δανεισμού, η οποία, ανάλογα με τη μορφή χρηματοδοτικής ενίσχυσης που θα χρησιμοποιηθεί, προβλέπει συγκεκριμένες οικονομικές πολιτικές και μέτρα (όροι οικονομικής πολιτικής) που το κράτος μέλος συμφώνησε να εφαρμόσει για την επίλυση του προβλήματος του ισοζυγίου πληρωμών. Οι όροι του δανείου χρησιμεύουν επίσης για να διασφαλιστεί ότι το κράτος μέλος θα αποπληρώσει το δάνειο στο Ταμείο, ώστε οι πόροι του να μπορούν να διοχετευτούν σε άλλα κράτη μέλη που έχουν ανάγκη. Το πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής που δεσμεύεται το κράτος μέλος να ακολουθήσει, και το οποίο περιέχει τα συγκεκριμένα μέτρα οικονομικής πολιτικής που του υποδεικνύονται από το ΔΝΤ και τα οποία υποχρεούται να υιοθετήσει, σχεδιάζεται από τις εθνικές αρχές -οι οποίες έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την επιλογή, το σχεδιασμό και την υλοποίηση της πολιτικής που θα καταστήσει το πρόγραμμα επιτυχές- σε στενή συνεργασία με το ΔΝΤ, και η συνέχιση της χρηματοδοτικής στήριξης εξαρτάται από την αποτελεσματική εφαρμογή αυτού του προγράμματος¹⁵⁶. Η πολιτική της υπό όρους χρηματοδοτικής ενίσχυσης που ακολουθεί το ΔΝΤ είναι γνωστή ως αιρεσιμότητα (conditionality)¹⁵⁷, για την οποία γίνεται λόγος στην κατωτέρω υποενότητα.

Προηγουμένως και πριν την οριστική απόφαση περί χορήγησης της χρηματοδοτικής ενίσχυσης του κράτους μέλους, το πρόγραμμα αυτό παρουσιάζεται στο Εκτελεστικό Συμβούλιο του Ταμείου σε μια «επιστολή προθέσεων» (Letter Of Intent)¹⁵⁸, την οποία συντάσσει το κράτος μέλος μαζί με ένα «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» (Memoranda of Economic and Financial Policies), στα οποία ουσιαστικά περιγράφει τις πολιτικές που προτίθεται να εφαρμόσει στο πλαίσιο της αίτησής του για οικονομική στήριξη από το ΔΝΤ και δηλώνει την προθυμία του απέναντι σε αυτό να επιχειρήσει ορισμένες οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την απόκτηση ενός ισορροπημένου ισοζυγίου πληρωμών¹⁵⁹ προς βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του κράτους. Το αίτημα του κράτους μέλους για χρηματοδότηση από το ΔΝΤ εγκρίνεται μόνο εάν το Ταμείο έχει πεισθεί ότι το πρόγραμμά του είναι συνεπές με τις πολιτικές του Ταμείου και ότι το κράτος μέλος έχει επαρκώς δεσμευθεί για την εφαρμογή του. Με την έγκριση της συμφωνίας από το Εκτελεστικό Συμβούλιο, οι πόροι του ΔΝΤ διατίθενται σε σταδιακές δόσεις, με την προϋπόθεση ότι το συμφωνηθέν πρόγραμμα εφαρμόζεται ομαλά από το κράτος μέλος, δηλαδή η καταβολή κάθε δόσης εξαρτάται από το αν το κράτος μέλος συμμορφώνεται με τους όρους του προγράμματος δανεισμού και εκπληρώνει τα τεθέντα ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια πολιτικής συμπεριφοράς (performance criteria). Η εκταμίευση της χρηματοδοτικής ενίσχυσης γίνεται είτε σε ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα είτε σε νομίσματα των κρατών μελών.

Όπως προαναφέρθηκε, με την πάροδο των ετών, το ΔΝΤ έχει αναπτύξει διάφορες μορφές χρηματοδοτικής ενίσχυσης, που προσαρμόζονται αναλόγως έτσι ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες των κρατών μελών. Έτσι, πέραν της διάκρισης των προγραμμάτων χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε τακτικές και ειδικές διευκολύνσεις (στις πρώτες υπάγονται και οι εφεδρικές πιστώσεις, οι οποίες αποτελούν το βασικό

¹⁵⁶ Οι στόχοι ενός προγράμματος και τα είδη της σχετικής πολιτικής εξαρτώνται από τις ειδικές περιστάσεις κάθε χώρας. Ωστόσο, ο γενικότερος στόχος συνίσταται πάντα στην αποκατάσταση ή τη διατήρηση της βιωσιμότητας και της μακροοικονομικής σταθερότητας του ισοζυγίου πληρωμών, θέτοντας παράλληλα τη βάση για βιώσιμη και ποιοτική ανάπτυξη.

¹⁵⁷ Βλ. **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 251.

¹⁵⁸ Κατά τον **Κατράνη (1993)**, σελ. 242, η επιστολή αυτή, στην οποία επισυνάπτεται το αίτημα παροχής συνδρομής προς το ΔΝΤ, αποτελεί μονομερή πολιτική πράξη, η οποία δεν δεσμεύει το κράτος.

¹⁵⁹ Βλ. **Σατλάνη (2005)**, σελ. 434.

χρηματοδοτικό εργαλείο του ΔΝΤ από το 1952)¹⁶⁰, τα κράτη μέλη ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας τους, δανείζονται είτε με μη ευνοϊκούς (non-concessional lending), είτε με ευνοϊκούς όρους (concessional lending)¹⁶¹.

Τα δάνεια με μη ευνοϊκούς όρους παρέχονται κυρίως μέσω των εφεδρικών πιστώσεων (Stand-By Arrangements, εφεξής SBA, για την αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών), μέσω της ευέλικτης πιστωτικής γραμμής (Flexible Credit Line), μέσω του μηχανισμού πρόληψης και ρευστότητας (Precautionary and Liquidity Line) και μέσω της διευρυμένης πιστωτικής διευκόλυνσης (Extended Fund Facility, η οποία χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση κυρίως μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αναγκών). Το ΔΝΤ μπορεί επίσης να παρέχει βοήθεια μέσω του εργαλείου ταχείας χρηματοδότησης (Rapid Financing Instrument) για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών του ισοζυγίου πληρωμών όλων των κρατών μελών. Οι παραπάνω διευκολύνσεις επιβαρύνονται με το ανάλογο επιτόκιο (rate of charge) και τα μεγάλα δάνεια, πάνω από ορισμένα όρια, επιβαρύνονται με μια πρόσθετη χρέωση. Το μέγιστο ποσό που το κράτος μέλος μπορεί να δανειστεί από το ΔΝΤ, γνωστό ως το όριο πρόσβασης (access limit), ποικίλει ανάλογα με το είδος του δανείου, αλλά είναι συνήθως ένα πολλαπλάσιο του quota κάθε κράτους μέλους και δεν μπορεί να υπερβεί το 200% του συνολικού μεγέθους του quota του, σύμφωνα με το άρθρο V, τμήμα 3, παραγρ. β, στοιχ.iii.

Στα πλαίσια στήριξης των κρατών μελών χαμηλού εισοδήματος¹⁶², το ΔΝΤ παρέχει σε αυτά τη δυνατότητα να δανείζονται με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους (με μηδενικά επιτόκια μέχρι το τέλος του 2014), μέσω της διευρυμένης πιστωτικής διευκόλυνσης (ECF), της πιστωτικής διευκόλυνσης ετοιμότητας (Standby Credit Facility) και της ταχείας πιστωτικής διευκόλυνσης (Rapid Credit Facility). Τα παραπάνω χρηματοδοτικά εργαλεία εντάσσονται στα πλαίσια της ειδικής διευκόλυνσης, γνωστής ως πίστωση για τη μείωση της φτώχειας και για την ανάπτυξη (Poverty Reduction and Growth Trust), η οποία καθιερώθηκε τον Ιανουάριο του 2010, ως μέρος της ευρύτερης μεταρρύθμισης για την επίτευξη πιο ευέλικτης και καλύτερα προσαρμοσμένης στις διαφορετικές ανάγκες των κρατών χαμηλού εισοδήματος, χρηματοδοτικής στήριξης του Ταμείου, με περαιτέρω βελτίωσή της τον Απρίλιο του 2013. Όλες οι διευκολύνσεις έχουν ως στόχο την επίτευξη βιώσιμης μακροοικονομικής θέσης, με ισχυρή και διαρκή οικονομική ανάπτυξη και μείωση της φτώχειας, για τα κράτη μέλη χαμηλού εισοδήματος.

4.2 Όροι οικονομικής πολιτικής (conditionality)

4.2.1 Εξέλιξη και διαμόρφωση των όρων οικονομικής πολιτικής του Ταμείου και των σχετικών κατευθυντήριων γραμμών

Η αρμοδιότητα του ΔΝΤ να επιβάλλει όρους οικονομικής πολιτικής, δηλαδή η έννοια της αιρεσιμότητας κατά το δανεισμό από το Ταμείο, δεν περιλαμβανόταν στα αρχικά Άρθρα της Συμφωνίας. Η αρχή ότι τα δάνεια υπόκεινται σε αυστηρούς όρους, που η επιβολή τους άνηκε στη διακριτική ευχέρεια του Ταμείου, καθιερώθηκε ως

¹⁶⁰ Για τη χρηματοδοτική ενίσχυση των κρατών μελών του ΔΝΤ και για τη διάκριση των μορφών αυτής, βλ. ενδεικτικά **Γκόρτσο (2006α)**, σελ. 250-256 και για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις χρηματοδοτικές διευκολύνσεις που παρέχει το Ταμείο, βλ. την ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm>.

¹⁶¹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις παρεχόμενες πιστωτικές διευκολύνσεις από το ΔΝΤ στα κράτη μέλη, βλ. την ιστοσελίδα του Ταμείου, www.imf.org, και τους υπερσυνδέσμους, στους οποίους οδηγούν οι εξής ειδικότερες διευθύνσεις σχετικά με τη δανειοδότηση από το ΔΝΤ: www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm, www.imf.org/external/about/lending.htm, www.imf.org/external/np/exr/facts/crislend.htm.

¹⁶² Για τη σχετική πρωτοβουλία (IMF Support for Low-Income Countries), βλ. www.imf.org/external/np/exr/facts/poor.htm.

πρακτική του ΔΝΤ στις αρχές της δεκαετίας του 1950¹⁶³. Συγκεκριμένα, η αιρεσιμότητα καθιερώθηκε από το Ταμείο το 1952, κατόπιν πρότασης του Ivar Rooth¹⁶⁴, με τη δημιουργία των SBA¹⁶⁵, κατά τις οποίες ένα κράτος μέλος θα μπορούσε να λάβει χρηματοδότηση από το Ταμείο πέρα από το πρώτο 25% της ποσόστωσης του (χρυσή μερίδα, gold tranche) –για το οποίο ίσχυε η αυτόματη εκταμίευση–, υπό την προϋπόθεση ότι για την εκταμίευση μεγαλύτερων ποσών θα εφαρμόσει ένα πρόγραμμα οικονομικής και χρηματοπιστωτικής προσαρμογής που θεωρείται ικανοποιητικό από το Ταμείο¹⁶⁶.

Έτσι, με τις SBA, τα κράτη μέλη μπορούσαν να διαπραγματεύονται την πρόσβασή τους σε μεγαλύτερες δόσεις με την προϋπόθεση ότι θα λάμβαναν συγκεκριμένα πολιτικά και διαρθρωτικά μέτρα. Αυτά εδραίωναν την ικανότητα του ΔΝΤ να θέτει όρους στη δανειοδότηση και η αιρεσιμότητα του επέτρεψε να παρακινεί, όχι να υποχρεώνει, τα κράτη μέλη να υιοθετούν την οικονομική πολιτική που αυτό επιθυμεί¹⁶⁷.

Η αιρεσιμότητα έχει εξελιχθεί σημαντικά καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του Ταμείου. Ενώ το ΔΝΤ ήταν σχεδιασμένο για να χορηγεί βραχυπρόθεσμα δάνεια για την κάλυψη προσωρινών ανισορροπιών, με την αλλαγή της «πελατείας» του, άρχισε να ασχολείται με ζητήματα μεσοπρόθεσμα, και έτσι στα δάνεια άρχισαν να προστίθενται νέα μακροοικονομικά κριτήρια και οι παραδοσιακοί δημοσιονομικοί και νομισματικοί όροι έγιναν πιο εξειδικευμένοι. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί η κριτική κατά του ΔΝΤ σχετικά με την επέμβαση του σε ζητήματα που αποτελούσαν εθνικά κυριαρχικά προνόμια και σχετικά με την τόσο άμεση εμπλοκή του στην πολιτική πολλών κρατών μελών¹⁶⁸. Στο πλαίσιο αυτό και καθώς το ζήτημα της αιρεσιμότητας συνέχιζε να απασχολεί τη διεθνή κοινότητα, το ΔΝΤ προχώρησε στην πρώτη επίσημη αξιολόγηση των μέχρι τότε ακολουθούμενων πρακτικών και κατέληξε το 1979 σε μια απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου, γνωστή ως κατευθυντήριες γραμμές για την αιρεσιμότητα (Guidelines on Conditionality)¹⁶⁹.

Στις κατευθυντήριες γραμμές του 1979 καθιερώθηκε η αρχή της οικονομίας (principle of parsimony), υπογραμμίστηκε η ανάγκη για περιορισμό των προαναφερθέντων κριτηρίων πολιτικής συμπεριφοράς στο ελάχιστο αναγκαίο μέτρο που απαιτείται για την αξιολόγηση της εφαρμογής της πολιτικής από το δανειζόμενο κράτος μέλος. Επίσης, βάσει αυτών, οι κοινωνικοί και πολιτικοί στόχοι, οι οικονομικές προτεραιότητες και οι συνθήκες του κάθε κράτους μέλους πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπ' όψιν από το Ταμείο κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων δανεισμού.

¹⁶³ Βλ. **Barnett-Finnemore (2008)**, σελ. 140-142.

¹⁶⁴ Δεύτερος διευθυντής του ΔΝΤ, ο οποίος πρότεινε το σύστημα της αύξησης της αιρεσιμότητας ανάλογα με την αύξηση του δανεισμού.

¹⁶⁵ Για τη νομική σημασία των εφεδρικών πιστώσεων του ΔΝΤ, για το ζήτημα δηλαδή του αν αποτελούν αυτές μορφή διεθνούς συμφωνίας ή μονομερή πράξη του ΔΝΤ, βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 243-249.

¹⁶⁶ Τότε εξεδόθη και η πρώτη υπ' αριθμ. 102(52/11)/13.2.1952 απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου για τους όρους οικονομικής πολιτικής, η οποία όριζε ότι η οικονομική ενίσχυση του ΔΝΤ είναι προσωρινή και αποσκοπεί στη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου πληρωμών.

¹⁶⁷ Η κύρια ιδέα που επηρέασε την ανάπτυξη αυτής της πρακτικής από το Ταμείο ήταν ότι χωρίς ουσιαστικές αλλαγές στην οικονομία τους, πολλά κράτη μέλη δε θα είναι ποτέ σε θέση να χειριστούν το ισοζύγιο πληρωμών τους ή να μπουν σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης. Η δημοσιονομική υγεία των εσωτερικών οικονομιών θεωρήθηκε ως προαπαιτούμενο για την εξάλειψη και τη μείωση των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών.

¹⁶⁸ Σχετικά με το ζήτημα των όρων οικονομικής πολιτικής, της εθνικής κυριαρχίας και του δικαιώματος των κρατών στην ανάπτυξη, βλ. **Κατράνη (1993)**, σελ. 264-275.

¹⁶⁹ Υπ' αριθμ. 6056(79/38)/2.3. 1979 απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου.

Κατά την περίοδο που ακολούθησε, παρατηρήθηκε μια σημαντική επέκταση της αιρεσιμότητας στον τομέα των διαρθρωτικών προσαρμογών (structural adjustments)¹⁷⁰, αφού από τη δεκαετία του 1990, σχεδόν όλα τα προγράμματα περιελάμβαναν κάποιο όρο διαρθρωτικής φύσεως, ενώ τέτοιοι ήταν σπάνιοι στα προγράμματα μέχρι το 1980. Μετά τις αρχές της δεκαετίας του 1980, παρατηρήθηκε αύξηση της πολυπλοκότητας και της έκτασης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, η οποία αντικατόπτριζε την αυξανόμενη εμπλοκή του ΔΝΤ στα υπό μετάβαση κράτη και στα κράτη χαμηλού εισοδήματος, όπου τα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα ανέκοπταν την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη.

Το 1997, το ΔΝΤ εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές για θέματα διακυβέρνησης, με τις οποίες επεξέτεινε σημαντικά το πεδίο εφαρμογής της αιρεσιμότητας, επί τη βάση μιας πιο ενεργής πολιτικής προσέγγισης κατά της δωροδοκίας, της διαφθοράς και της δόλιας δραστηριότητας στη διαχείριση των δημόσιων πόρων¹⁷¹. Την περίοδο από το 1997 έως το 2002, το ΔΝΤ, ανταποκρινόμενο σε μία σειρά περιφερειακών κρίσεων, συμπεριέλαβε στα προγράμματα διάσωσης στοιχεία που εκτείνονταν πέραν των μακροοικονομικών μεταβλητών, συνεργαζόμενο με τα κράτη μέλη με περισσότερη ευελιξία σχετικά με θέματα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Έτσι, οι κατευθυντήριες γραμμές για την αιρεσιμότητα αναθεωρήθηκαν εκτενώς το 2002¹⁷², και ακολούθως, το 2009.

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2012, το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ πραγματοποίησε συζητήσεις σχετικά με την αξιολόγηση των κατευθυντήριων γραμμών για την αιρεσιμότητα και με το σχεδιασμό και τις επιπτώσεις των προγραμμάτων του ΔΝΤ κατά την περίοδο 2002-2011, με έμφαση στα τελευταία χρόνια¹⁷³. Η ανασκόπηση αυτή επεσήμανε τις προσπάθειες του ΔΝΤ για παροχή καλύτερα στοχευμένων και πιο ευέλικτων προγραμμάτων δανεισμού, ενώ διαπίστωσε τη βελτίωση των όρων, υπό τους οποίους το Ταμείο εξαρτά τη δανειοδότησή του, οι οποίοι εκτιμώνται πλέον ως πιο εύχρηστοι και καλύτερα προσαρμοσμένοι στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε κράτους μέλους. Τέλος, η αναθεώρηση επεσήμανε τους τομείς όπου οι όροι οικονομικής πολιτικής χρήζουν περαιτέρω ενίσχυσης¹⁷⁴.

4.2.2 Νομική βάση και σκοπός

Όπως αναφέρθηκε στην ανωτέρω υποενότητα, η έννοια της αιρεσιμότητας κατά τη χορήγηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης από το ΔΝΤ, δεν περιλαμβανόταν στα αρχικά Άρθρα της Συμφωνίας, όπως δεν υπήρχε καμία ρητή διάταξη για το κύριο όχημα της αιρεσιμότητας, δηλαδή τις εφεδρικές πιστώσεις.

Η δεύτερη αναθεώρηση των Άρθρων Συμφωνίας αναφέρεται για πρώτη φορά στις εφεδρικές πιστώσεις, καθώς και στη δυνατότητα του ΔΝΤ να μεριμνά για ιδιαίτερα

¹⁷⁰ Κατά τον **Κατράνη (1993)**, σελ.256, η έννοια διαρθρωτική προσαρμογή προσδιορίζει τη σύνθετη διαδικασία μετατοπίσεως των παραγωγικών συντελεστών από λιγότερο σε περισσότερο παραγωγικές δραστηριότητες, η οποία αποσκοπεί στην ισόρροπη επίτευξη μακροοικονομικής σταθεροποίησης και διαρθρωτικής πολιτικής, με στόχο τη μεγέθυνση και την ανάπτυξη της οικονομίας. Η σταθεροποίηση αποτελεί αναπόφευκτο βραχυπρόθεσμο στόχο, ενώ τα μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής έχουν μακροπρόθεσμο στόχο.

¹⁷¹ Για την υιοθέτηση των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με θέματα διακυβέρνησης από το ΔΝΤ το 1997, βλ. www.imf.org/external/np/sec/nb/1997/nb9715.htm#I2.

¹⁷² Υπ' αριθμ. 12864(02/102)/25.9.2002 απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου και www.imf.org/External/np/pdr/cond/2002/eng/guid/092302.pdf.

¹⁷³ Σχετικά, βλ. www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/061912a.pdf.

¹⁷⁴ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη και τη διαμόρφωση των όρων οικονομικής πολιτικής του ΔΝΤ βλ. www.imf.org/external/np/exr/facts/conditio.htm, **Mohammed (1991)**, σελ. 244-253, **Κατράνη (1993)** σελ.249-263, **Harris (1999)** σελ. 199, 205-206, **Newburg (2000)** σελ. 84-88, **Alvarez (2005)** σελ. 241-244, **Lowenfeld (2008)** σελ. 644-651, **Barnett-Finnemore (2008)** σελ. 140-146.

προβλήματα του ισοζυγίου πληρωμών των κρατών. Ο σχετικός όρος τροποποιήθηκε προκειμένου να κωδικοποιηθούν οι ακολουθούμενες επί τρεις δεκαετίες πρακτικές του Ταμείου σχετικά με την παροχή των εφεδρικών πιστώσεων¹⁷⁵. Σύμφωνα με το άρθρο V τμήμα 3, παραγρ.α, το Ταμείο υιοθετεί πολιτικές για τη χρήση των γενικών του πόρων, περιλαμβανομένης της πολιτικής επί των εφεδρικών ή παρόμοιων πιστώσεων και έχει τη δυνατότητα να υιοθετεί ειδική πολιτική για ειδικά προβλήματα του ισοζυγίου πληρωμών. Αυτό σημαίνει ότι έχει τη δυνατότητα να υποβοηθά τα κράτη μέλη να επιλύουν αυτά κατά τρόπο συνεπή προς τα άρθρα Συμφωνίας και να εξασφαλίζει επαρκείς εγγυήσεις για την προσωρινή χρήση των γενικών πόρων του. Η διάταξη αυτή είναι εναρμονισμένη προς τους σκοπούς του ΔΝΤ που αναφέρονται στο άρθρο I και κυρίως προς την παραγρ.ν, η οποία ανάγει σε σκοπό του ΔΝΤ την παροχή εμπιστοσύνης στα κράτη μέλη δια της θέσεως των γενικών του πόρων προσωρινώς στη διάθεση αυτών, υπό επαρκείς εξασφαλίσεις.

Εκ των ανωτέρω, προκύπτει ότι ο σκοπός που επιδιώκεται με την υπό όρους χορήγηση οικονομικής βοήθειας είναι κατά πρώτον, η συνδρομή στα κράτη μέλη για την επίλυση των προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών, χωρίς την προσφυγή σε μέτρα καταστροφικά για την εθνική τους ή για τη διεθνή ευημερία και κατά δεύτερον, η θέσπιση κατάλληλων εγγυήσεων για την προσωρινή χρήση των γενικών πόρων του Ταμείου. Προς εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού, το πλαίσιο της αιρεσιμότητας συνεπάγεται τον καθορισμό σαφών και κατάλληλων μέτρων, ως μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής για την επίτευξη των στόχων που τίθενται με τα προγράμματα δανεισμού, δηλαδή για την αντιμετώπιση των οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες των κρατών μελών. Απώτατος σκοπός είναι η αποκατάσταση και η διατήρηση της βιωσιμότητας και της μακροοικονομικής σταθερότητας του ισοζυγίου πληρωμών των μελών, θέτοντας, κατά τον ανωτέρω τρόπο, τις βάσεις για βιώσιμη και ποιοτική ανάπτυξη.

4.2.3 Τρόπος αξιολόγησης της συμμόρφωσης με τους όρους του προγράμματος

Για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τους όρους των προγραμμάτων οικονομικών μεταρρυθμίσεων που οφείλουν να εκπληρώνουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο χρηματοδότησης τους από το Ταμείο, οι εκταμιεύσεις των δόσεων γίνονται σταδιακά και συνδέονται με ευαπόδεικτες δράσεις πολιτικής. Το ΔΝΤ αξιολογεί την πορεία εκτέλεσης των προγραμμάτων και εφόσον τα κράτη έχουν συμμορφωθεί με τους εκάστοτε όρους, μόνο τότε οι πόροι του Ταμείου απελευθερώνονται. Κατά αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η πρόοδος στην υλοποίηση των προγραμμάτων και η μείωση των κινδύνων για το ΔΝΤ. Επίσης, ιδιαίτερα χρήσιμες είναι οι αναθεωρήσεις προγράμματος (program reviews), οι οποίες παρέχουν ένα πλαίσιο για την περιοδική αξιολόγηση από την Εκτελεστική Επιτροπή του βαθμού επιτυχούς υλοποίησης του προγράμματος και του βαθμού στον οποίο απαιτούνται τροποποιήσεις για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Συνήθως, αυτές συνδράμουν στην παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τους συμφωνηθέντες στόχους, που αποτελούν και τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης¹⁷⁶.

Όσον αφορά τις εκταμιεύσεις, αυτές πραγματοποιούνται μόνο μετά από την έγκριση ή την ολοκλήρωση της αξιολόγησης από το Εκτελεστικό Συμβούλιο. Οι αξιολογήσεις των προγραμμάτων βασίζονται στις συμφωνηθείσες δεσμεύσεις περί της ακολουθητέας πολιτικής που έχουν αναλάβει οι αρχές του κράτους μέλους, οι οποίες

¹⁷⁵ Βλ. **Lowenfeld (2008)** σελ.633.

¹⁷⁶ Οι αναθεωρήσεις χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των υποκείμενων οικονομικών πολιτικών ενός προγράμματος από απόψεως αναδρομικής ισχύος (αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο πληρούνται οι προϋποθέσεις σύμφωνα με το συμφωνηθέν χρονοδιάγραμμα) και από προορατικής απόψεως (αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο το πρόγραμμα χρήζει τροποποίησης εν όψει νέων εξελίξεων).

λαμβάνουν συνήθως τις εξής μορφές: προκαταρκτικές ενέργειες, ποσοτικά κριτήρια απόδοσης, ενδεικτικούς στόχους και διαρθρωτικά σημεία αναφοράς.

Αναλυτικότερα, οι προκαταρκτικές ενέργειες (prior actions) είναι μέτρα, τα οποία μια χώρα συμφωνεί να λάβει πριν την έγκριση χρηματοδότησης ή την ολοκλήρωση αναθεώρησης από την Εκτελεστική Επιτροπή και τα οποία διασφαλίζουν ότι το πρόγραμμα διαθέτει τα απαραίτητα θεμέλια για να καταστεί επιτυχές ή ότι ακολουθεί και πάλι σωστή πορεία, κατόπιν παρεκκλίσεων από τις συμφωνηθείσες πολιτικές. Τα ποσοτικά κριτήρια απόδοσης (ΠΚΑ, quantitative performance criteria) είναι ειδικοί και μετρήσιμοι όροι, οι οποίοι πρέπει να πληρούνται για το συμφωνηθέν ποσό της προς εκταμίευση πίστωσης και συνήθως αναφέρονται σε μακροοικονομικές μεταβλητές υπό τον έλεγχο των αρχών, όπως ορισμένα νομισματικά και πιστωτικά συνολικά μεγέθη, διεθνή αποθεματικά, δημοσιονομικά ισοζύγια ή εξωτερικός δανεισμός. Οι ενδεικτικοί στόχοι (indicative targets) συμπληρώνουν τα ΠΚΑ για την αξιολόγηση της προόδου. Συχνά τίθενται για τους επόμενους μήνες ενός προγράμματος και εν συνεχεία μετατρέπονται συνήθως σε ΠΚΑ, με τις κατάλληλες τροποποιήσεις, καθώς η αβεβαιότητα μειώνεται και οι οικονομικές τάσεις σταθεροποιούνται. Τέλος, τα διαρθρωτικά σημεία αναφοράς (structural benchmarks) είναι μέτρα, συχνά μη ποσοτικοποιήσιμα, τα οποία είναι πολύ σημαντικά για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Τα εν λόγω σημεία αναφοράς ποικίλουν μεταξύ των προγραμμάτων αλλά μπορεί, για παράδειγμα, να περιλαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, τη δημιουργία συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας ή την ενίσχυση της διαχείρισης δημόσιων οικονομικών¹⁷⁷.

4.2.4 Χρησιμότητα των όρων οικονομικής πολιτικής. Η αιρεσιμότητα ως κίνητρο συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα

Η ανάλυση που προηγήθηκε κρίνεται απαραίτητη για την εξαγωγή συμπεράσματος σχετικά με τον τρόπο, με τον οποίο το ΔΝΤ επιβάλλει την εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου στα κράτη μέλη που προσφεύγουν σε αυτό για την χορήγηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης.

Από όσα εξετάθησαν ανωτέρω, ειδικότερα, προκύπτει ότι το ΔΝΤ διαθέτοντας την ικανότητα να επηρεάζει τη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, σε περιπτώσεις κρίσεως, μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει ως προϋπόθεση του δικαιώματος χρήσεως των πόρων του προς διευκόλυνση της οικονομικής ανάκαμψης των κρατών μελών¹⁷⁸, εμπλέκεται στενότερα στην εσωτερική οικονομία των τελευταίων. Έτσι, το ΔΝΤ επεμβαίνει στη νομισματική, δημοσιονομική, εισοδηματική, εργασιακή, βιομηχανική και περιβαλλοντική πολιτική των μελών του και δραστηριοποιείται έντονα στην αναδιάρθρωση εσωτερικών πολιτικών και επιχειρηματικών θεσμών κάθε είδους, παρέχοντας συμβουλές στα κράτη μέλη σχετικά με ζητήματα κατάλληλης διαχείρισης παντός οικονομικού θέματος, από τις κοινωνικές δαπάνες ως τα χρηματιστήρια και τον τραπεζικό τομέα¹⁷⁹. Η δυνατότητα του Ταμείου να θέτει συγκεκριμένες πολιτικές ως προϋπόθεση για τη χορήγηση δανείου και να εξαρτά τις μετέπειτα εκταμιεύσεις των δόσεων από την επίτευξη των καθορισθέντων με το πρόγραμμα δανεισμού στόχων, αποτελεί ένα εξαιρετικής σημασίας εργαλείο που διαθέτει το Ταμείο, κυρίως ως προς την κατεύθυνση της επιβολής των αναγκαίων για τη διασφάλιση της διεθνούς σταθερότητας πολιτικών και άρα κατ' επέκταση ως προς την επιβολή της εφαρμογής των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων.

¹⁷⁷ Τα ανωτέρω σχετικά με τον τρόπο συμμόρφωσης με τους όρους των προγραμμάτων δανεισμού του ΔΝΤ περιλαμβάνονται στην εξής διεύθυνση: www.imf.org/external/np/exr/facts/conditio.htm.

¹⁷⁸ Βλ. **Κατράνη (1993)** σελ. 263.

¹⁷⁹ Βλ. **Barnett-Finnemore (2008)**, σελ. 121.

Προχωρώντας ωστόσο ένα βήμα παραπέρα και καθώς η χρησιμότητα των διεθνώς αναγνωρισμένων χρηματοπιστωτικών προτύπων είναι αδιαμφισβήτητη για την διασφάλιση συνθηκών σταθερότητας στο διεθνές νομισματικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθιερώθηκε το ΔΝΤ να εξαρτά την παροχή της χρηματοδοτικής ενίσχυσής του από την συμμόρφωση των κρατών μελών με αυτά, προκειμένου να εξασφαλίσει την εφαρμογή τους από τα κράτη μέλη.

Άλλωστε, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, η υπό όρους πρόσβαση στην οικονομική βοήθεια του ΔΝΤ ανήκει στα επίσημα κίνητρα προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές για συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα, κατά τον καθηγ. Giovanoli. Σε αυτή τη βάση, υπό τον ισχύσαντα στο παρελθόν (1999-2003) μηχανισμό των υπό αίρεση πιστωτικών ορίων (Contingent Credit Lines)¹⁸⁰, το ταμείο λάμβανε υπόψη την έκταση της συμμόρφωσης του κράτους μέλους προς τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, ιδίως δε, αν το κράτος μέλος ακολουθούσε τις καλές πρακτικές που υπαγορεύει το SDDS και το κατά πόσο παρουσίαζε ικανοποιητική πρόοδο προς την εκπλήρωση των απαιτήσεων που θέτει το συγκεκριμένο πρότυπο. Αυτό που ισχύει σήμερα είναι ότι όλο και περισσότερα προγράμματα περιλαμβάνουν μέτρα για την εφαρμογή και την τήρηση συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών προτύπων¹⁸¹.

Στην ίδια κατεύθυνση με τον Giovanoli, ο Eichengreen, διακρίνοντας την απλή συμφωνία για τήρηση ενός διεθνούς προτύπου από την πραγματική εφαρμογή του, θεωρεί ως κίνητρο συμμόρφωσης για τα κράτη μέλη που προσφεύγουν στη χρηματοδοτική ενίσχυση του ΔΝΤ, την εξάρτηση της εκταμίευσης των δανείων από την αξιολόγηση της υιοθέτησης των διεθνών προτύπων. Για δε τα υπόλοιπα κράτη, θεωρεί ότι η δημοσίευση της αξιολόγησης της συμμόρφωσης τους με τους κανόνες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου είναι αυτή που ενθαρρύνει την πειθαρχία της αγοράς (market discipline). Σχετικά με το ότι το Ταμείο θα πρέπει να παρέχει τη χρηματοδοτική ενίσχυσή του στα κράτη μέλη, μόνο υπό την προϋπόθεση της ανάληψης εκ μέρους τους της δέσμευσης να συμμορφωθούν με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, αναφέρει χαρακτηριστικά, εκτός των άλλων¹⁸², τα εξής:

There is no question that the IMF should condition its assistance on implementation of the resulting standards. Countries that borrow from the Fund and whose national practices are judged deficient should be required to take specific steps to bring domestic arrangements into line with international standards as a condition for the disbursement of funds.

Σχετικώς, ενδιαφέρον παρουσιάζει η έκθεση της επιτροπής Meltzer, η οποία προτείνει, κατά το πρότυπο του Bagehot¹⁸³, την εισαγωγή μιας διαδικασίας προεπιλογής (prequalification) των κρατών μελών που μπορούν να δανειστούν από το ΔΝΤ σε μια κρίση ρευστότητας, ορίζοντας ότι θα έχουν πρόσβαση στους πόρους του Ταμείου μόνο εφόσον πληρούν τα κριτήρια που σχετίζονται με τη σταθερότητα των εγχώριων χρηματοπιστωτικών συστημάτων τους και συγκεκριμένα, τα ελάχιστα απαιτούμενα πρότυπα προληπτικής εποπτείας. Με άλλα λόγια, ο Meltzer πρότεινε την

¹⁸⁰ Ο συγκεκριμένος μηχανισμός καθιερώθηκε το 1999 ως μέρος των προσπαθειών του ΔΝΤ για την ενίσχυση της άμυνας των κρατών μελών λόγω της οικονομικής κρίσης, όμως επειδή δε χρησιμοποιήθηκε ποτέ, αποφασίστηκε η πάυση του με την προγραμματισμένη ημερομηνία λήξης του, στις 30 Νοεμβρίου του 2003, βλ. www.imf.org/external/np/exr/facts/ccl.htm και www.imf.org/external/np/sec/pn/2003/pn03146.htm.

¹⁸¹ Βλ. **Giovanoli (2000)** σελ. 46-47 και σελ. 33, όπου χαρακτηριστικά αναφέρει το εξής: *The IMF is seen by many as the natural authority for surveillance and monitoring to ensure international consistency, in particular through its surveillance mechanism and through the criteria for access to IMF financial assistance.*

¹⁸² Βλ. **Eichengreen (1999)** σελ. 11, 17, 22-23, 32-35.

¹⁸³ Ο κανόνας του Bagehot συνοψίζεται στο εξής: *“Lend without limit, to solvent firms, against good collateral, at ‘high rates’ ”.*

δανειοδότηση από το ΔΝΤ με διαδικασία προεπιλογής, και όχι υπό όρους¹⁸⁴, και με επιτόκιο ποινής (penalty rate), δηλαδή ένα κράτος μη προεπιλεγμένο, θα πλήρωνε περισσότερο επιτόκιο ποινής ή θα υπόκειτο σε σκληρότερο πρόγραμμα αιρεσιμότητας ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις θα του απαγορευόταν η πρόσβαση στη δανειοδότηση¹⁸⁵. Η αιρεσιμότητα δηλαδή, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως επιπλέον στοιχείο της ποινής. Υποστηρικτής της άποψης του Meltzer και του Calomiris, είναι ο Fischer, ο οποίος επικροτεί την διαδικασία προεπιλογής για τη δανειοδότηση, θεωρώντας πως κατά αυτόν τον τρόπο ενισχύεται ο ρόλος του Ταμείου στην πρόληψη των κρίσεων, αφού για να έχουν τη δυνατότητα τα κράτη μέλη να ζητήσουν τη συνδρομή του Ταμείου, θα φροντίζουν για την ενδυνάμωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των χρηματοπιστωτικών πολιτικών τους εκ των προτέρων, παρά αφού πλήττονταν από κρίση. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα το ΔΝΤ να χρησιμοποιεί τους πόρους του για την πρόληψη κρίσεων και όχι για την αντιμετώπισή τους¹⁸⁶. Ωστόσο, οι σχετικές απόψεις, εκτός από υποστηρικτές¹⁸⁷, συνάντησαν αμφισβητήσεις και μέχρι σήμερα δεν έχουν τύχει απόλυτης εφαρμογής.

¹⁸⁴ Βλ. **Kumar and Miller (2003)** σελ.346.

¹⁸⁵ Φράσεις από την έκθεση που περιέχουν τις βασικές αρχές είναι οι ακόλουθες: *“Countries that meet the standards would receive immediate assistance without further deliberation or negotiation...Except in unusual circumstances where the crisis poses a threat to the global economy, loans would only be made to countries that met preconditions that establish financial soundness...There would be no need for detailed conditionality”*.

¹⁸⁶ Βλ. **Fischer (2005)** σελ. 26, 96, 109.

¹⁸⁷ Υποστηρικτές των θέσεων της έκθεσης Meltzer είναι και οι Graute-Marauhn, σύμφωνα με τους οποίους αν τα ελάχιστα απαιτούμενα πρότυπα προληπτικής εποπτείας συμπεριλαμβάνονταν σε μια επίσημη διεθνή συνθήκη -με δεσμευτικό, άρα, χαρακτήρα- η ύπαρξη κάποιας μορφής σύνδεσης μεταξύ της τήρησης των προτύπων αυτών και της πρόσβασης στους πόρους του ΔΝΤ, τουλάχιστον στην περίπτωση των κρατών που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Συνθήκη, θα ήταν ακόμα ισχυρότερη, βλ. **Graute-Marauhn (2006)** σελ. 329.

5. Μηχανισμοί κυρώσεων του ΔΝΤ σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων των κρατών

5.1 Γενικά

Ένα κράτος που αποκτά την ιδιότητα του μέλους ενός διεθνούς οργανισμού γίνεται υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που είναι συνυφασμένα με την ίδια τη λειτουργία του οργανισμού και την επιδίωξη υλοποίησης των στόχων του, οι οποίοι καθορίζονται στην ιδρυτική συνθήκη. Με την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους, τα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να λειτουργήσουν κατά τρόπο συμβατό προς τις αρχές και το κανονιστικό πλαίσιο που θεσπίζει η ιδρυτική συνθήκη του διεθνούς οργανισμού. Η παραβίαση της θεμελιώδους αυτής υποχρέωσης των κρατών μελών δύναται να επιφέρει την επιβολή κυρώσεων από το διεθνή οργανισμό.

Στους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς, η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων των κρατών μελών αντιμετωπίζεται με διαφορετικό «πνεύμα», λιγότερο «συγκρουσιακό» και περισσότερο «συναινετικό» σε σχέση με τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων στα πλαίσια άλλων, μη οικονομικών, διεθνών οργανισμών, όπως επισημαίνει ο Σπηλιόπουλος. Το κύριο χαρακτηριστικό των κυρώσεων που μπορούν να επιβληθούν στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις είναι η ιδιομορφία. Ειδικότερα, εκτός του ότι παρατηρείται απροθυμία να θεσπισθούν μηχανισμοί και διαδικασίες που θα χαρακτηρίζονταν από αυστηρότητα, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην ανάγκη προσαρμογής στην ιδιαιτερότητα των εκάστοτε συγκεκριμένων καταστάσεων. Η επιβολή κύρωσης στο διεθνές οικονομικό δίκαιο χαρακτηρίζεται από ειδικότητα, η οποία συνίσταται στο ότι η παράβαση μιας οικονομικής φύσεως υποχρέωσης επιφέρει αντίστοιχα μια οικονομικού χαρακτήρα κύρωση και από αναλογικότητα, η οποία έγκειται στο ότι ο βασικός στόχος που επιδιώκεται με την επιβολή της κύρωσης είναι η προσπάθεια επανένταξης του παρεκκλίνοντος κράτους μέλους στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις του, προ της παράβασης, μέσω της συμμόρφωσης προς το νομικό πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού οργανισμού, και όχι η τιμωρία για την παράβαση καθαυτή. Κατά αυτόν τον τρόπο και μέσω της επίδειξης πνεύματος ευελιξίας, εξυπηρετείται καλύτερα ο θεμελιώδης στόχος περί διασφάλισης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής και νομισματικής σταθερότητας και αποφεύγονται ενδεχόμενες συγκρούσεις και αποκλεισμοί¹⁸⁸.

Τα ανωτέρω ισχύουν σαφώς και για την επιβολή κυρώσεων στο πλαίσιο του ΔΝΤ. Τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφώνονται με τις αναληφθείσες από τη συμμετοχή τους στο Ταμείο υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στα Άρθρα Συμφωνίας¹⁸⁹, προκειμένου να συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία και σταθερότητα του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Μεταξύ των υποχρεώσεων που υέχουν τα κράτη μέλη, περιλαμβάνεται η υποβολή των πολιτικών τους στον έλεγχο του ΔΝΤ, ο οποίος λαμβάνει ποικίλες μορφές και είναι πιο έντονος ειδικά στην περίπτωση συμφωνίας για παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης από το Ταμείο. Όταν τα μέσα ασκήσεως ελέγχου αποτυγχάνουν, το Ταμείο έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει στην επιβολή των κατωτέρω αναφερομένων κυρώσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μια διαβάθμιση.

5.2 Οι κυρώσεις ειδικότερα

5.2.1 Αναστολή του δικαιώματος προσφυγής στους γενικούς πόρους του ΔΝΤ

Στην περίπτωση που ένα μέλος παραβιάζει κάποια εκ των καταστατικών και θεμελιωδών υποχρεώσεών του, τότε το Ταμείο μπορεί να θέσει υπό αναστολή το

¹⁸⁸ Για την επιβολή κυρώσεων στο πλαίσιο διεθνών οικονομικών οργανισμών, βλ. Σπηλιόπουλο (2001) σελ. 79-89 και στο πλαίσιο του ΔΝΤ ειδικότερα βλ. και Magliveras(1999), σελ. 174-183, Gold (1994), σελ. 127-147.

¹⁸⁹ Βλ. άρθρο VIII τμήμα 5 των Άρθρων Συμφωνίας, καθώς και ανωτέρω, υποενότητα 3.2.

δικαίωμα του κράτους να προσφύγει στο μέλλον στη νομισματική και γενικότερα οικονομική συνδρομή του ΔΝΤ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο XXVI τμήμα 2, παραγρ.α, το Ταμείο μπορεί να θεωρήσει το κράτος μέλος μη επιλέξιμο (ineligible) να χρησιμοποιήσει τους γενικούς πόρους του Ταμείου.

Η κύρωση αυτή έχει προληπτικό χαρακτήρα. Ο κίνδυνος να ανασταλεί το δικαίωμα του κράτους να καταφύγει στις υπηρεσίες που παρέχει ο οργανισμός και να σταματήσει η χορήγηση της οικονομικής συνδρομής από το ΔΝΤ, το υποχρεώνει να είναι συνεπές προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που θεσπίζουν τα Άρθρα Συμφωνίας. Πρόκειται για την κύρωση με το μεγαλύτερο βαθμό αποτελεσματικότητας που μπορεί να επιβληθεί από το ΔΝΤ. Κι αυτό διότι, όπως προαναφέρθηκε, μια από τις λειτουργίες του ΔΝΤ είναι και η οικονομική βοήθεια που χορηγεί στις χώρες μέλη που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Κάθε κράτος μέλος, ανεξάρτητα από το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξής του, έχει τη δυνατότητα να καταφύγει στις υπηρεσίες του ΔΝΤ, εφόσον αντιμετωπίζει προβλήματα ανισορροπιών στο ισοζύγιο πληρωμών, οπότε η συγκεκριμένη κύρωση αποτελεί κίνητρο συμμόρφωσης με τις επιταγές του ΔΝΤ που απευθύνεται σε όλα τα κράτη μέλη ανεξαιρέτως.

Συναφής είναι η κύρωση που προβλέπεται στο άρθρο XXIII, τμήμα 2 παραγρ.α και β, περί αναστολής του δικαιώματος του κράτους μέλους να χρησιμοποιήσει τα ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα, στην περίπτωση που το Ταμείο κρίνει ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου XIX, Τμήμα 4, ή αν κρίνει ότι έχει αποτύχει να εκπληρώσει οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση σε σχέση με τα ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα.

Διαφορετική είναι η περίπτωση που το κράτος μέλος δεν ακολουθήσει το οικονομικό πρόγραμμα που έχει καθορίσει στο Letter of intent κατά την προσφυγή του στο δανειοδοτικό μηχανισμό του Ταμείου ή δεν εκπληρώνει τους όρους που περιλαμβάνονται στις SBA, όπου η συνέπεια σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να είναι η αναστολή του δικαιώματος του κράτους μέλους να αντλήσει τα υπόλοιπα ποσά στο πλαίσιο υπάρχουσας SBA ή η απροθυμία του Ταμείου να ανανεώσει την SBA, όταν αυτή λήξει. Η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση είναι απόλυτα δικαιολογημένη, αφού το ΔΝΤ είναι πολύ προσεκτικό ως προς το να μην αποδώσει στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια της επιστολής προθέσεων και στα σχετικά έγγραφα, χαρακτήρα νομικά δεσμευτικό¹⁹⁰.

5.2.2 Αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου

Μέχρι την τρίτη τροποποίηση των Άρθρων Συμφωνίας, τα Άρθρα δεν προέβλεπαν αναστολή των δικαιωμάτων που παρέχει η ιδιότητα του μέλους¹⁹¹. Με την τρίτη τροποποίηση που τέθηκε σε ισχύ το Νοέμβριο του 1992, το Ταμείο έχει πλέον τη δυνατότητα να αναστείλει τα δικαιώματα ψήφου ενός μέλους υπό συγκεκριμένες συνθήκες και οι λεπτομερείς διαδικασίες σχετικά με αυτή τη δυνατότητα καθορίστηκαν στο παράρτημα L¹⁹².

Ειδικότερα, με αυτή την τροποποίηση, ουσιαστικά διαμορφώθηκε ένα ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ της δήλωσης του Ταμείου περί μη επιλεξιμότητας του κράτους μέλους για χρήση των γενικών του πόρων, σύμφωνα με την παραγρ.α του άρθρου XXVI τμήμα 2, και της υποχρεωτικής αποβολής του κράτους μέλους από το ΔΝΤ, κατά την παραγρ.γ του άρθρου XXVI τμήμα 2. Αυτό το ενδιάμεσο στάδιο είναι η αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου ενός μέλους σύμφωνα με την παραγρ.β του άρθρου XXVI τμήμα 2 που προστέθηκε με την τρίτη τροποποίηση των Άρθρων Συμφωνίας.

¹⁹⁰ Βλ. Lowenfeld (2008), σελ. 663.

¹⁹¹ Βλ. Magliveras(1999), σελ. 174.

¹⁹² www.imf.org/external/pubs/ft/history/2012/pdf/16b.pdf.

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο XXVI τμήμα 2 παραγρ.β, εάν, μετά τη πάροδο εύλογου χρονικού διαστήματος από τη δήλωση του Ταμείου περί μη επιλεξιμότητας βάσει της παραγρ.α του ίδιου άρθρου, το μέλος επιμένει στη μη εκπλήρωση οποιασδήποτε από τις υποχρεώσεις του βάσει των Άρθρων Συμφωνίας, το Ταμείο δύναται, με απόφαση της πλειοψηφίας, της τάξεως του εβδομήντα τοις εκατό, να αναστείλει τα δικαιώματα ψήφου του μέλους. Περαιτέρω, ορίζεται ότι κατά την περίοδο της αναστολής, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Παραρτήματος L και ότι το Ταμείο μπορεί, με απόφαση της ίδιας πλειοψηφίας, να τερματίσει την αναστολή ανά πάσα στιγμή.

Οι συνέπειες της αναστολής που περιλαμβάνονται στο παράρτημα L, το οποίο επισυνάπτεται στα Άρθρα Συμφωνίας, θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως εξής: αρχικά, το υπό αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου κράτος μέλος δεν μπορεί να συμμετέχει στη διαδικασία τροποποίησης των Άρθρων Συμφωνίας, ούτε υπολογίζεται στο συνολικό αριθμό των μελών για το σκοπό αυτό. Έπειτα, το απείθαρχο κράτος όχι μόνο δεν έχει τη δυνατότητα να διορίσει ή/και να εκλέξει Διοικητή, Σύμβουλο και Εκτελεστικό Διευθυντή (και τα αναπληρωματικά μέλη τους), αλλά και ο Διοικητής και ο Αναπληρωτής Διοικητής που έχουν διοριστεί από το συγκεκριμένο μέλος παύουν να ασκούν τα καθήκοντά τους. Επίσης, τα δικαιώματα ψήφου αναστέλλονται, οπότε το κράτος μέλος δεν μπορεί να λάβει μέρος στην ψηφοφορία οποιουδήποτε οργάνου του Ταμείου. Τέλος, το υπό αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου μέλος έχει περιορισμένα δικαιώματα αναφορικά με τη συμμετοχή του στις δραστηριότητες του Ταμείου, δεδομένου ότι δικαιούται μεν να παρίσταται ένας αντιπρόσωπός του σε οποιαδήποτε συνεδρίαση του Συμβουλίου των Διοικητών ή της Εκτελεστικής Επιτροπής, δεν μπορεί να συμμετάσχει όμως, σε συνεδρίαση τους για θέματα που αφορούν το ίδιο το κράτος.

Η αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου δεν συνεπάγεται την αναστολή της ιδιότητας του μέλους. Η τρίτη τροποποίηση δεν καθιερώνει γενική ρήτρα αναστολής στο άρθρο XXVI τμήμα 2 παραγρ.β, αλλά η αναστολή αφορά μόνο τα δικαιώματα ψήφου και στο παράρτημα L ρυθμίζονται οι διαδικαστικές πτυχές αυτής. Το παράρτημα L ουσιαστικά καθορίζει όλες τις συνέπειες της αναστολής και απορριπτικά είναι η άποψη ότι προσθέτει κατασταλτικά μέτρα πέραν εκείνων που προβλέπονται στο άρθρο. Έτσι, η αναστολή προβλέπεται ως κύρωση μόνο σε περιπτώσεις όπου, αφού το κράτος μέλος που κηρύχθηκε μη επιλέξιμο να χρησιμοποιήσει τους πόρους του ΔΝΤ, επιμένει στη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών του. Επομένως, δεν είναι ένα γενικό μέτρο, αλλά μπορεί να εφαρμοστεί μόνο σε ειδικές περιστάσεις.

Επιπροσθέτως, δεν αμφισβητείται ότι οι υποχρεώσεις του κράτους μέλους του οποίου έχουν ανασταλεί τα δικαιώματα ψήφου, πρέπει να τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αναστολής, παρά το ότι η τροποποίηση δεν προέβλεψε σχετικώς. Έτσι, η κύρωση της αναστολής ασκεί διόλου ευκαταφρόνητη πίεση επί του απείθαρχου κράτους, αν μη τι άλλο επειδή πρέπει να συνεχίσει να συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις του εκ των άρθρων Συμφωνίας. Παράλληλα, δίδεται η δυνατότητα στο ΔΝΤ να αποφασίσει κατά πόσο η παρουσία του απείθαρχου κράτους καλύπτει τη λειτουργία του οργανισμού και αν πρέπει αυτό να αποβληθεί¹⁹³. Έπειτα, εκτός των ανωτέρω, η αναστολή θεωρείται ως ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο άσκησης πίεσης στα κράτη μέλη, καθώς ο αποκλεισμός των εκπροσώπων του στα όργανα του οργανισμού, εμποδίζει το κράτος μέλος από τη δυνατότητα άσκησης επιρροής του, μέσω του εκπροσώπου του, στις συζητήσεις στο πλαίσιο του ΔΝΤ. Έτσι, το μέλος στερείται την πιο προφανή δυνατότητά του να επηρεάσει τις αποφάσεις του Ταμείου, κύρωση ιδιαίτερης σοβαρότητας¹⁹⁴.

¹⁹³ Για το Παράρτημα L και για την επιβολή της κύρωσης της αναστολής δικαιώματος ψήφου κράτους μέλους, βλ. **Magliveras (1999)**, σελ. 177-180.

¹⁹⁴ Βλ. **Gold (1994)**, σελ. 143.

5.2.3 Αποβολή

Τέλος, αν ένα κράτος μέλος επιμένει να αρνείται οποιαδήποτε συνεργασία με το ΔΝΤ, προβλέπεται η δυνατότητα του ΔΝΤ να αποβάλει από τον οργανισμό αυτό το μέλος. Σύμφωνα με το άρθρο XXVI τμήμα 2 παραγρ.γ των Άρθρων Συμφωνίας, εάν, μετά τη πάροδο εύλογου χρονικού διαστήματος μετά από την απόφαση περί αναστολής των δικαιωμάτων ψήφου του κράτους μέλους κατά την παραγρ. β του ίδιου άρθρου, το μέλος επιμένει στην μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις του, το εν λόγω μέλος μπορεί να υποχρεωθεί να αποχωρήσει από το Ταμείο με απόφαση του συμβουλίου των Διοικητών, που λαμβάνεται με πλειοψηφία ογδόντα πέντε τοις εκατό. Αυτή η πειθαρχική κύρωση επιβλήθηκε στην Τσεχοσλοβακία το 1954¹⁹⁵. Ωστόσο, η αποβολή της Τσεχοσλοβακίας πρέπει να θεωρηθεί μεμονωμένο γεγονός. Στην πράξη, οι κυρώσεις που το σύστημα του ΔΝΤ προβλέπει, πολύ σπάνια τέθηκαν σε εφαρμογή εναντίον κρατών. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι τα μέλη του ήταν πάντα πρόθυμα να συμμορφωθούν προς τις αρχές και τους κανόνες του ή ότι όλα αυτά τα χρόνια της λειτουργίας του διεθνούς νομισματικού συστήματος δεν παρέβησαν κάποιους από τους κανόνες αυτούς. Ωστόσο, η σύγχρονη πρακτική δείχνει ότι το Ταμείο χρησιμοποιεί την απειλή της επιβολής της κύρωσης της αναστολής των δικαιωμάτων ψήφου και της αποβολής, ως κύρια εργαλεία για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τις υποχρεώσεις τους, και όχι την υλοποίηση αυτής της ακραίας δυνατότητάς του.

5.3 Λειτουργία του μηχανισμού κυρώσεων

Αυτό που πρέπει να υπογραμμισθεί είναι ότι η δράση του ΔΝΤ, όπως και όλων των οικονομικών οργανισμών, χαρακτηρίζεται από το ρεαλισμό. Σκοπός του Ταμείου είναι να αναζητά πάντα λύσεις δημιουργικές και το σημαντικό γι' αυτό είναι το κράτος που υπό το βάρος οικονομικών δυσκολιών αναγκάστηκε να «λοξοδρομήσει», μη εφαρμόζοντας το κανονιστικό πλαίσιο του ΔΝΤ, να συνεργασθεί με αυτό, ώστε από κοινού να αναζητήσουν διέξοδο στην κρίση. Έτσι, το κύριο χαρακτηριστικό των ανωτέρω αναφερομένων κυρώσεων είναι ότι χρησιμοποιούνται από το Ταμείο προκειμένου να επηρεάσουν τα κράτη μέλη του στον σχεδιασμό και τη διαμόρφωση των πολιτικών που υιοθετούν και των μέτρων που επιβάλλουν στο εσωτερικό τους¹⁹⁶. Τα κράτη μέλη, υπό το φόβο της επιβολής κυρώσεων και λόγω της σοβαρότητας αυτών -ιδίως λόγω της επαπειλούμενης απαγόρευσης προσφυγής στο δανειοδοτικό μηχανισμό του Ταμείου-, επιλέγουν όλο και περισσότερο να συμμορφώνονται όχι μόνο με τις απορρέουσες από τα Άρθρα Συμφωνίας υποχρεώσεις τους, αλλά και με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, καθοδηγούμενα σε αυτήν την κατεύθυνση και μέσω του μηχανισμού άσκησης εποπτείας του Ταμείου και μέσω των όρων οικονομικής πολιτικής που καλούνται να εφαρμόσουν προκειμένου να έχουν πρόσβαση στους γενικούς πόρους του Ταμείου.

Μολοταύτα, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το μειονέκτημα του όλου μηχανισμού επιβολής κυρώσεων, το οποίο έγκειται στην δυσμενή διάκριση που οι κυρώσεις αναπόδραστα εισάγουν, αφού η επιβολή τους περιορίζεται στις αναπτυσσόμενες χώρες για την περίπτωση παραβίασης των οικονομικών υποχρεώσεών τους. Θα ήταν αφελές να αναμενόταν ότι το ΔΝΤ θα επιβάλλει κυρώσεις σε κράτη μέλη, όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία ή ο Καναδάς, σε περίπτωση που κάποιο από αυτά δε θα συμμορφωνόταν με τις απορρέουσες από τα Άρθρα Συμφωνίας υποχρεώσεις τους. Ωστόσο, το τρωτό αυτό σημείο δεν επισκιάζει την εν γένει χρησιμότητα του μηχανισμού στην επιδίωξη ενός ευρύτερου στόχου, ήτοι της επίτευξης της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, μέσω της άσκησης πίεσης στα κράτη μέλη περί

¹⁹⁵ Στις 28 Σεπτεμβρίου 1954, σύμφωνα με το υπ' αριθμ.8-9 ψήφισμα, με έναρξη ισχύος από 31^η Δεκεμβρίου 1954, η Τσεχοσλοβακία αποβλήθηκε λόγω της επίμονης άρνησης της να παράσχει πληροφορίες σχετικά με το εθνικό εισόδημα και το ισοζύγιο πληρωμών της.

¹⁹⁶ Βλ. **Gold (1994)**, σελ. 127.

υιοθέτησης των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου υπό την απειλή της επιβολής κυρώσεων.

6. Συμπεράσματα

Η ανάγκη συνεργασίας των κρατών για την επίλυση των παγκόσμιων νομισματικών προβλημάτων και η ανάγκη ίδρυσης ενός νέου διεθνούς νομισματικού συστήματος οδήγησε στην ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας με κοινό στόχο την οργάνωση του μεταπολεμικού συστήματος των διεθνών νομισματικών σχέσεων. Μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods, οι δύο αυτοί διεθνείς οργανισμοί δεν έπαυσαν να έχουν λόγο ύπαρξης. Αντιθέτως μάλιστα, μετά το 1971, το Ταμείο, με το πέρασμα στο σύστημα των ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, αναπροσαρμόστηκε και ανέλαβε την αρμοδιότητα που του ανατέθηκε περί διαχείρισης και άσκησης εποπτείας επί των συναλλαγματικών, και όχι μόνο, πολιτικών των κρατών μελών.

Όπως έγινε σαφές στην παρούσα εργασία, το ΔΝΤ παρουσιάζει μια δυναμική, καθώς αναπροσαρμόζεται συνεχώς στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες και ανταποκρίνεται στις εκάστοτε νέες ανάγκες με την ανάπτυξη νέων μεθόδων και εργαλείων και με την ενίσχυση ή τροποποίηση των ήδη υπαρχόντων, προκειμένου να ανταπεξέρχεται διαρκώς στον επιδιωκόμενο στόχο περί επίβλεψης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, πρόωξης της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, παροχής τεχνικής και κυρίως οικονομικής βοήθειας στα κράτη μέλη με ανισορροπίες του ισοζυγίου πληρωμών και τελικά περί διασφάλισης της διεθνούς νομισματικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Έτσι, το ΔΝΤ και το έργο του παραμένουν πάντα επίκαιρα και ο ρόλος του διαχρονικά καίριος στα ζητήματα διαχείρισης εξωτερικού χρέους και παρακολούθησης τόσο των μακροοικονομικών μεγεθών, όσο και της πιστοληπτικής ικανότητας των κρατών μελών του.

Κατά τον ίδιο τρόπο, το διεθνές χρηματοπιστωτικό και νομισματικό σύστημα, διαρκώς αναπροσαρμόζόμενο στα νέα δεδομένα και με καταλυτικό παράγοντα τις νομισματικές και χρηματοπιστωτικές κρίσεις, εξελίχθηκε αναλόγως. Η σημερινή μορφή της διεθνούς αρχιτεκτονικής οφείλει τη διαμόρφωση της κατά κύριο λόγο στην ασιατική κρίση, αλλά σαφώς και στην πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, δεδομένου ότι ως ανταπόκριση σε αυτές, έλαβαν χώρα σημαντικότερες θεσμικές αλλαγές και κυρίως δόθηκε ώθηση στην διαρκώς αυξανόμενη ανάπτυξη των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων. Αυτό ωστόσο που λείπει δεν είναι το ρυθμιστικό πλαίσιο, καθώς παρατηρείται πληθώρα διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων, αλλά η διασφάλιση μέσω κατάλληλης εποπτείας του κατά πόσο αυτό εφαρμόζεται από τα κράτη. Άλλωστε, κρίθηκε ότι ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος για την πρόληψη και επίλυση μελλοντικών κρίσεων και για τη συνεπαγόμενη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η εξασφάλιση ενός ρυθμιστικού πλαισίου και της κατάλληλης εποπτείας της εφαρμογής αυτού.

Ανάλογη είναι η πορεία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου. Όπως πολλάκις ειπώθηκε, οι κρίσεις θέτουν σε σοβαρή δοκιμασία τη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η εμπειρία όχι μόνο της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής και της τρέχουσας δημοσιονομικής κρίσης, αλλά και η ιστορική οικονομική εξέλιξη των τελευταίων αιώνων καταδεικνύουν ότι είναι πρακτικά αδύνατο να αποτραπούν πλήρως μελλοντικές κρίσεις, οι οποίες αποτελούν αίτια διεθνούς αποσταθεροποίησης. Ωστόσο, οι προσπάθειες εστιάζονται στον περιορισμό του μεγέθους και της συχνότητάς τους και σε αυτά τα πλαίσια η ρύθμιση και η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα είναι τα στοιχεία που διαδραματίζουν τον καθοριστικότερο ρόλο. Η ρύθμιση της λειτουργίας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και των συναφών με αυτό ζητημάτων, κυρίως μέσω των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων, καθώς και η διασφάλιση της υιοθέτησης και

εφαρμογής τους από τα κράτη, μέσω των μηχανισμών που αναπτύσσει το ΔΝΤ, δεδομένης της νομικά μη δεσμευτικής φύσης τους, είναι μονόδρομος σχετικά με τη διαχείριση και την αντιμετώπιση ενδεχόμενων κινδύνων που απειλούν την ιδιαίτερος ευαίσθητη ισορροπία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος. Έτσι, το ΔΝΤ μέσω της άσκησης των εποπτικών καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί και μέσω του δανειοδοτικού μηχανισμού που λειτουργεί στα πλαίσια του, συμμετέχει εναργέστερα από οποιονδήποτε άλλο διεθνή φορέα στην προσπάθεια διασφάλισης συνθηκών ομαλής λειτουργίας και ανάπτυξης των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το ΔΝΤ, όπως αναλύθηκε, ανέπτυξε ένα ισχυρό «οπλοστάσιο» προκειμένου να ανταπεξέλθει στην εκ του άρθρου IV των Άρθρων Συμφωνίας εντολή περί άσκησης σταθερής εποπτείας επί των συναλλαγματικών πολιτικών που ακολουθούν τα κράτη μέλη και περί εξασφάλισης της αποτελεσματικής λειτουργίας του διεθνούς νομισματικού συστήματος μέσω της επιτήρησης της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τις απορρέουσες από τα Άρθρα Συμφωνίας υποχρεώσεις τους. Ασκώντας εποπτεία σε διμερές και πολυμερές επίπεδο, αποτελεί το κύριο εποπτικό όργανο του πλανήτη, το οποίο οφείλει να τροφοδοτεί το ευρύ κοινό με πληροφορίες σχετικά με τα δεδομένα που συλλέγει κατά την άσκηση των καθηκόντων του και σχετικά με το βαθμό συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Σε αυτό το πλαίσιο, κατεδείχθη η εξαιρετική σημασία των διαβουλεύσεων του άρθρου IV κατά τη διεξαγωγή των οποίων το ΔΝΤ έχει τη δυνατότητα να σχηματίζει πλήρη εικόνα σχετικά με τις οικονομικές και τις χρηματοπιστωτικές εξελίξεις στο εσωτερικό εκάστου κράτους μέλους, με τις δημοσιονομικές και χρηματοπιστωτικές πολιτικές που αυτό ακολουθεί, ενώ έμφαση δίνεται και στα μέτρα μακροοικονομικής πολιτικής. Μάλιστα, η ISD, η οποία διευρύνει το νομικό πλαίσιο για την άσκηση εποπτείας από το Ταμείο, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη χρησιμότητα των διαβουλεύσεων του άρθρου IV στην άσκηση της εποπτικής αρμοδιότητας του Ταμείου, επεξέτεινε αυτές και όρισε ότι οι διαβουλεύσεις του άρθρου IV θα πραγματοποιούνται στο πλαίσιο και της πολυμερούς εποπτείας. Ratio της συγκεκριμένης ρύθμισης αποτελεί η παραδοχή ότι η δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική πολιτική που ακολουθούν τα κράτη μέλη δεν επηρεάζει μόνο τη σταθερότητα του εθνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, αλλά ασκεί καίρια επιρροή στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε παγκόσμια κλίμακα.

Στην ίδια κατεύθυνση, σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει το πρόγραμμα αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα, το οποίο χρησιμοποιεί το Ταμείο προκειμένου να αξιολογήσει τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των κρατών μελών του. Η ιδιαίτερη χρησιμότητα του FSAP έγκειται στο ότι μέσω αυτού, το ΔΝΤ επιδιώκει να εντοπίσει τόσο τα δυνατά σημεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος του υπό αξιολόγηση κράτους μέλους, όσο κυρίως τα τρωτά σημεία του, τα οποία αποτελούν δυνητική πηγή κινδύνου. Κατά αυτόν τον τρόπο, το ΔΝΤ προσβλέπει στην ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης μιας κρίσης, ενέργεια που εντάσσεται στις ευρύτερες προσπάθειες που αυτό καταβάλλει για την προώθηση τόσο της εθνικής, αλλά κυρίως της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και ανάπτυξης. Η δια μέσου των προκαθορισμένων πλαισίων του FSAP ανάλυση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με δεδομένο ότι το τελευταίο περιλαμβάνει όλο το φάσμα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (όπως τράπεζες, αμοιβαία κεφάλαια και ασφαλιστικές εταιρείες, τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού, καθώς και τις ίδιες τις χρηματοπιστωτικές αγορές, αλλά και το ρυθμιστικό, το εποπτικό και το νομικό πλαίσιο που διέπει τις δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών), εξυπηρετεί όσο κανένα άλλο από τα εποπτικά εργαλεία που έχει στη διάθεση του το ΔΝΤ, το σκοπό της ανίχνευσης των αιτιών αποσταθεροποίησης του διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Σε αυτή την ενδελεχή επισκόπηση, το ΔΝΤ διερευνά το βαθμό συμμόρφωσης των κρατών μελών με τους κανόνες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου καθώς, όπως πολλάκις αναφέρθηκε καθ' όλη την έκταση της παρουσίας, η τήρηση και η εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την διασφάλιση συνθηκών σταθερότητας σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο, πολύτιμη είναι η συμβολή των ROSCs, κατά τη σύνταξη των οποίων η προσοχή επικεντρώνεται στην αξιολόγηση του βαθμού συμμόρφωσης των κρατών μελών με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά πρότυπα, οπότε μέσω αυτών διευκολύνεται η διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την πραγματική κατάσταση της οικονομίας ενός κράτους μέλους και σχετικά με την πιθανή επικινδυνότητα της, οπότε οι αποφάσεις που λαμβάνονται από το επενδυτικό, και όχι μόνο, κοινό χαρακτηρίζονται από περισσότερη ευστοχία.

Λόγος σαφώς γίνεται στις εκθέσεις που συντάσσουν οι ομάδες των εμπειρογνομόνων του Ταμείου που δεν εξαντλούνται στο επίπεδο των κρατών μελών, αλλά είναι παγκοσμίας κλίμακας. Μέσω αυτών εξυπηρετούνται οι ίδιοι στόχοι που επιδιώκει το ΔΝΤ. Σημαντικό είναι δε, ότι το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιεί το Ταμείο για την επιτήρηση της παγκόσμιας οικονομίας, σε διμερές και πολυμερές επίπεδο, τροποποιείται και ενισχύεται ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν βάσει των εξελίξεων, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι το έργο του Ταμείου παραμένει πάντα επίκαιρο.

Πέραν των εποπτικών καθηκόντων του, το Ταμείο δραστηριοποιείται στη χορήγηση τεχνικής βοήθειας και κυρίως χρηματοδοτικής ενίσχυσης των κρατών μελών, των οποίων το ισοζύγιο πληρωμών παρουσιάζει ανισορροπίες. Προκειμένου να λάβουν την οικονομική βοήθεια, τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εκπληρώσουν τους όρους οικονομικής πολιτικής που θέτει το Ταμείο για να αποδεσμεύσει τα δάνεια που χορηγεί. Πρωταρχικός στόχος των τελευταίων είναι η διαρθρωτική προσαρμογή της οικονομίας του κράτους μέλους-οφειλέτη. Οι όροι οικονομικής πολιτικής αποτελούν το δεύτερο μέσο προώθησης της εφαρμογής των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων, αφού μέσω αυτών το Ταμείο εμπλέκεται άμεσα στο εσωτερικό των κρατών μελών και επηρεάζει τη διαμόρφωση των πολιτικών των κρατών ως προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Οι μεταρρυθμίσεις, που συνήθως οι όροι οικονομικής πολιτικής προστάζουν, κρίνονται απαραίτητες εκ μέρους του Ταμείου κυρίως για τη διόρθωση των συνθηκών εκείνων που οδήγησαν στην οικονομική κρίση. Πέραν τούτου, σαφέστατα ισχύει ο απαρέγκλιτος κανόνας ότι ο καταλληλότερος τρόπος για αποφυγή κρίσεων είναι η υιοθέτηση και εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου, επομένως το ΔΝΤ «ωθεί» τα κράτη μέλη του προς αυτήν την κατεύθυνση, μέσω των πολύτιμων, για την επίτευξη του στόχου της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, όρων οικονομικής πολιτικής.

Αξιοσημείωτο είναι βέβαια το μειονέκτημα στην όλη διαδικασία επιρροής των πολιτικών των κρατών μελών μέσω των συγκεκριμένων όρων οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει το ΔΝΤ, ως προς το ότι αυτό ουδεμία επιρροή έχει τη δυνατότητα να ασκήσει στη διαμόρφωση των πολιτικών των βιομηχανικών κρατών, καθώς τα τελευταία έπαυαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 να προσφεύγουν στο δανειοδοτικό μηχανισμό του Ταμείου. Αυτός άλλωστε είναι ο λόγος που αποτελεί την πηγή ευρείας κριτικής σχετικά με τη χρησιμοποίηση των όρων αιρεσιμότητας για την επιβολή εκείνων των κριτηρίων πολιτικής συμπεριφοράς που επιθυμούν οι ισχυρότερες χώρες, με αυξημένη αντιπροσώπευση στα όργανα του ΔΝΤ, σε βάρος των αναπτυσσόμενων χωρών. Η κριτική αυτή εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της ριζικής κριτικής κατά της γενικής πρακτικής του ΔΝΤ, στο οποίο επιρρίπτεται πολιτικοποίηση, θεωρητική προκατάληψη και μονομερής αντιμετώπιση των διεθνών οικονομικών προβλημάτων που εξετάζονται υπό το πρίσμα των κυρίαρχων οικονομικών και πολιτικών τάσεων και αντιλήψεων που επικρατούν στις ανεπτυγμένες χώρες.

Τέλος, ο μηχανισμός επιβολής κυρώσεων στα κράτη μέλη που αρνούνται να συμμορφωθούν με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους, λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς την επιβολή της εφαρμογής των κανόνων του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου από το ΔΝΤ. Ο κίνδυνος να ανασταλεί η δυνατότητα ενός κράτους μέλους να προσφύγει στην πολύτιμη βοήθεια του Ταμείου, λειτουργεί «εκφοβιστικά», καθιστώντας το αρκετά προσεκτικό ως προς τη συμμόρφωσή του με τους κανόνες που το ΔΝΤ θεσπίζει. Πολύ περισσότερο ο κίνδυνος αποβολής από το Ταμείο και απώλειας όλων των πλεονεκτημάτων που εξασφαλίζει η ιδιότητα του κράτους μέλους, αποτελούν ισχυρότατο κίνητρο προς υπακοή στις επιταγές που το ΔΝΤ θέτει, ειδικά προς την υιοθέτηση της παρότρυνσής του περί εφαρμογής των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων, τα οποία μόνο θετικό αποτέλεσμα έχουν στην σταθερότητα του εθνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι οι μηχανισμοί που το ΔΝΤ ανέπτυξε προς εξυπηρέτηση των σκοπών του, δεν θα προστατεύσουν τα κράτη μέλη από κάθε κίνδυνο που απειλεί τη σταθερότητα των εθνικών αλλά και του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, ούτε θα διαχειριστούν και θα επιλύσουν όλες τις μελλοντικές οικονομικές κρίσεις, αφού όσο καλά και να λειτουργεί το διεθνές σύστημα, οι κρίσεις θα συνεχίσουν να λαμβάνουν χώρα αναπόφευκτα. Ωστόσο, με δεδομένο, αφενός ότι η σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος εξακολουθεί να αποτελεί τον πρωταρχικό και τον πιο σημαντικό στόχο που πρέπει να επιτευχθεί από τη διεθνή κοινότητα και αφετέρου ότι η εφαρμογή των διεθνών χρηματοπιστωτικών προτύπων αποτελεί το βασικό μέτρο πρόληψης των κρίσεων, οι μηχανισμοί εποπτείας και χρηματοδοτικής ενίσχυσης υπό όρους που λειτουργούν στο πλαίσιο του ΔΝΤ, αποτελούν τον βασικότερο τρόπο επιδίωξης και εξασφάλισης των ανωτέρω στόχων.

Με δεδομένη την ουσιαστική και κρίσιμη έως σήμερα συνεισφορά του στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό και νομισματικό σύστημα και λόγω των σπουδαιότητας σημασίας των λειτουργιών που επιτελεί και των σκοπών που επιδιώκει, δε θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί ότι η ύπαρξη και λειτουργία του ΔΝΤ αποτελεί μια κατάκτηση του σύγχρονου παγκόσμιου πολιτισμού. Αυτό καταδεικνύεται από το γεγονός ότι τα κράτη αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός υπερεθνικού φορέα με εξεχόντως διευρυμένες αρμοδιότητες, ο οποίος ειδικά στις περιπτώσεις που ένα κράτος στηριζόμενο αποκλειστικά στις δικές του δυνάμεις, θα αδυνατούσε να ανταπεξέλθει στους οικονομικούς κλυδωνισμούς, αποτελεί για αυτό ένα *ultimum refugium*. Ωστόσο, εξίσου σημαντικό είναι ότι ο ρόλος του Ταμείου δεν εξαντλείται στην χρηματοδότηση, αλλά εκτείνεται και στην καίρια συμβολή στη λήψη προληπτικών μέτρων μέσω των μηχανισμών εποπτείας που λειτουργούν στο πλαίσιο του, προκειμένου να αποφευχθεί μια γενικευμένη κρίση, ικανή να επιφέρει ακόμα και την κατάρρευση του σύγχρονου διεθνούς νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Από τα ανωτέρω μπορούμε να υποθέσουμε με σχετική ασφάλεια, ότι με τις απαραίτητες βελτιώσεις και αναπροσαρμογές, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα συνεχίσει να διαδραματίζει καθοριστικό και σπουδαίο ρόλο στο παγκόσμιο οικονομικό στερέωμα.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ι.Ελληνόγλωσση

Βαρουζάκης, Σ.Γ. (1980), *Διεθνείς οργανισμοί*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 166-169

Γέμτος, Π.Α. (1978), *Η οργάνωση των διεθνών οικονομικών σχέσεων: με ειδική αναφορά στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες*, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα, σελ.19-46

Γκλαβίνης, Π. (2009), *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο: γενικές αρχές, διεθνές εμπόριο, ξένες επενδύσεις*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.108-109

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2013), *Εισαγωγή στο Διεθνές και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://des.panteion.gr/docs/seimosis_ili_eisa_ebro_p_dieth_dikaio_23_1_13.pdf, σελ. 41-43.

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2011), *Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 7-10, 113-125, 137-140, 142-176

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2006α), *Διεθνές Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο* στο: Στεφάνου, Κ.Α. και Χρ.Βλ. Γκόρτσος: *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, σειρά μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, κεφάλαια ενδέκατο έως δέκατο τρίτο, σελ. 183-307

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2006β), *Παγκόσμια διακυβέρνηση: διεθνές δίκαιο & διεθνείς σχέσεις στην αυγή του 21ου αιώνα*, Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, επιμ. Στέλιος Περράκης, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ.127-129

Κατράνης, Αλ.Κ. (1993), *Η διεθνής οικονομική κρίση και το χρέος του Τρίτου Κόσμου: η διάσταση του διεθνούς δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 210-215, 217-275.

Νάσκου-Περράκη, Π. (2011), *Το δίκαιο των διεθνών οργανισμών: η θεσμική διάσταση*, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 256-261

Ρούκουνας, Εμ. (2004), *Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου, Τρόποι παραγωγής του διεθνούς δικαίου*, τεύχος Α', Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ.153-155

Σατλάνης, Χρ.Ν.(2005), *Θεμελιώδεις έννοιες και διαστάσεις της διεθνούς και ευρωπαϊκής έννομης τάξης: μια εισαγωγή στο δημόσιο διεθνές δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 431-435

Σπηλιόπουλος, Οδ. (2001), *Οι κυρώσεις στο πλαίσιο των διεθνών οικονομικών οργανισμών: η περίπτωση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου*, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου (τριμηνιαίο νομικό περιοδικό), τ.21, Έκδοση: Κέντρο διεθνούς και ευρωπαϊκού οικονομικού δικαίου, Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, σελ.79-89

Στεφάνου, Κ.Α. και Χρ.Βλ. Γκόρτσος (2006), *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, σειρά μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Τσιμπούκης, Α.Δ.(1995), *Οι νέοι θεσμοί της διοίκησης και της ελληνικής αγοράς στην Ευρώπη του Μάαστριχτ και της Λευκής Βίβλου*, Αθήνα, σελ. 520-523

Χολέβας, Ι.Κ.(1994), *Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ.103-105

ii. Ξενόγλωσση

Alvarez, J. (2005), *The Varied Forms of International Institutional Law*, chapter 4, in: *International Organizations as Law-makers*, Oxford University Press, Oxford, σελ. 241-244.

Baker, A. (2003), *The G-7 and architecture debates: norms, authority and global financial governance*, chapter 16, in Underhill G.R. and Zhang X. (editors): *International Financial Governance under Stress: Global Structures versus National Imperatives*, Cambridge University Press, Cambridge, σελ. 324, 331-340

Barnett, M., and Finnemore, M. (2008), *Κανόνες για τον κόσμο: οι διεθνείς οργανισμοί στην παγκόσμια πολιτική*, Φραγκονικολόπουλος Χ. (επιμέλεια), Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 121-167

Blokker and Muller (1994), *Towards more effective supervision by international organizations: some concluding observations*, in: *Towards more effective supervision by international organizations: Essays in honour of Henry G. Schermers*, volume 1, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London, σελ. 274-311

Blokker, N., and Muller, S. (1994, editors), *Towards more effective supervision by international organizations: Essays in honour of Henry G. Schermers*, volume 1, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London

Bryant, R.C. (2003), *Turbulent Waters: Cross-Border Finance and International Governance*, Brookings Institution Press, Washington D.C., σελ. 77-80, 239, 241, 244, 251-259, 263-268, 273, 295-302, 317-329, 434-439

Clark, E., Levasseur, M., Rousseau, P. (1993), *International Finance*, Chapman and Hall, London, σελ. 3-4, 102-109

Cohen, B. (2004, editor), *International monetary relations in the new global economy*, The International library of writings on the new global economy, volume II, University of California, Santa Barbara

Cottier T., Jackson J.H. and Lastra R. (2012, editors), *International Law in Financial Regulation and Monetary Affairs*, Oxford University Press, Oxford

Crockett, A. (1996), *International Institutions, Surveillance and Policy Coordination*, in Frenkel, J.A., and Goldstein, M. (editors): *Functioning of the International Monetary System*, Vol.1, International Monetary Fund, Washington D.C., σελ. 60-81

Daillier, P., de La Pradelle, G., Ghérari, H. (2004, editors), *Droit de l' économie internationale*, Centre de droit international de l' Université Paris X, Nanterre (Cedin Paris X), Editions A.Pedone, Paris

Eichengreen, B. (1999), *Toward a new international financial architecture, A Practical Post-Asia Agenda*, Institute for international economics, Washington D.C., σελ. 9-18, 22-23, 27-28, 31-35, 80

Fischer, St. (2005), *IMF Essays from a Time of Crisis: The international Financial System, Stabilization, and Development*, MIT Press, Cambridge, σελ. 7-32, 43, 45-49, 77-94, 96, 101, 103-111, 109, 150-152, 155-156

Frenkel, J.A. and Goldstein, M. (1991, editors), *International financial policy, essays in honor of Jacques J.Polak*, International Monetary Fund, De Nederlandsche Bank, Washington D.C

Frenkel, J.A., and Goldstein, M. (1996, editors), *Functioning of the International Monetary System*, Vol.1, International Monetary Fund, Washington D.C.

Germain, R. (2010), *Global Politics and Financial Governance*, Palgrave macmillan, New York, σελ. 88, 90-91, 136-139, 142-145

Ghérari H. (2004), *La surveillance*, chapitre 72, *Assistance Technique*, chapitre 73, in Daillier, P., de La Pradelle, G., Ghérari, H. (editors): *Droit de l' économie internationale*, Centre de droit international de l' Université Paris X, Nanterre (Cedin Paris X), Editions A.Pedone, Paris, σελ. 853-865

Giovanoli, M. (2000), *A new architecture for the global financial market: legal aspects of international financial standard setting*, chapter 1, in Giovanoli (editor): *International Monetary Law, issues for the New Millennium*, Oxford University Press, Oxford, σελ. 6-9,11-12, 15-27, 33-44, 46-49, 51-59

Giovanoli, M. (2000, editor), *International Monetary Law, issues for the New Millennium*, Oxford University Press, Oxford

Gold, J. (1994), *The IMF invents new penalties*, in Blokker, N., and Muller, S. (editors): *Towards more effective supervision by international organizations*, Essays in honour of Henry G. Schermers, volume 1, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London, σελ. 127-147

Gold, J. (1996), *Interpretation: the IMF and International Law*, International Banking and Finance Law Series, Centre for Commercial Law studies, Queen Mary and Westfield College, University of London, Kluwer Law International, London/the Hague/Boston, σελ. 309-339

Griffith-Jones, S., and Kimmis, J. (1999), *Stabilizing capital flows in developing countries*, chapter 3, in Michie J. and Grieve-Smith J. (editors): *Global instability, the political economy of the world economic governance*, Contemporary political economy series, Routledge, London, σελ.76-78

Grote, R., and Marauhn, T. (2006), *Conclusions and agenda for further research in : The Regulation of international financial markets, Perspectives for Reform*, Cambridge University Press, New York, σελ.316-331

Grote, R., and Marauhn, T. (2006, editors), *The Regulation of international financial markets, Perspectives for Reform*, Cambridge University Press, New York

Harris, L. (1999), *Will the real IMF please stand up: what does the Fund do and what should it do?*, chapter 9, in Michie J. and Grieve-Smith J. (editors): *Global instability, the political economy of the world economic governance*, Contemporary political economy series, Routledge, London, σελ. 198-211

Hilbers, P. (2001), *The IMF/World Bank Financial Sector Assessment Program*, Economic Perspectives, άρθρο διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.imf.org/external/np/vc/2001/022301.htm

Kong, Q. (2006), *International regulation of finance: is regionalism a preferred option to multilateralism in East Asia?*, chapter 7, in Grote R. and Marauhn T. (editors): *The Regulation of international financial markets, Perspectives for Reform*, Cambridge University Press, New York, σελ.156

Kumar, M., and Miller, M. (2003), *Bail-outs, bail-ins, and bankruptcy: evolution of the new architecture*, chapter 17, in Underhill G.R. and Zhang X.(editors): *International Financial Governance under Stress: Global Structures versus National Imperatives*, Cambridge University Press, Cambridge, σελ. 346

Lowenfeld, A.F. (2008), *International Economic Law*, Second Edition, Oxford University Press, New York, σελ. 629-651, 663

Magliveras, K. (1999), *The contemporary practice of inserting suspension clauses in constitutive instruments*, chapter F, in: *Exclusion from the participation in international organization: the law and practice behind member states' expulsion and suspension of membership*, Kluwer Law International, the Hague/London/Boston, σελ. 174-183

McAleese, D. (2005), *Οικονομική για επιχειρησιακές σπουδές, Ανταγωνισμός, Μακροσταθερότητα και Παγκοσμιοποίηση*, Εκδόσεις τυπωθήτω - ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ, Αθήνα, σελ. 746-752, 782-787

Michie J. and Grieve-Smith J. (1999, editors), *Global instability, the political economy of the world economic governance*, Contemporary political economy series, Routledge, London

Mohammed, A. (1991), *Recent evolution of Fund conditionality*, chapter 9, in Frenkel, J. and Goldstein, M. (editors): *International financial policy, essays in honor of Jacques J. Polak*, International Monetary Fund, De Nederlandsche Bank, Washington D.C., σελ. 244-253

Newburg, A. (2000), *The changing role of the Bretton Woods Institutions: evolving concepts of conditionality*, chapter 3, in Giovanoli (editor): *International Monetary Law, issues for the New Millennium*, Oxford University Press, Oxford, σελ. 84-88

Nunnenkamp, P. (2006), *Liberalisation and regulation of international capital flows: where the opposites meet*, chapter 12, in Grote, R., and Marauhn, T. (editors): *The Regulation of international financial markets, Perspectives for Reform*, Cambridge University Press, New York, σελ. 272-275

Pellet, Al. (2004), *Le financement dans le cadre du Fond Monetaire International*, chapitre 20-1, in Patrick Daillier, Gérard de La Pradelle, Habib Ghérari (editors): *Droit de l' économie internationale*, Centre de droit international de l' Université Paris X, Nanterre (Cedin Paris X), Editions A.Pedone, Paris, σελ. 225-233

Peuker, Ax. (2006), *Strengthening the international financial architecture: contribution by the IMF and World Bank*, chapter 11, in Grote R. and Marauhn T. (editors): *The Regulation of international financial markets, Perspectives for Reform*, Cambridge University Press, New York, σελ. 237, 240-244

Simmons, B. (2004), *International Law and State Behavior: commitment and compliance in international monetary affairs*, in Cohen, J. (editor): *International monetary relations in the new global economy*, The International library of writings on the new global economy, volume II, σελ. 819

Underhill G.R. and Zhang X. (2003, editors), *International Financial Governance under Stress: Global Structures versus National Imperatives*, Cambridge University Press, Cambridge

Vojta G. and Uzan M. (2003), *The private sector, international standards and the architecture of global finance*, chapter 14, in Underhill G.R. and Zhang X. (editors): *International Financial Governance under Stress: Global Structures versus National Imperatives*, Cambridge University Press, Cambridge, σελ. 283-300

Weber, R.H. (2012), *Multilayered Governance in International Financial Regulation and Supervision*, chapter 8, in Cottier T., Jackson J.H. and Lastra R. (editors): *International Law in Financial Regulation and Monetary Affairs*, Oxford University Press, Oxford, σελ. 164-166

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Bank of International Settlements (www.bis.org/)
Basel Committee on Banking Supervision (www.bis.org/bcbs/index.htm)
Committee on Payment and Settlement Systems (www.bis.org/cpss/index.htm)
Committee on the Global Financial System (www.bis.org/cgfs/index.htm)
Financial Action Task Force (www.fatf-gafi.org)
Financial Stability Board/Forum (www.financialstabilityboard.org/)
International Accounting Standards Board (www.ifrs.org/Pages/default.aspx)
International Association of Deposit Insurers (www.iadi.org)
International Association of Insurance Supervisors (www.iaisweb.org)
International Federation of Accountants (www.ifac.org/)
International Monetary Fund (www.imf.org)
International Organization for Securities Commissions (www.iosco.org)
Joint Forum on Financial Conglomerates (www.bis.org/bcbs/jointforum.htm)
Organization for Economic Cooperation Development (www.oecd.org)
World Bank (www.worldbank.org)